

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Condédreef (fase 1) (Kortrijk, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021C470

19 april – 26 april 2021

RAPPORTERING OPGRAVING

DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN VAN DE OPGRAVING
EINDRAPPORT

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2017H119)
- Programma van maatregelen (2017H119)
- Landschappelijk bodemonderzoek (2019J38)
- Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek (2021A433)
- Programma van maatregelen (2021A433)
- Archeologierapport (2021C470)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bruno Polfliet & Fedra Slabbinck

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert nv, OE/ERK/Archeoloog/2016/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Archeologierapport	9
2	Verslag van resultaten van de opgraving.....	9
2.1	Beschrijvend gedeelte	9
2.1.1	Administratieve gegevens.....	9
2.1.2	Archeologische voorkennis	11
2.1.3	Onderzoeksopdracht	11
2.1.3.1	Onderzoeksvragen.....	12
2.1.4	Beschrijving van de geplande herinrichting	14
2.1.5	Beschrijving van de uitgevoerde werken.....	20
2.1.5.1	Motivering van de onderzoeksstrategie	20
2.1.5.2	Organisatie van de opgraving	20
2.1.5.3	Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek en bijstellingen van de oorspronkelijke strategie	23
2.1.5.4	Motivatatie van de selectie van de vondsten.....	23
2.1.5.5	Motivatatie voor de selectie van de stalen	24
2.1.5.6	Inbreng specialisten	24
2.1.5.7	Algemene wetenschappelijke advisering	24
2.2	Assessmentrapport.....	25
2.2.1	Gehanteerde methoden, technieken en criteria.....	25
2.2.1.1	Assessment van de vondsten.....	26
2.2.1.2	Assessment van de stalen.....	26
2.2.1.3	Conservatie-assessment	26
2.2.1.4	Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren..	27
2.2.1.5	Assessment van de archeologische site.....	27
2.2.2	Potentieel voor natuurwetenschappelijk onderzoek, aard en waardering.....	28
2.2.3	Strategie	28
2.2.3.1	Strategie voor verwerking.....	28
2.2.3.2	Conservatiestrategie	28
2.3	Interpretatie van het onderzochte gebied	29
2.3.1	Algemene beschrijving van het kader van de archeologische site	29
2.3.1.1	Landschappelijke situering	29
2.3.1.2	Hydrografie	31
2.3.1.3	Tertiaire lithostratigrafie	32
2.3.1.4	Quartaire lithostratigrafie	33
2.3.2	Historische en archeologische voorkennis.....	34
2.3.2.1	Historische context.....	34
2.3.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	37
2.3.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	40
2.3.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	49
2.3.3	Bodemkundige beschrijving	52
2.3.3.1	Bodemtypes.....	52

2.3.3.2	Algemene bodemopbouw.....	53
2.3.4	Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand	55
2.3.4.1	Analyse van de opbouw van de archeologische site	55
2.3.4.2	Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen.....	55
2.3.5	Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijke onderzoek.....	66
2.3.5.1	Beschrijving van de analysemethoden en technieken	66
2.3.5.2	C14	67
2.3.5.3	Anthracologisch onderzoek.....	68
2.3.5.4	Waarderend onderzoek macroresten	68
2.3.6	Beschrijving van de vondsten die op basis van selectie bij het assessment verder onderzocht werden.....	68
2.3.6.1	Onderzoeksmethode van de vondsten	68
2.3.6.2	Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten	68
2.3.7	Datering en interpretatie van de archeologische site	75
2.3.7.1	Datering op basis van de vondsten.....	75
2.3.7.2	Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken	76
2.3.7.3	Datering op basis van historische kaarten en orthofoto's.	76
2.3.7.4	Relatieve datering op basis van het sporenbestand	76
2.3.7.5	Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site.....	76
2.3.8	Synthese	77
2.3.8.1	Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren, en activiteitenzones	77
2.3.8.2	Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek.....	79
2.3.8.3	Verwachtingen ten aanzien van nog niet opgegraven archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein.....	79
2.3.8.4	Besluit.....	79
2.3.8.5	Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis.....	79
2.3.8.6	Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is.....	79
2.3.9	Beantwoording van de onderzoeksvragen	80
2.3.10	Samenvatting van het onderzoek voor een gespecialiseerd publiek	84
2.3.11	Samenvatting van het onderzoek voor een niet-gespecialiseerd publiek.....	84
2.4	Bibliografie.....	85
2.5	Bijlagen.....	86
2.5.1	Fotolijst	86
2.5.2	Sporenlijst	86
2.5.3	Vondstenlijst	86
2.5.4	Stalenlijst.....	86
2.5.5	Tekeningenlijst.....	86
2.5.6	Anthracologisch onderzoek	86
2.5.7	Waarderend onderzoek macroresten	86
2.5.8	C14.....	86

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers.	10
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België.....	10
Figuur 3: Procesverloop.....	11
Figuur 4: Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone.....	12
Figuur 5: Inplantingsplan huidige toestand met lokalisatie nieuwbouw.	14
Figuur 6: Visualisatie onderkelderde volumes.	15
Figuur 7: Fase 1B	17
Figuur 8: Fase 1C & 1D	17
Figuur 9: Werfzone fase 1 en 2.....	18
Figuur 10: De te slopen bebouwing binnen fase 2	19
Figuur 11: Weergave van de werfzone doorheen fase 2 met aanduiding van de dieper uit te graven zones	19
Figuur 12: Voorgestelde werkput	20
Figuur 13: Aangelegde werkput	21
Figuur 14: De voorgestelde advieszone in relatie tot de aangelegde werkput	23
Figuur 15: Positie van het assessment bij opgravingen	25
Figuur 16: Opeenvolgende stappen van het assessment.....	25
Figuur 17: Thematische kaart	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	30
Figuur 20: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	30
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met de verschillende waterlopen (bron: Geopunt).	31
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	33

Figuur 25. Kortrijk in de Karolingische periode (9 ^{de} eeuw). Het winterkamp van de Noormannen is aangeduid in groen, de limiet van de waterrijke zone in blauw (DESPRIET 2008, fig. 9).....	35
Figuur 26: Situering van de middeleeuwse stadskern met het grafelijk domein (geel), de dwangburcht (geel), de O.L.V-kerk (geel) het begijnhof (rood). Toestand ca. 1350. (DESPRIET 2008, fig. 10).....	36
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	38
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt)	39
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)	40
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	49
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	50
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)	50
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)	51
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt)	51
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	52
Figuur 38: Opgravingsplan met aanduiding van de profielen	53
Figuur 39: Profiel 1	54
Figuur 40: Opgravingszone met weergave van de vlakhoogtes weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen.....	55
Figuur 41: Thematische kaart	56
Figuur 42: S8 in vlak.....	57
Figuur 43: S8 in coupe.....	58
Figuur 44: Imbrex (VNR 52 & 53).....	58
Figuur 45: S8.....	59

Figuur 46: S1 in vlak	61
Figuur 47: S1 in coupe.....	61
Figuur 48: S2 in vlak	62
Figuur 49: S2 in coupe.....	62
Figuur 50: S7 in vlak	63
Figuur 51: S7 in coupe.....	63
Figuur 52: S9 in vlak	64
Figuur 53: S9 in coupe.....	64
Figuur 54: S10 in vlak	65
Figuur 55: S10 in coupe.....	65
Figuur 56: Opgravingsplan met aanduiding van de vondstlocaties	69
Figuur 57: VNR 128	70
Figuur 58: VNR 126	70
Figuur 59: VNR 1	71
Figuur 60: VNR 52 & 53	71
Figuur 61: VNR 26 & 50	72
Figuur 62: VNR 167 voorzijde	72
Figuur 63: VNR 167 achterzijde.....	72
Figuur 64: VNR 27, 51 & 192	73
Figuur 65: VNR 13	74
Figuur 66: VNR 127	74
Figuur 67: Nummelieten (Bron: Paleobiologische kring)	75
Figuur 68: Opgravingsplan met de sporen per periode	77

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens.....	9
Tabel 2: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën	24
Tabel 3: Overzicht staalnames	24
Tabel 4: Geselecteerde stalen.....	26
Tabel 5: Overzicht van de aangetroffen sporen	27
Tabel 6: Weergave van de relevante aangetroffen sporen	55
Tabel 7: Vondsten uit S8.....	57
Tabel 8: Vondsten uit S10.....	66
Tabel 9: Geselecteerde stalen.....	67
Tabel 10: C14.....	68
Tabel 11: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën	68
Tabel 12: Overzicht detectievondsten.....	74
Tabel 13: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën	81

1 Archeologierapport

Zie Deel 1: Archeologierapport (ID1546)

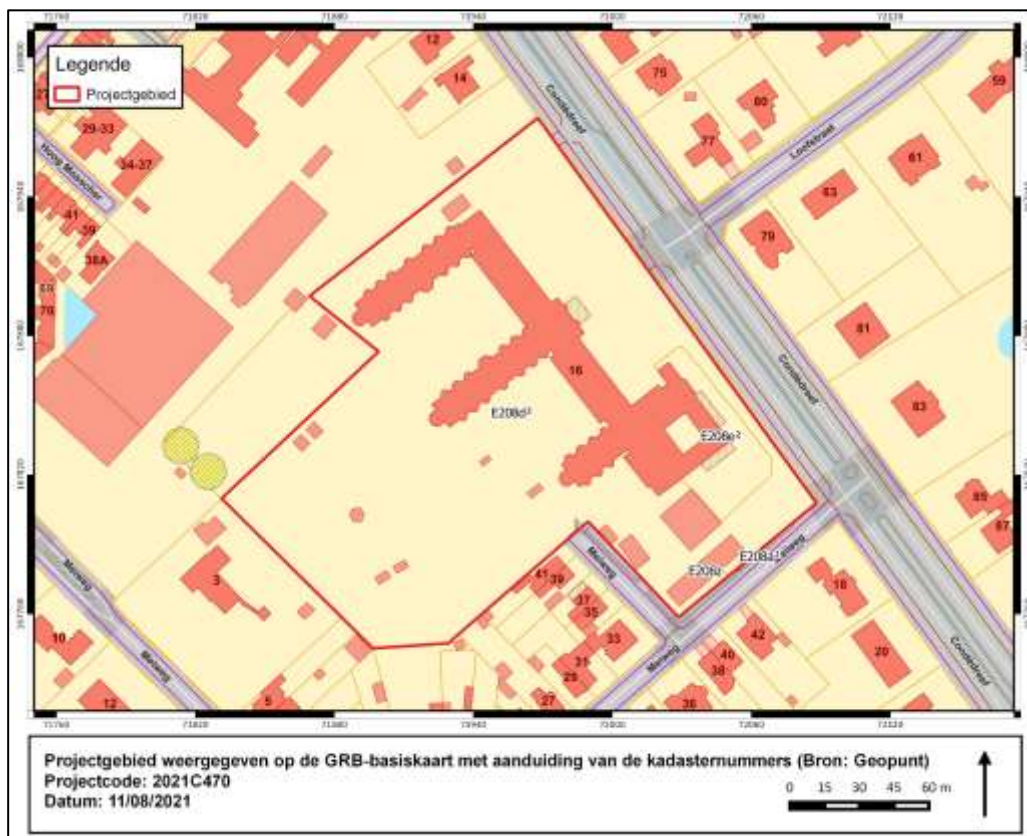
2 Verslag van resultaten van de opgraving

2.1 Beschrijvend gedeelte

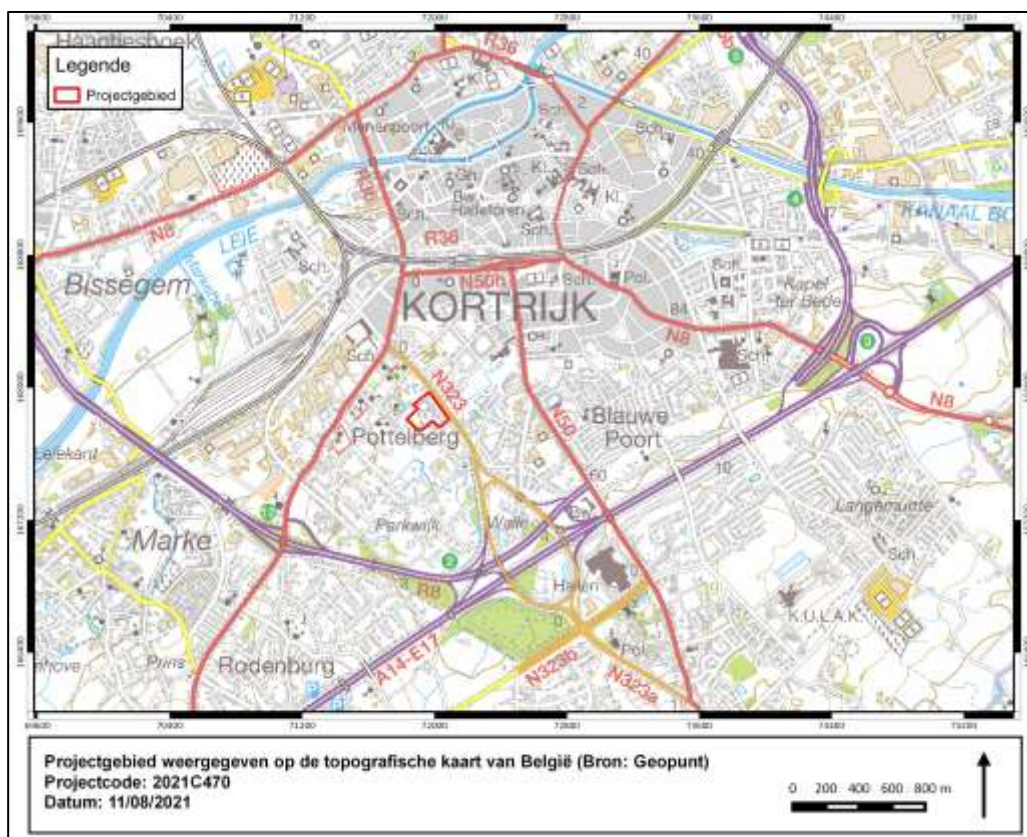
2.1.1 Administratieve gegevens

a) Projectcode	2021C470	
b) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert nv OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
c) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Kortrijk
	Deelgemeente	/
	Postcode	8500
	Adres	Condédreef 16
	Toponiem	Condédreef
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	Xmin = 71604 Ymin = 167608 Xmax = 72309 Ymax = 168098
d) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kortrijk, Afdeling 1, Sectie E, nr. 208d ² , 208e ² , 208a ² , 208z Zie Figuur 1	
e) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Zie Figuur 2	
f) Alle betrokken actoren en specialisten	Bruno Polfliet (projectleider/veldwerkleider) Fedra Slabbinck (RTS) Branco Lannoy (archeoloog) Emiel Vandewalle (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (bodemkundige) Sofie Vanhoutte (AOE, Ugent) (aardewerk) Guy De Mulder (Ugent) (aardewerk) Gunther Noens (vuursteen) Ansje Cools (conservatie) Mathieu Boudin (KIK) (C14) Frederike Verbruggen (BIAX) R.A. Grabowski (BIAX)	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	19/04/2021-26/04/2021	

Tabel 1: Administratieve gegevens

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers.

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België.

2.1.2 Archeologische voorkennis

Bureauonderzoek¹:

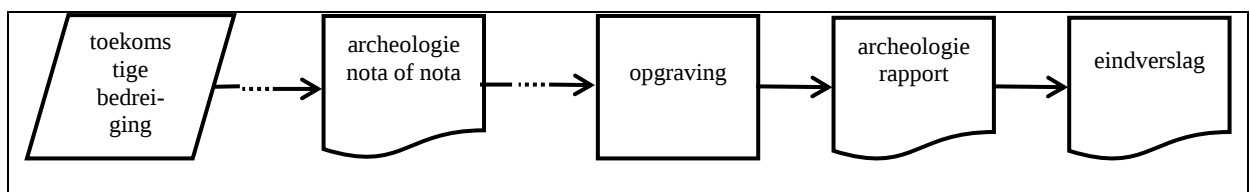
De regio van zuidwest Vlaanderen en met name de regio rond Kortrijk is rijk aan archeologische vindplaatsen. Door de vruchtbare zandleembodem en de aanwezigheid van de Leie werd de regio van Kortrijk reeds zeer vroeg bewoond. Archeologische vondsten ten noorden van de Gavermeersen wijzen op bewoning tijdens het Mesolithicum. De continuïteit van de bewoning wordt bevestigd door vondsten die dateren uit het Midden-Neolithicum, het Laat-Neolithicum, de Bronstijd en de La Tène-periode. De bewoning situeert zich hoofdzakelijk op de vruchtbare akkergronden langs de Leieoever, de Gaverbeek, de Heulebeek, de Markebeek, de Mosscherbeek en de Neerbeek. Nog voor het midden van de 1ste eeuw voor Christus ontwikkelt zich op beide oevers van de Leie reeds de *vicus Cortoracium*. De vicus ontstond op het kruispunt van de heirbaan Boulogne-Tongeren en de heirbaan Doornik-Oudenburg. Deze vroege bewoning in de nabije omgeving van het projectgebied werd geattesteerd door o.a. de vondst van een vroeg-Romeinse grafstructuur (incineratiegraf) precies ten oosten van het projectgebied² en de lokalisering van een vroeg- Romeins militair marskamp ten zuidoosten.³ Op het projectgebied zelf zijn in het verleden geen archeologische waarnemingen gemeld.

Proefsleuvenonderzoek⁴:

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 11 relevante archeologische sporen aangetroffen. Het betrof een vermoedelijk brandrestengraf en 10 houtskoolrijke kuilen. Er werden geen vondsten aangetroffen. Maar liefst 9 van de 11 sporen lagen geconcentreerd in een cluster. De functie en datering bleef onduidelijk. Het was wel duidelijk dat deze concentratie van sporen de neerslag was van menselijke aanwezigheid. Uit vergelijking met gelijkaardige sites kon het vermoedelijk brandrestengraf mogelijk als Romeins beschouwd worden.

2.1.3 Onderzoeksopdracht

Deze archeologische opgraving kadert binnen een stedenbouwkundige aanvraag voor de geplande realisatie van een nieuw OCMW-gebouw. Het projectgebied wordt in deze studie Kortrijk Condédreef genoemd. Met deze opgraving wordt een laatste stap gezet in het kader van de Code van de Goede Praktijk. In dit kader en volgens het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013 werd een bekrachtigde archeologienota (bureauonderzoek) en nota (proefsleuvenonderzoek) verkregen die bepaalde dat een archeologische opgraving diende te worden uitgevoerd aan de Condédreef te Kortrijk. Vervolgens werd deze opgraving gerapporteerd in een voorlopig archeologierapport om nu als laatste stap tot een eindverslag te komen

Figuur 3: Procesverloop

¹ Zie Verslag van resultaten van het bureauonderzoek met projectcode 2017H119

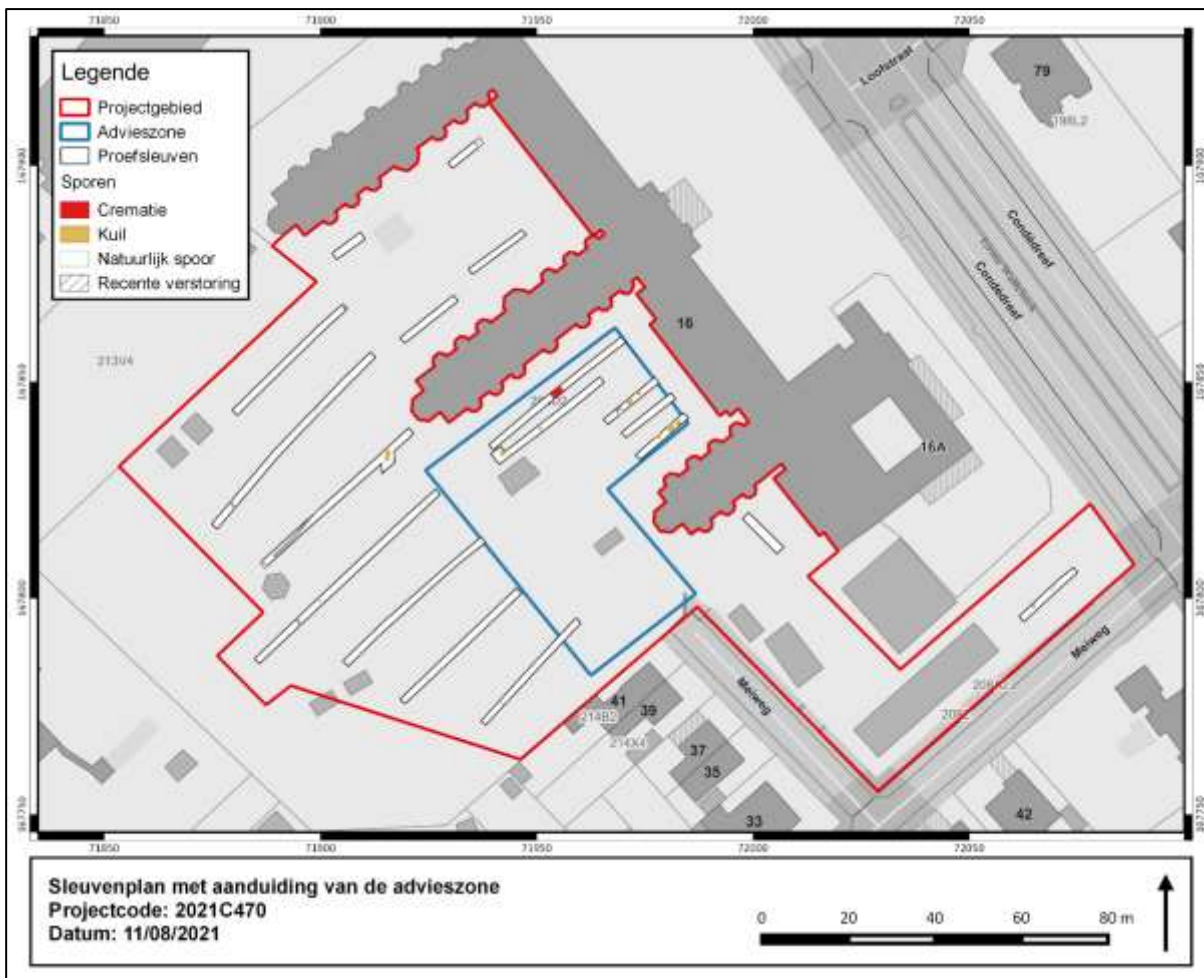
² De Landtsheer, K., 1982, pp. 199-200.

³ Leva, C. & Mertens, J. 1960, p.419.

⁴ Zie Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek met projectcode 2021A433

Het terreinwerk werd uitgevoerd tussen 19/04/2021 en 26/04/2021 door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert nv. Het team bestond uit B. Polfliet (veldwerkleider/erkend archeoloog), F. Slabbinck (RTS/archeoloog), B. Lannoy (archeoloog) en E. Vandewalle (archeoloog). De grondwerken werden uitgevoerd door de firma Bruggeman Pedro uit Beselare & Stadsbader NV uit Harelbeke.

Zoals hierboven aangehaald werd deze vlakdekkende opgraving geadviseerd op basis van het proefsleuvenonderzoek. Tijdens het proefsleuvenonderzoek (3-4 februari 2021), uitgevoerd door archeologen van Ruben Willaert nv, werden 11 relevante archeologische sporen aangetroffen. Het betrof een vermoedelijk Romeins brandrestengraf en 10 houtskoolrijke kuilen. De functie en datering van deze kuilen bleef onduidelijk. Er werd bijgevolg een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving geadviseerd over een oppervlakte 2523 m², waarvan de resultaten worden besproken in onderstaand verslag.

Figuur 4: Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone

2.1.3.1 Onderzoeksvragen

Het archeologisch onderzoek dient antwoord te geven op onderstaande vragen:

- a) Landschappelijk en bodemkundig
 - Wat is de landschapstypologische context van het projectgebied? Heeft deze invloed gehad op de locatiekeuze?
 - Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw?
 - Terminus post quem voor het colluvium?

b) Sporenbestand

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende elementen in de vindplaats?
- Wat zijn de structuren die werden aangetroffen?
- Is er een grafveld aanwezig?
- Kunnen andere sporen gekoppeld worden aan de funeraire sporen?
- Is er sociale differentiatie merkbaar?

c) Materiële cultuur

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten en wat is de vondstdichtheid?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën? Zijn er verschillen op te merken binnen de vindplaats?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Is er sprake van culturele invloeden vanuit andere gebieden? Zo ja, van waar en welke invloeden?
- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?
- Zijn er aanwijzingen voor sociale status?
- Wat kan er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de site? Welke cultuurgewassen werden in verschillende bewonings- en gebruiksfasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

d) Algemeen

- Hoe past de vindplaats in het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of omstandigheden?
- Sluiten de sporen aan bij resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI? Zijn de sporen van dezelfde aard, is het gerecupereerde aardewerk gelijkaardig aan dat van de andere sites?
- Wat betekenen de resultaten voor een aanvulling van kennisleemtes binnen de lokale en regionale geschiedenis?

Bijkomende onderzoeksvragen:

- Kunnen S1, 2 en 7 gekoppeld worden aan de restanten van een militair kampement uit de 17^e tot 19^e eeuw?
- Kan S10 gekoppeld worden aan het aangetroffen brandrestengraf?

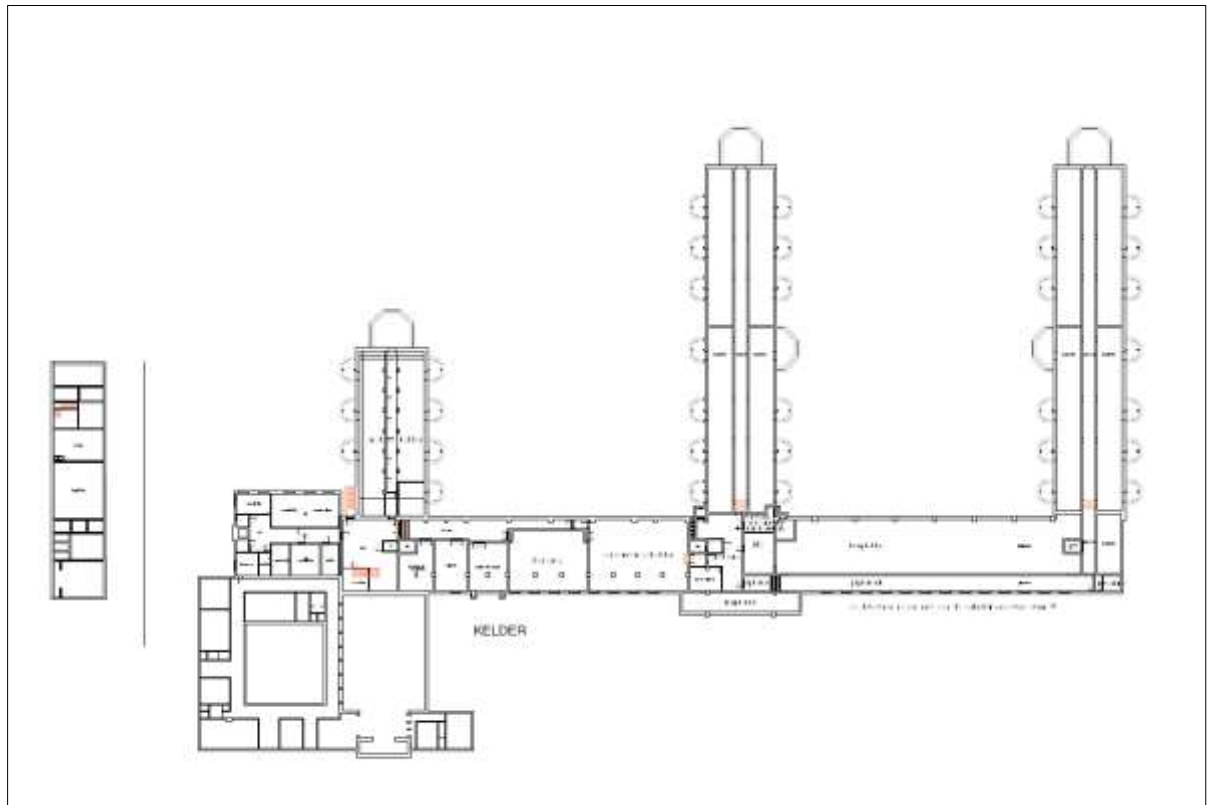
2.1.4 Beschrijving van de geplande herinrichting

De opdrachtgever plant in een eerste fase de aanleg van een nieuw OCMW-gebouw (rusthuis) aangevuld met een deel van de omgevingsinfrastructuur. Vervolgens wordt de bestaande bebouwing gesloopt met tot slot de aanleg van een nieuwe parkeergelegenheid en de rest van de omgevingsinfrastructuur. Voor de continuïteit van de zorg zal het bestaande gebouw blijven functioneren tijdens de bouw van het nieuwe. Voor de organisatie en veiligheid zal een gedeelte van het bestaande gebouw echter reeds moeten worden gesloopt voor de inrichting van de nieuwbouw. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 3,1 ha.

Figuur 5: Inplantingsplan huidige toestand met lokalisatie nieuwbouw.

Thans situeert er zich het woonzorgcentrum Sint-Jozef, dat in de jaren '60 werd gebouwd als rustoord voor 180 personen. Het complex bestaat uit een centraal gebouw met drie bouwlagen en achterliggend staan haaks op dit gebouw drie vleugels bestaande uit verschillende bouwlagen. Deze vleugels functioneren als beddenhuis voor het merendeel van de bewoners. In het centraal gebouw zijn op de eerste en tweede verdieping een aantal bewonerskamers. Het gelijkvloers van dit gebouw is gereserveerd voor polyvalente functies en ondersteunende diensten: keuken, restaurant, cafetaria, kapel, feestzalen, burelen, directie, administratie en een lokaal dienstencentrum. Er is quasi overal een kelder of kruipkelder aanwezig.

Figuur 6: Visualisatie onderkelderde volumes.

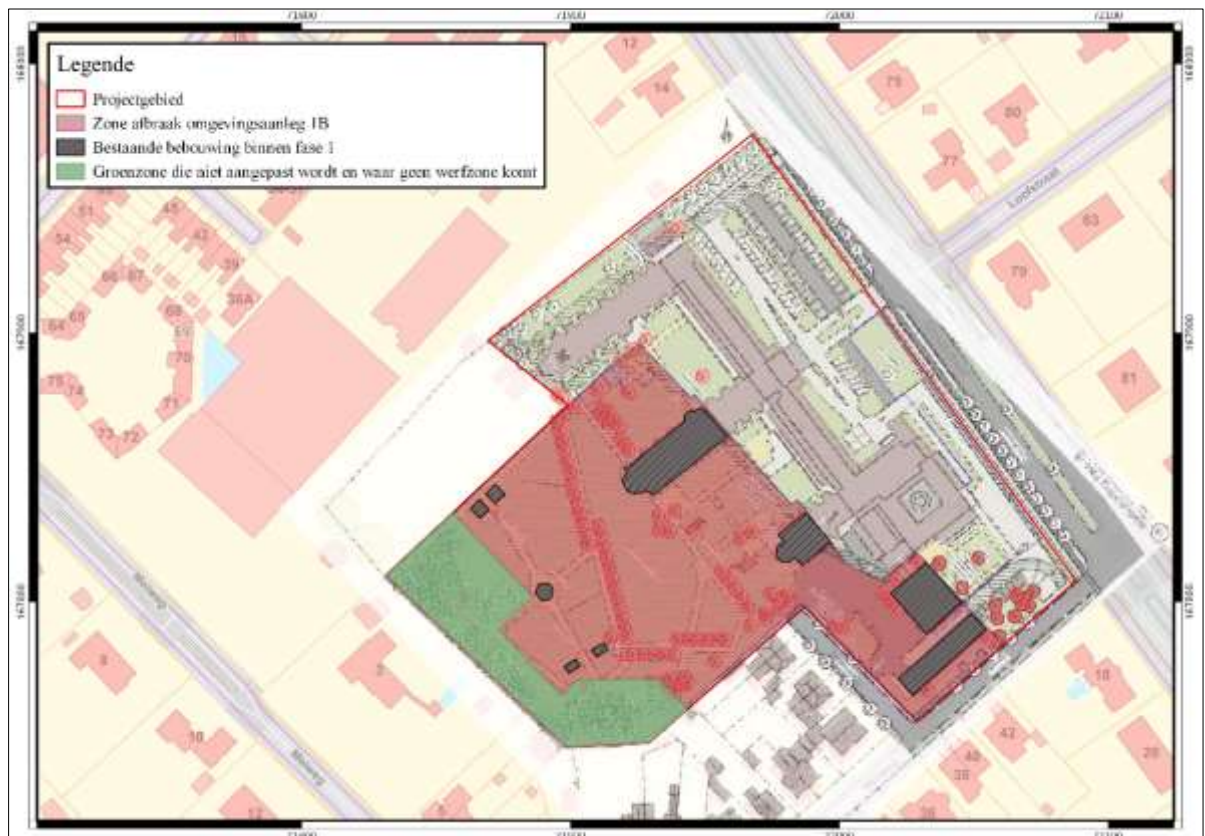
Zoals gesteld wordt voor de continuïteit van de zorg in twee fases gewerkt:

Fase 1:

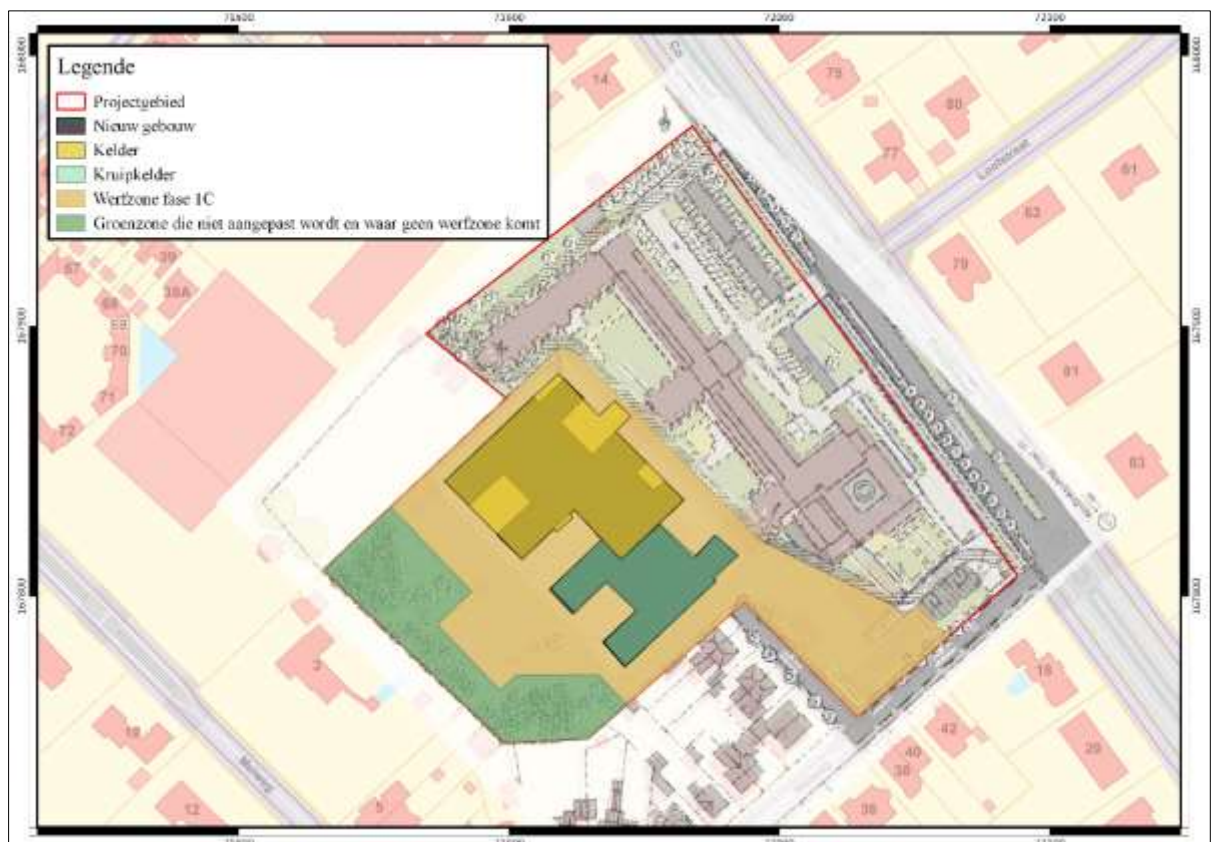
Fase 1 betreft de sloop van de gebouwen ten zuiden en westen van het woonzorgcentrum en 2 delen van de vleugels, gevolgd door de bouw van nieuw woonzorgcentrum met deel van de omliggende infrastructuur.

Fase 1 kan opgesplitst worden in verschillende deelfases. Tijdens fase 1A zal de aanwezige asbest op verschillende zones van het bestaande gebouw verwijderd worden. Daarnaast zullen twee bergingen afgebroken worden en zal ten noordoosten van het bestaande gebouw een tijdelijke parking worden aangelegd. Tijdens fase 1B zal alle bestaande omgevingsaanleg ten zuiden, zuidoosten en zuidwesten van het bestaande gebouw over een zone van ca. 1,35 ha verwijderd worden. Het gaat om het uitbreken van bestaande paadjes, afbreken van kleinere bergingen en het rooien van een gedeelte van de bomen. Ook worden in dit stadium de gedeelten van de vleugels die overlappen met het nieuwe gebouw afgebroken. Deze zones zijn onderkelderd. Langs de meest zuidwestelijke zijde blijft een gedeelte van de bomen (ca. 2940 m²) behouden. Hierna volgt de installatie van een werfzone tijdens fase 1C over een oppervlakte van ca. 1,28 ha. Deze zone overlapt grotendeels met de afbraakzone uit fase 1B, enkel een paar zones van de reeds afgebroken bestaande gebouwen uit fase 1B vallen niet binnen de werfzone 1C. Voor de installatie van de werfzone wordt een bodemingreep van 50 cm –mv voorzien. Deze zone overlapt zoals eerder aangehaald met de aanleg van de groenzones. Aansluitend bij de werfzone zal op de hoek van de Meiweg en de Condédreef een tijdelijke parking worden aangelegd. Hiertoe zal de bestaande verharding behouden blijven. Deze wordt echter wel uitgebreid over een gecombineerde oppervlakte van ca. 565 m². Tijdens Fase 1D wordt tot slot ten westen van het huidige gebouw een nieuw woonzorgcentrum (4099 m²) aangelegd met omliggende terrassen. Rondom het nieuwe gebouw zal een wandelpad lopen dat infiltreert op natuurlijke wijze. Onder een aanzienlijk deel van het geplande bouwvolume wordt een ondergrondse parkeergarage voorzien (ca. 3233 m²). Onder het overige deel van het gebouw plant de opdrachtgever de aanleg van een kruipkelder (1520 m²). De keldervolumes zullen aangelegd worden tot op een maximale diepte van 4,35 m –mv. De kruipkelder wordt aangelegd tot op een diepte van 1,95 m –mv. Daarnaast wordt het gebouw voorzien van twee liftkokers dit worden aangelegd tot op een diepte van 5,76 m –mv. Rondom de nieuwbouw worden terrassen, paadjes en tuinzones voorzien. Deze nieuwe terrassen, paadjes en tuinzones overlappen quasi volledig met de geplande werfzone met uitzondering van een zone van ca. 55 m². Voor de aanleg van deze buiteninfrastructuur dient een bodemingreep van ca. 50 cm-mv gerekend te worden. Verschillende groenzones rondom het nieuwe gebouw zullen integraal behouden blijven. Ter hoogte van het meest westelijk deel van het plangebied (zone van ca. 2875 m²) worden geen verdere bodemingrepen voorzien met uitzondering van een smal pad tussen de te behouden bomen.

Concreet wordt in fase 1 een zone van ca. 1,35 ha bedreigd door de geplande werken.

Figuur 7: Fase 1B

Figuur 8: Fase 1C & 1D

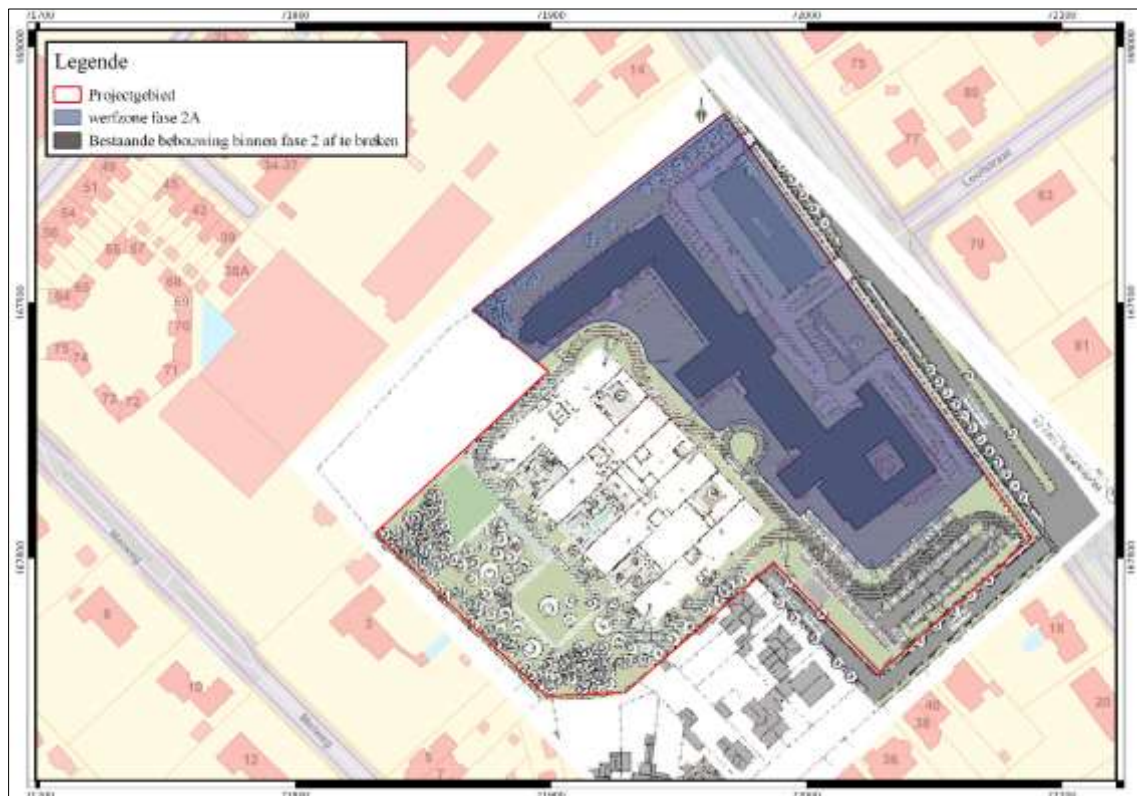
Fase 2:

Fase 2 betreft de sloop van de rest van het bestaande woonzorgcentrum en de aanleg van inrit, parking en parkzone.

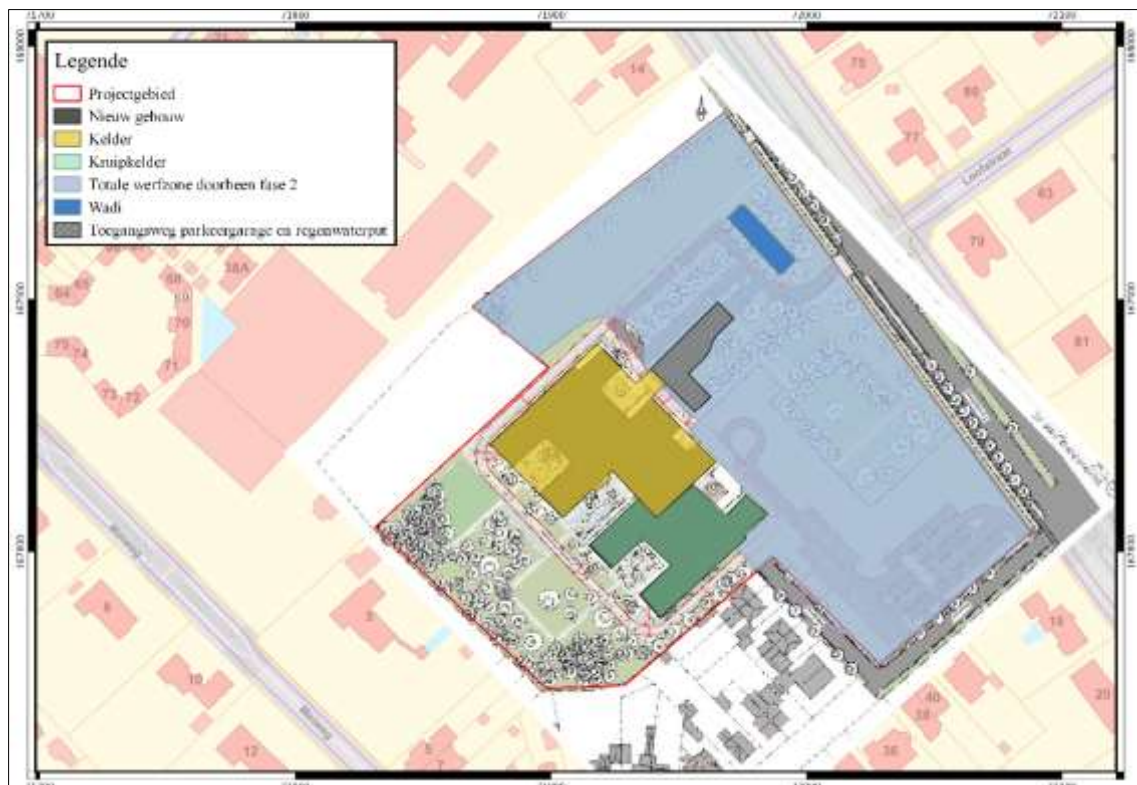
Fase 2 beslaat een oppervlakte van ca. 1,85 hectare, waarvan ca. 3071,5 m² interfereert met de werfzone uit fase 1C. De zone waar tijdens fase 2 bodemingrepen zullen plaatsvinden, of waar een werfzone wordt ingericht, bevindt zich steeds ten noorden en oosten van het nieuwe gebouw. De werfzone verschuift doorheen de deelfasen, waardoor de volledige contour die als werfzone zal dienen, werd ingetekend. Voor de werfzone wordt rekening gehouden met een bodemingreep van 50 cm –mv. Na de realisatie van de nieuwbouw en omliggende infrastructuur wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen waarna het overige deel van het bestaande woonzorgcentrum wordt gesloopt (totale oppervlakte ca. 4263 m²). Onder het volledige gebouw situeert zich een keldervolume (deels kruipkelder, deels gewone kelder). Na de sloop voorziet de opdrachtgever de aanleg van de toegang naar de ondergrondse parking uit fase 1 ten noordoosten van het nieuwe gebouw. Hiernaast zal ook een regenwaterput met een inhoud van 220 000 l naast de toegang worden aangelegd. De zone die wordt ingenomen voor de uitgraving van de toegang en put bedraagt ca. 507 m². Hiervoor wordt een bodemingreep van 4,35m -mv gerekend. Daarnaast wordt een nieuw rioleringsstelsel aangelegd waarbij het rioolwater zal aangesloten worden op de Meiweg. Bij de verdere omgevingsaanleg in dit gebied zullen de eerdere tijdelijke parkings en fietsenstalling verwijderd worden en worden een wadi, bovengrondse parkeergelegenheid, verharde paadjes, petanqueplaats en inrijlaan aangelegd. Het regenwater afkomstig van de overloop van de regenwaterput, het dak en de wadi zal afgeleid worden naar de Condédreef. Het overige deel van het terrein wordt ingericht als parkzone. Ook hier zijn enkele zones bestemd voor de tuinbouwschool aanwezig. Deze aan te leggen elementen bevinden zich volledig binnen de zone voorzien als werfzone waarvoor een bodemingreep van 50cm –mv wordt gerekend. De dieptes van de afzonderlijke elementen zullen deze maximale bodemingreep niet overschrijden. Enkel voor de wadi (ca. 280 m²) dient rekening gehouden te worden met een diepere uitgraving tot 2m –mv.

Figuur 9: Werfzone fase 1 en 2

Figuur 10: De te slopen bebouwing binnen fase 2

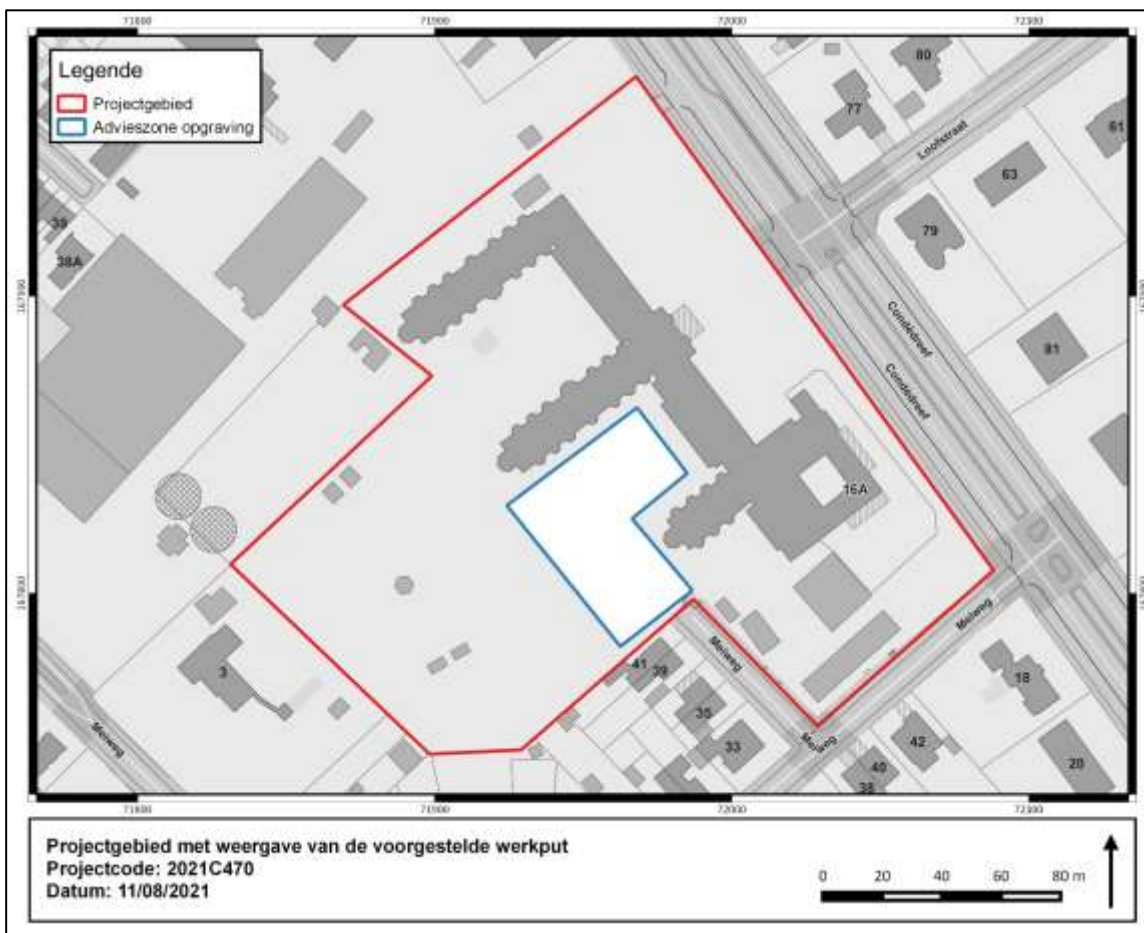
Figuur 11: Weergave van de werfzone doorheen fase 2 met aanduiding van de dieper uit te graven zones

2.1.5 Beschrijving van de uitgevoerde werken

2.1.5.1 Motivering van de onderzoeksstrategie

Naar aanleiding van het proefsleuvenonderzoek werd een vlakdekkend archeologisch onderzoek geadviseerd om zo de potentieel aanwezige kenniswinst maximaal te benutten.

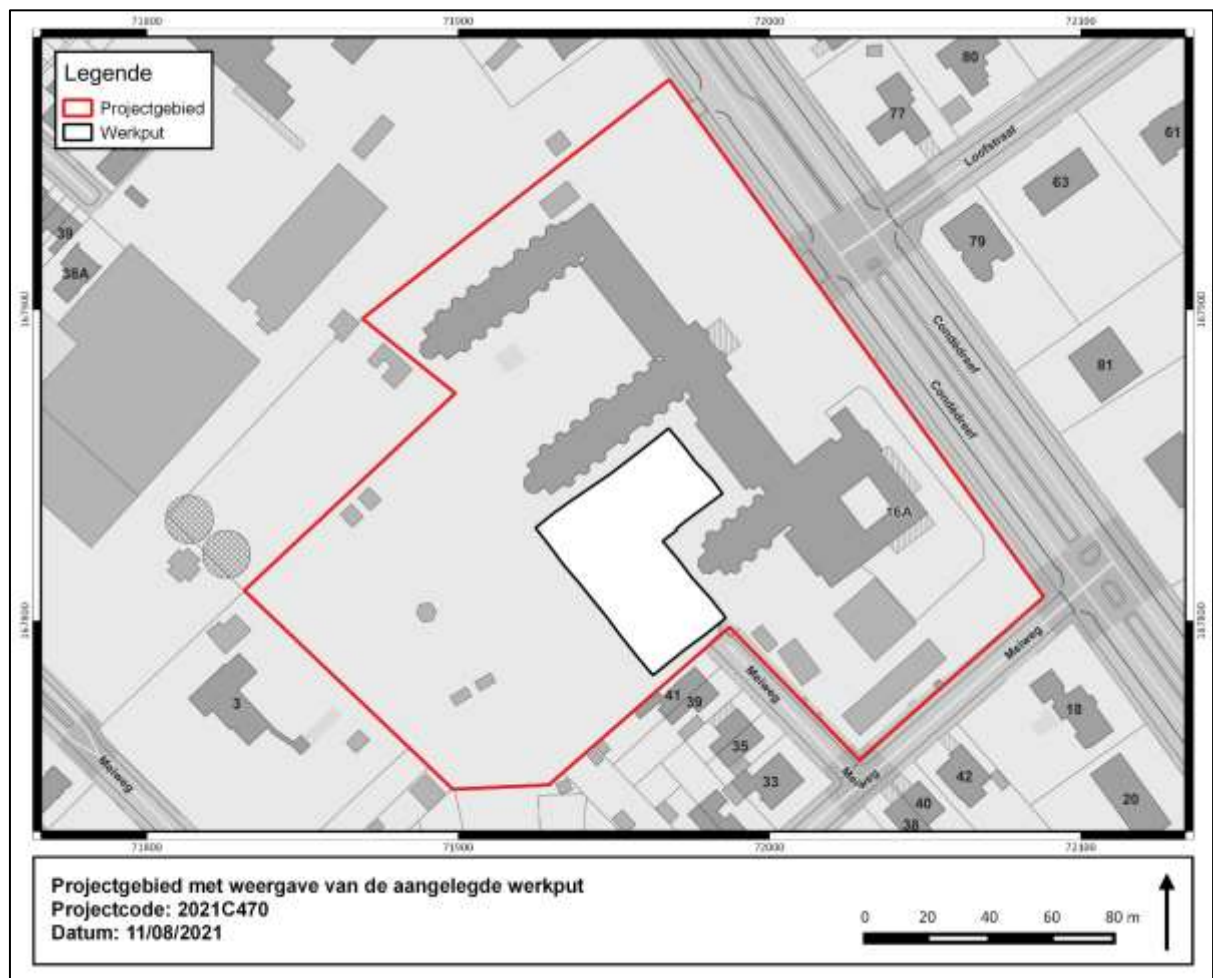
Wegens de kleine oppervlakte (2523m²) van de advieszone werd beslist om de opgraving uit te voeren in 1 werkput, om zo maximaal het overzicht te bewaren.

Figuur 12: Voorgestelde werkput

2.1.5.2 Organisatie van de opgraving

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd tussen 19/04/2021 en 26/04/2021 door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert nv. Het team bestond uit B. Polfliet (veldwerkleider/erkend archeoloog), F. Slabbinck (RTS/archeoloog), B. Lannoy (archeoloog) en E. Vandewalle (archeoloog). De grondwerken werden uitgevoerd door de firma Bruggeman Pedro uit Beselare & Stadsbader NV uit Harelbeke. De werkput werd na het einde van het veldwerk machinaal gedicht.

Figuur 13: Aangelegde werkput

De werkput werd op het terrein uitgezet aan de hand van een *Robotical Total Station* (RTS) en vervolgens machinaal aangelegd door een 21-ton rupskraan met tandenloze graafbak van 1,8 m breed. De grond werd afgevoerd met dumpers tot buiten de op te graven zone. Eerst werd de teelaarde afgegraven (vlak 0), waarna verdiept werd tot op het gewenste archeologische niveau (moederbodem) (vlak 1). De diepte van het archeologisch niveau werd bepaald door de veldwerkleider op basis van de bodemkundige stratigrafie en zichtbaarheid van de archeologische sporen. Het afgraven tot het archeologische niveau gebeurde telkens laagsgewijs zodat sporen die op een hoger niveau zichtbaar zijn, herkend konden worden. Waar colluvium aanwezig was werd deze gecontroleerd op sporen en vondsten. Alle vlakken werden onderzocht door middel van een metaaldetector.⁵ Het archeologisch vlak werd in eerste instantie manueel opgeschaafd. Vervolgens werden de aangetroffen sporen ingekrast, genummerd en zowel de vlakken als sporen gefotografeerd. Nadien werden de sporen met behulp van een RTS ingemeten en voorzien van een beschrijving (spoornummer, vorm, soort, kleur, inclusies, ...). Natuurlijke bodemsporen (S998) werden gegroepeerd onder 1 spoornummer. Daarnaast werden tijdens het inmeten hoogtematen genomen van het archeologisch vlak en het maaiveld. Eenmaal dit was afgerond en de ruwe digitale data gecontroleerd, kon worden overgegaan tot nader onderzoek van de sporen (couperen, verdiepen, uithalen, bemonsteren, ...). De aangetroffen sporen werden gecoupeerd en geregistreerd aan de hand van een foto en tekening op schaal 1/20 of 1/10. De dimensies en oriëntatie werden aangeduid met een noordpijl en schaalbalk. Indien aangewezen werden zeefstalen en stalen voor natuurwetenschappelijk onderzoek genomen. Dit betreft 10L monsters

⁵ Metaaldetectie uitgevoerd door Bruno Polfliet

in kunststof emmers. Tot slot werden de sporen volledig en laagsgewijs uitgehaald ter controle van eventuele vondsten. Ingezelde vondsten werden ingepakt en voorzien van een vondstenkaartje met projectcode (2021C470), een interne code (KOME-21), het putnummer, het vlaknummer, het spoornummer, het laagnummer, het profielnummer, het vondstnummer, de aard van de vondst, de verzamelwijze en de datum. Ook voor staalnames werden dergelijke vondstenkaarten gebruikt. Vervolgens werden deze op locatie ingemeten met behulp van een RTS en indien nodig in situ gefotografeerd.

In functie van de analyse van de bodemopbouw werden 5 profielen geregistreerd. De profielen werden beschreven conform de FAWO *guidelines for soil description*, de richtlijnen van Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

Verwerking en rapportage zijn van start gegaan daags na het veldwerk. Tijdens deze verwerking zijn alle opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd. Het vondstmateriaal werd gewassen, geteld, gewogen, gedetermineerd en eventueel getekend. De meetresultaten werden verwerkt tot een sporenplan. Datering en eventuele faseringen kunnen eveneens aan dit kaartbeeld worden toegevoegd. Tot slot werden stalen uitgeselecteerd voor natuurwetenschappelijk onderzoek en de resultaten van hun analyse verwerkt in het eindrapport. Op basis van deze gegevens werd getracht om een zo goed mogelijk beeld te vormen en antwoord te bieden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

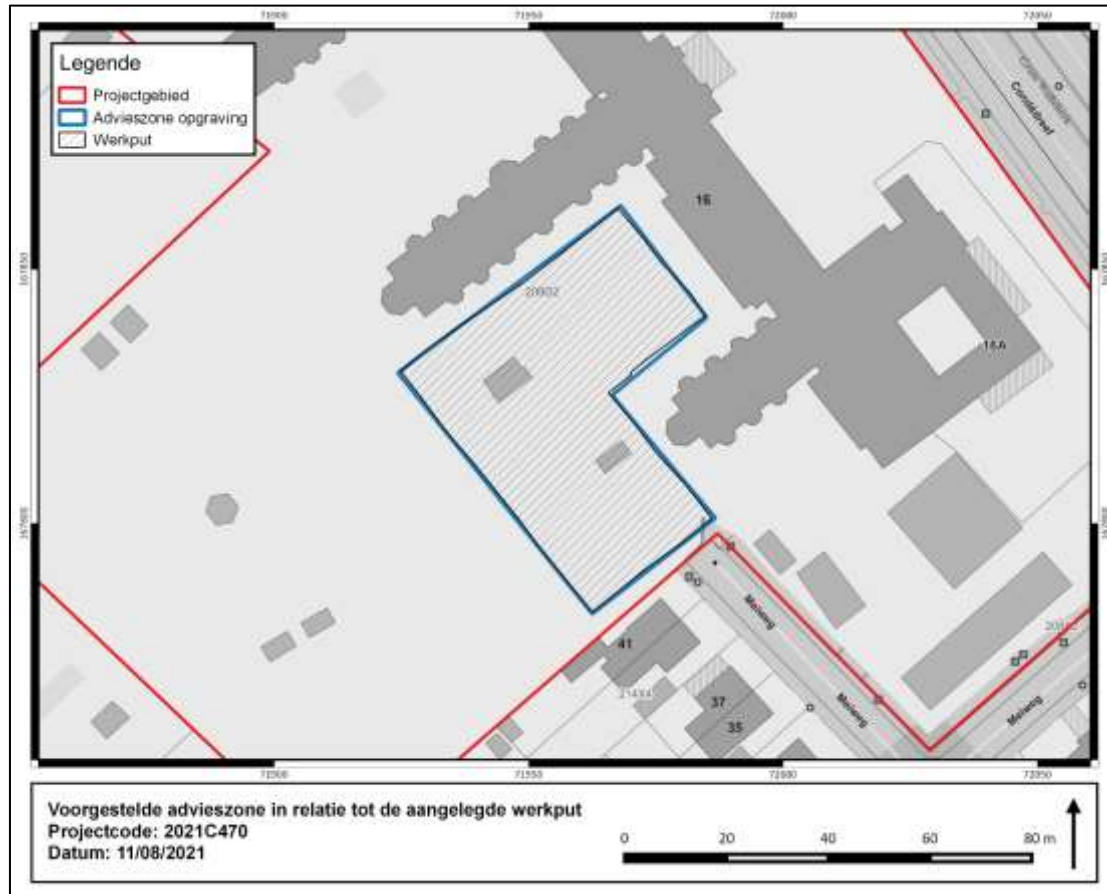
De vondsten werden tijdens deze verwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert nv. Alle ingezamelde archeologische vondsten en data zijn, conform de overeenkomst tussen Ruben Willaert nv en de opdrachtgever, eigendom van OCMW Kortrijk. Na indiending van het eindverslag zal het archeologisch ensemble worden overgedragen aan de opdrachtgever, welke zal instaan voor het beheer van het archeologisch ensemble volgens artikel 5.2.1. van het Onroerenderfgoeddecreet. Het archeologisch ensemble zal bewaard worden in het regionaal erfgoeddepot Trezor.

Gebruikt materiaal

- 21 ton rupskraan met tandloze graafbak van 1,8m.
- Trimble Robotical Total Station (RTS)
- Nikon COOLPIX AW120 (fototoestel)
- Getac-tablet

2.1.5.3 Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek en bijstellingen van de oorspronkelijke strategie

De vlakdekkende opgraving werd volledig uitgevoerd zoals voorzien in het programma van maatregelen en de Code van Goede Praktijk.

Figuur 14: De voorgestelde advieszone in relatie tot de aangelegde werkput

2.1.5.4 Motivatie van de selectie van de vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek werden verschillende vondsten aangetroffen. Dit gebeurde in eerste instantie via metaaldetectie. Daarnaast werden zowel tijdens het aanleggen van het archeologische vlak als tijdens het manueel en/of machinaal bewerken van de sporen (couperen, afwerken en uithalen van de tweede helften) vondsten gerecupereerd. Deze vondsten werden voorzien van een vondstenkaartje met daarop alle nodige informatie. Nadien werden deze ook ingemeten, teneinde een exacte locatie te hebben. Het aantal vondsten was beperkt waardoor alles kon worden ingezameld. Tot slot werden brandrestengraf (S8) en kuil (S10) integraal ingezameld om uit te zeven op 2mm maaswijdte op zoek naar kleine culturele vondsten.

In totaal werden zo 30 vondsten gerecupereerd. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per materiaalcategorie.

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	7
BOUWMAT	Keramisch bouwmateriaal	5
MXX	Metaal	12
KER	Keramik (pijp)	1

SVU	Vuursteen	2
VBOT	Verbrand bot	2
NUM	Nummeliet	1

Tabel 2: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën

Voor een gedetailleerd overzicht van de verschillende vondsten, wordt verwezen naar de vondstenlijst in bijlage.

2.1.5.5 Motivatie voor de selectie van de stalen

Met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek werden 30 stalen genomen. De stalen zijn zodanig geselecteerd dat ze iets meer kunnen vertellen over datering, crematieritueel (houtsoort, voedsel als bijgift),...

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per staal categorie. Een gedetailleerd overzicht kan men terugvinden in bijgevoegde stalenlijst.

Aard staal	Hoeveelheid
MA (monster algemeen)	22
MHK (monster houtskool)	7
MHT (monster hout)	1

Tabel 3: Overzicht staalnames

2.1.5.6 Inbreng specialisten

- Vanhoutte Sofie (AOE, UGent): determinatie aardewerk.
- De Mulder Guy (UGent): determinatie aardewerk.
- Noens Gunther (Ruben Willaert nv): determinatie vuursteen.
- Verbruggen Frederike (BIAX consult): waardering macroresten.
- Grabowski R.A. (BIAX consult): anthracologisch onderzoek.
- Boudin Mathieu (KIK): C14.
- Cools Ansje: conservatie.
- Elke Ghyselbrecht (bodembkundige Ruben Willaert nv): bodembkundig onderzoek

2.1.5.7 Algemene wetenschappelijke advisering

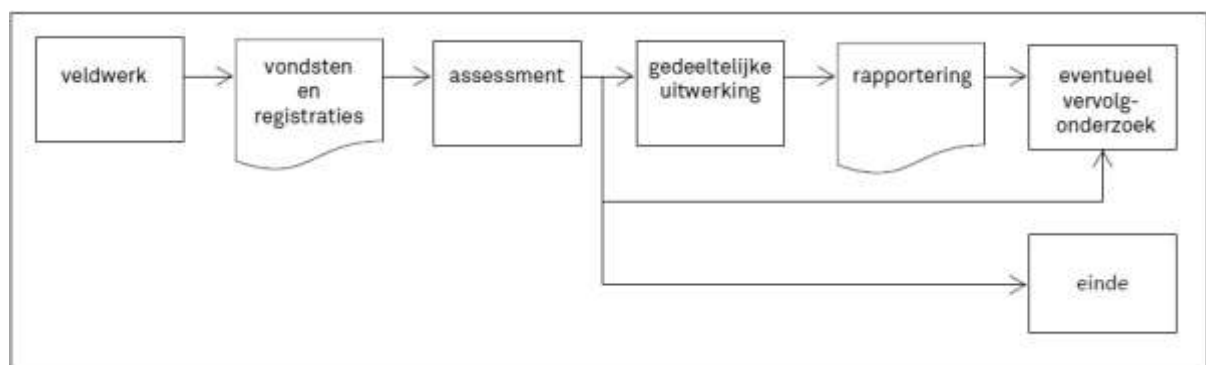
- Marie Lefere (erkend archeoloog) (Ruben Willaert nv)
- Jeroen Vanhercke (erkend archeoloog) (Ruben Willaert nv)
- Arno van den Dorpel (archeoloog) (Ruben Willaert nv)
- Jasper Deconynck (erkend archeoloog) (Ruben Willaert nv)
- Nancy Lemay (Agentschap Onroerend Erfgoed)

2.2 Assessmentrapport

2.2.1 Gehanteerde methoden, technieken en criteria⁶

Voor het assessmentrapport werd gebruik gemaakt van ‘Assessment. Een handleiding voor elke archeoloog’, uitgegeven door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Hierbij wordt gestreefd om een inschatting van het wetenschappelijk potentieel van de archeologische site te maken. Dit assessment moet een motivering bieden voor de gemaakte keuzes.

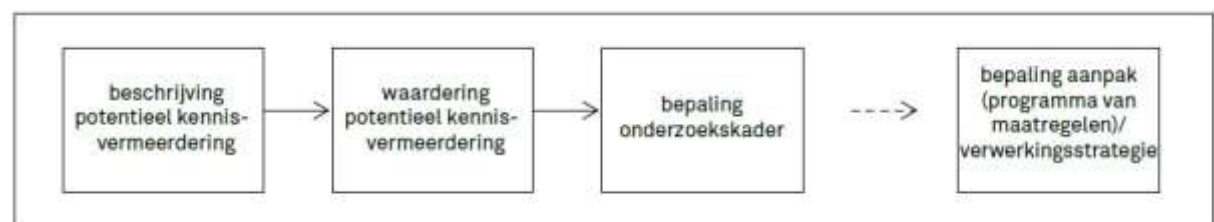
Het assessment vindt plaats tussen het veldwerk en de rapportering. Het assessment kan echter reeds beginnen tijdens de uitvoering van het veldwerk. Het gebeurt wel voorafgaand aan het opmaken van het eindverslag, en de verwerking die daartoe leidt, omdat het assessment bepaalt welke verwerking binnen het project noodzakelijk is en wat er in de rapportering zal terecht komen. Dit assessment wordt neergeschreven in het assessmentrapport, dat deel uitmaakt van het eindverslag.

Figuur 15: Positie van het assessment bij opgravingen

De eerder geformuleerde onderzoeksvragen binnen het archeologisch project vormen het vertrekpunt voor het assessment (hierbij moet er wel worden rekening gehouden met de mogelijkheid dat deze eerder geformuleerde vragen gewijzigd kunnen worden). Het assessment heeft als hoofddoel aan te geven wat voor soort onderzoek er verder nog kan gebeuren op het ingezamelde archeologische ensemble. Dit kan dan niets zijn, of een gedeeltelijke of volledige verwerking met het oog op het beantwoorden van de eerder gestelde onderzoeksvragen. Het is eveneens mogelijk dat er een aantal onderzoeksvragen werden geformuleerd waarop geen antwoord kan geformuleerd worden binnen het huidige onderzoekskader, maar eventueel wel in een ander, toekomstig kader. Op basis van deze informatie wordt de uiteindelijke onderzoeksaanpak binnen het archeologisch project bepaald.

Het uiteindelijke assessment bestaat uit 4 onderdelen:

Figuur 16: Opeenvolgende stappen van het assessment

⁶ Ervynck, Debruyne en Ribbens 2015: 7-12 & 15.

2.2.1.1 Assessment van de vondsten

Aangezien het aangetroffen vondstenensemble zeer beperkt is, is het essentieel om alle vondsten verder uit te werken.

2.2.1.2 Assessment van de stalen

In afweging met het voorziene budget werden enkele stalen geselecteerd voor effectieve analyse. Volgende stalen werden onderzocht met het oog op het beantwoorden van de gestelde onderzoeksvragen:

Onderzoek	Spoornummer	Vondstnummer
C14	S8 (brandrestengraf)	VNR 193
	S2 (houtschoolrijk spoor)	VNR 187
	S10 (houtschoolrijk spoor)	VNR 186
Waardering macroresten	S8 (brandrestengraf)	VNR 170
Anthracologisch onderzoek	S8 (brandrestengraf)	VNR 194

Tabel 4: Geselecteerde stalen

Alle stalen voor natuurwetenschappelijk onderzoek werden uitgezeefd op een maaswijdte van 0,5mm door archeologen van de firma Ruben Willaert nv. Hierbij werd houtschool uitgeselecteerd en gedroogd. Daarnaast werd voor ieder staal 2x 1L bewaard. 1 als referentiestaal en 1 als mogelijk onderzoekstaal. Ten behoeve van de C14 datering werden houtschool en verbrand bot (VNR 185 & 188) opgestuurd naar het KIK. Mathieu Boudin nam de beslissing om de dateringen uit te voeren op de aangeleverde houtschool. Het waarderend macrorestenonderzoek en anthracologisch onderzoek werden uitgevoerd door BIAx consult.

De niet onderzochte stalen hebben potentieel voor kenniswinst en dienen bijgevolg gedeponneerd te worden voor eventueel later onderzoek.

2.2.1.3 Conservatie-assessment

Ten einde de bewaringstoestand en eventuele behandelingsmethoden te kunnen vaststellen, worden alle archeologische artefacten na het einde van het veldwerk onderworpen aan een eerste visuele inspectie. Hierna kan een strategie opgesteld worden die aangeeft welke conserverende behandelingen dienen uitgevoerd te worden op de verschillende vondsten en vondstcategorieën.

Een Romeinse munt (VNR 167) uit het brandrestengraf was in zeer slechte staat en onleesbaar. In overleg met Ansje Cools werd beslist om deze te stabiliseren en consolideren.

Het overige vondstmateriaal werd gereinigd en verpakt volgens de regels van de kunst, ten einde de reeds aanwezige verwerking tot een minimum te beperken.⁷

⁷ Cools A., 2009

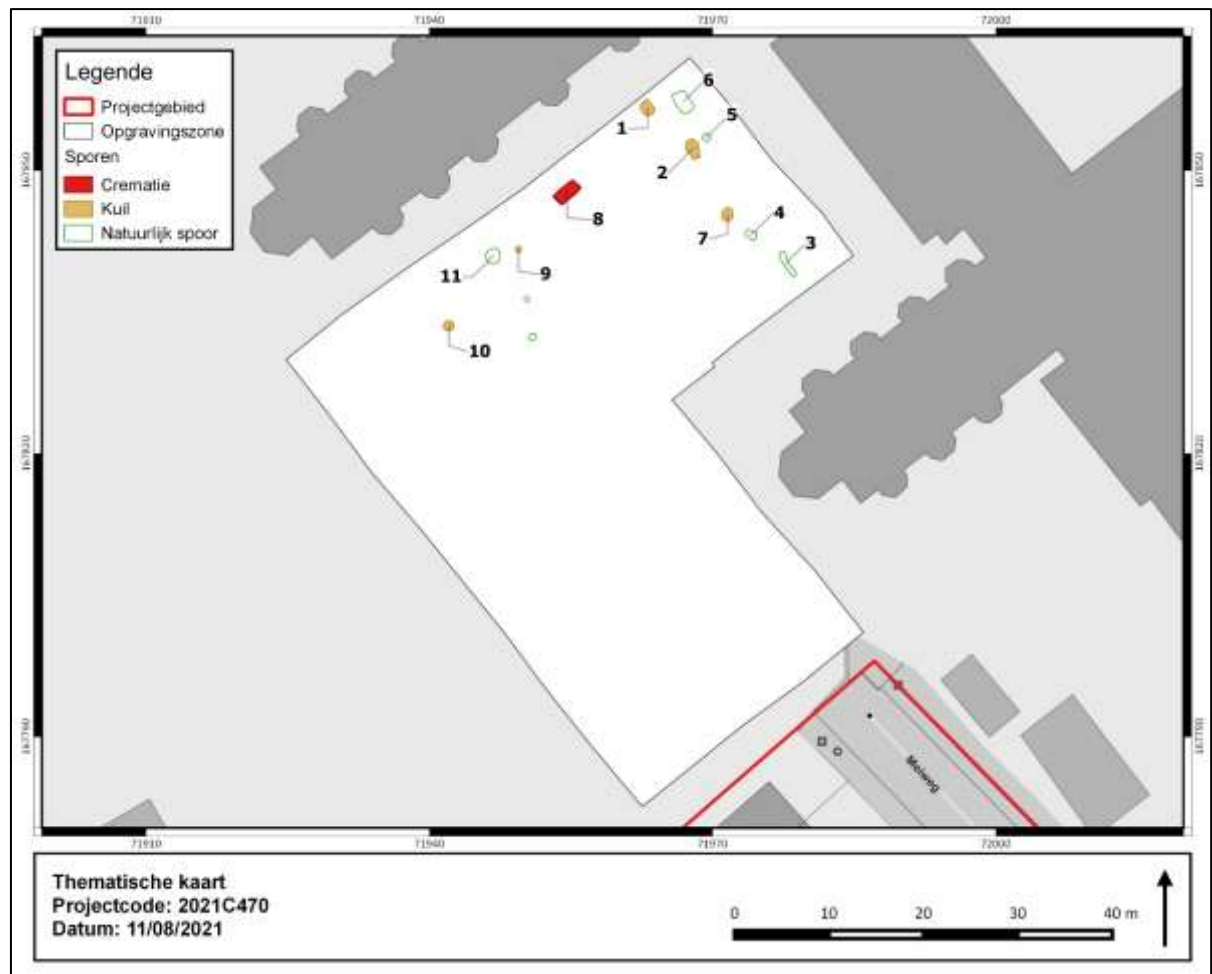
2.2.1.4 Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

Tijdens het uitgevoerde onderzoek werden kuilen en een brandrestengraf aangetroffen. Deze relevante archeologische sporen dienen allen verder te worden uitgewerkt zodanig de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Aard	Aantal
Brandrestengraf	1
Kuil	5

Tabel 5: Overzicht van de aangetroffen sporen

Verder werden ook natuurlijke verstoringen (S998) aangetroffen. Alle natuurlijke verstoringen werden gecontroleerd door middel van een coupe, ten einde met zekerheid te kunnen vaststellen dat het gaat om een natuurlijk spoor.

Figuur 17: Thematische kaart

2.2.1.5 Assessment van de archeologische site

Landschappelijk gezien kan het projectgebied gesitueerd worden in de zandleemstreek, in de Leievallei aan de voet van de oostelijke flank van de Pottelberg. Historische kaarten tonen aan dat het projectgebied een ruraal karakter kende tot aan de Tweede Wereldoorlog. Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek kan gesteld worden dat er zich archeologische sporen in de moederbodem kunnen bevinden. Dit laatste is duidelijk aangetoond door het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek.

Tijdens de uitgevoerde opgraving werden het ruraal karakter en het intacte bodemarchief bevestigd. Verder bleek de vondst van een Romeins brandrestengraf en enkele houtskoolrijke kuilen bevestigd. Sommige van deze kuilen konden na onderzoek worden afgeschreven als natuurlijk. Extra brandrestengraven werden niet aangetroffen.

De genomen stalen, gerecupereerde vondsten en sporen helpen bij het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen. Dit alles laat toe de site te plaatsen in tijd, aard en landschap. Zo kan de archeologische site bijdragen tot kenniswinst in het algemeen, de geschiedenis van Kortrijk en Romeinse brandrestengraven in het bijzonder.

2.2.2 Potentieel voor natuurwetenschappelijk onderzoek, aard en waardering.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 30 stalen genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek. Dit met het oog op het bekomen van een absolute datering, crematieritueel (houtsoort, voedsel als bijgift),...⁸

Waarderend onderzoek (macroresten) op een staal (VNR170) uit het brandrestengraf toont aan dat het niet in aanmerking komt voor effectieve analyse.⁹

2.2.3 Strategie

2.2.3.1 Strategie voor verwerking

Verwerking en rapportage zijn van start gegaan daags na het veldwerk. Tijdens deze verwerking zijn alle opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd. Foto's werden in een database verwerkt. De foto's die gebruikt worden in het rapport worden voorzien van een digitaal fotobordje. Het vondstmateriaal werd gewassen, geteld, gewogen, gedetermineerd en eventueel getekend. De meetresultaten werden verwerkt tot een sporenplan, waarbij eventuele dateringen en fasering werden toegevoegd. De verschillende sporen werden bestudeerd en uitgewerkt. De coupes en profieltekeningen werden gedigitaliseerd en verwerkt tot afbeeldingen in Adobe Illustrator. Tot slot werden stalen uitgeselecteerd voor natuurwetenschappelijk onderzoek en de resultaten van hun analyse verwerkt in het eindrapport. Op basis van deze gegevens werd getracht om een zo goed mogelijk beeld te vormen en antwoord te bieden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

De vondsten werden tijdens deze verwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert nv. Alle ingezamelde archeologische vondsten en data zijn, conform de overeenkomst tussen Ruben Willaert nv en de opdrachtgever, eigendom van OCMW Kortrijk. Na indiending van het eindverslag zal het archeologisch ensemble worden overgedragen aan de opdrachtgever, welke zal instaan voor het beheer van het archeologisch ensemble volgens artikel 5.2.1. van het Onroerenderfgoeddecreet. Het archeologisch ensemble zal bewaard worden in het regionaal erfgoeddepot Trezoor.

2.2.3.2 Conservatiestrategie

VNR 167 werd geconserveerd door Ansje Cools.¹⁰

⁸ Zie 2.2.1.2

⁹ Zie Bijlage 7

¹⁰ Zie Bijlage 9

2.3 Interpretatie van het onderzochte gebied

2.3.1 Algemene beschrijving van het kader van de archeologische site¹¹

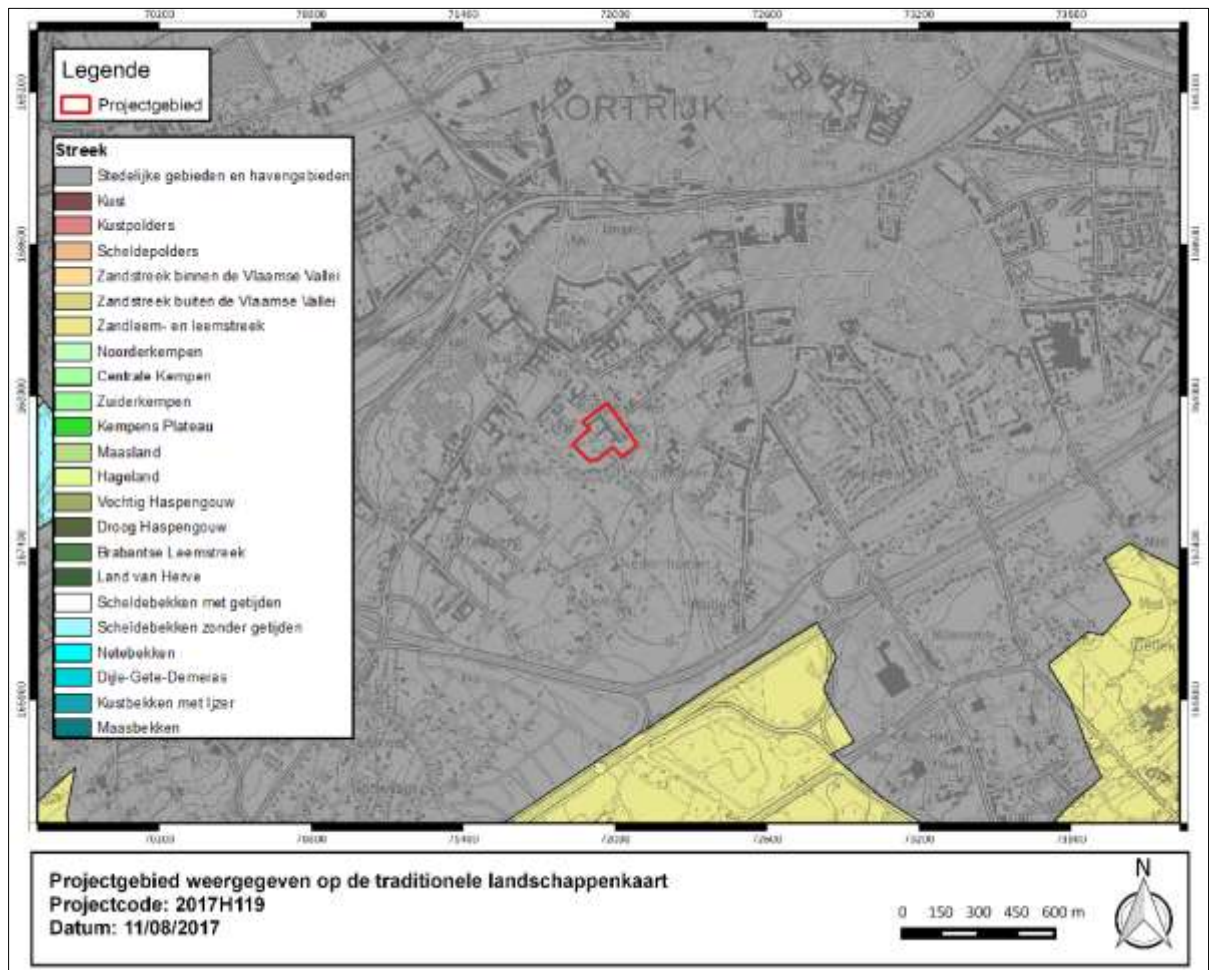
2.3.1.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden.

Het projectgebied is gelegen op ca. 23 m TAW en kent een relatief vlak reliëf. Het is gelegen ten oosten van een kleine heuvelrug en ten noordwesten van een hogere heuvel. Op deze hoger gelegen delen is een jongere Tertiair lid aanwezig wijzende op de aanwezigheid van getuigenheuvels.

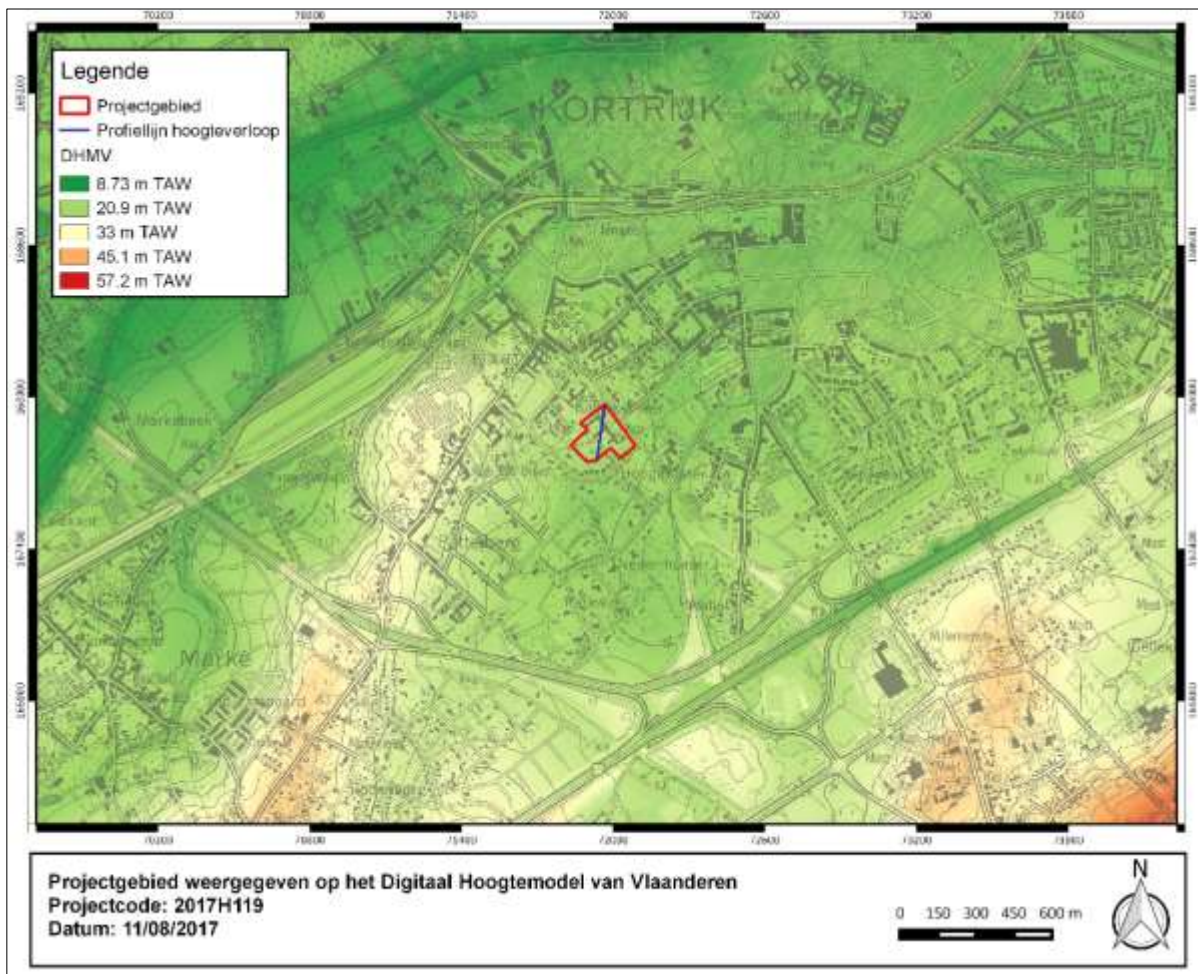
De potentiële bodemerosie is niet gekarteerd van het projectgebied. Echter, de percelen rondom het projectgebied hebben een verwaarloosbare potentiële bodemerosie waardoor deze van het projectgebied waarschijnlijk ook verwaarloosbaar zal zijn.

projectgebied waarschijnlijk ook verwaarloosbaar zal zijn.

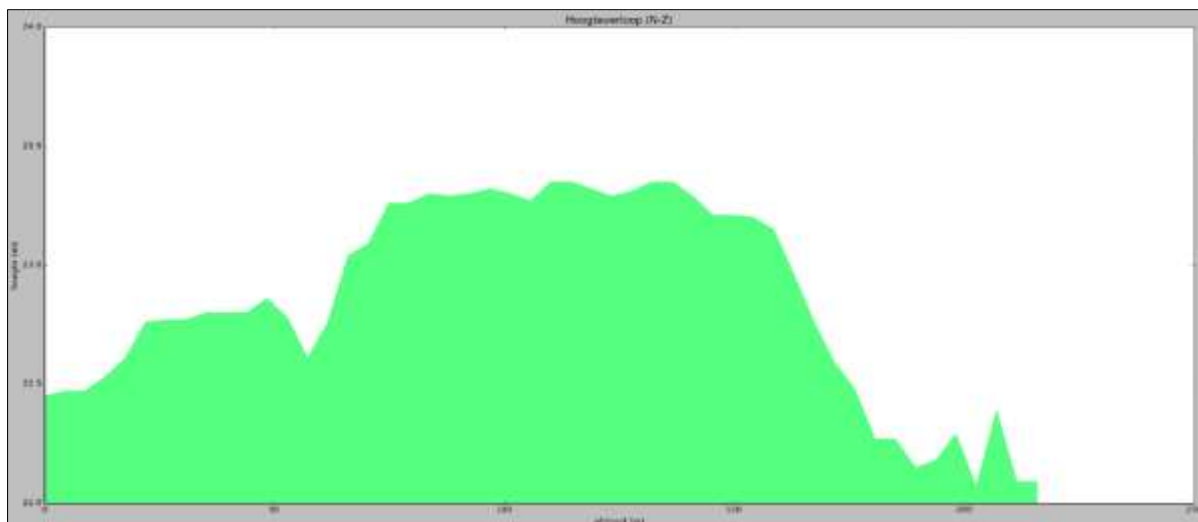

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

¹¹ Zie bureauonderzoek met projectcode 2017H119

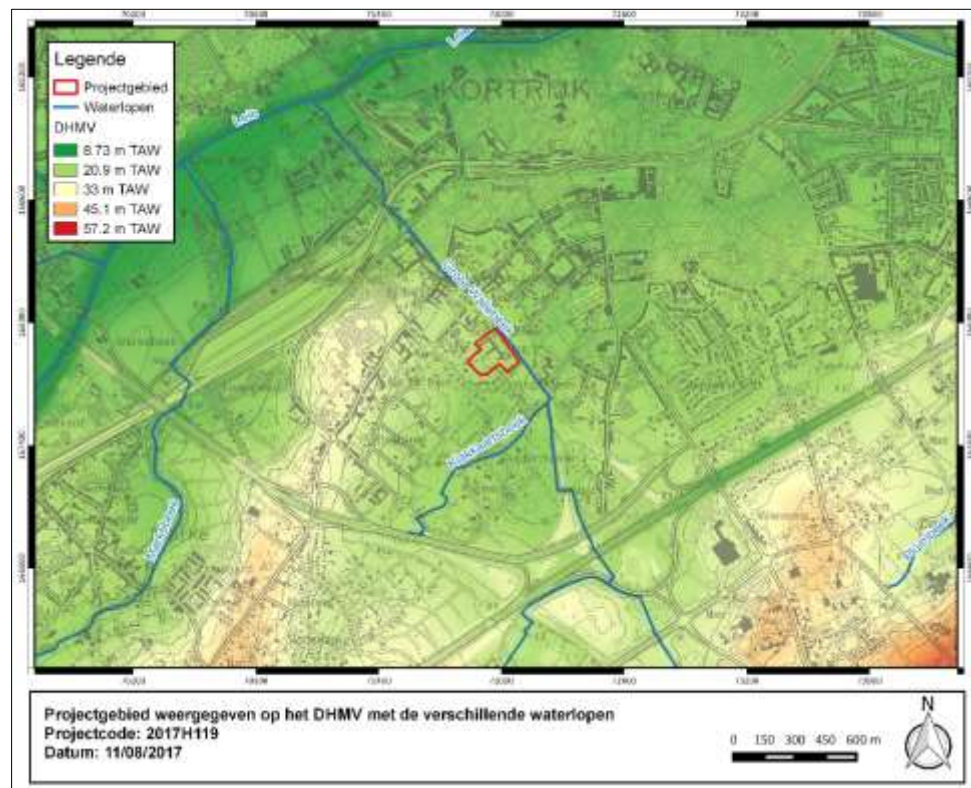
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

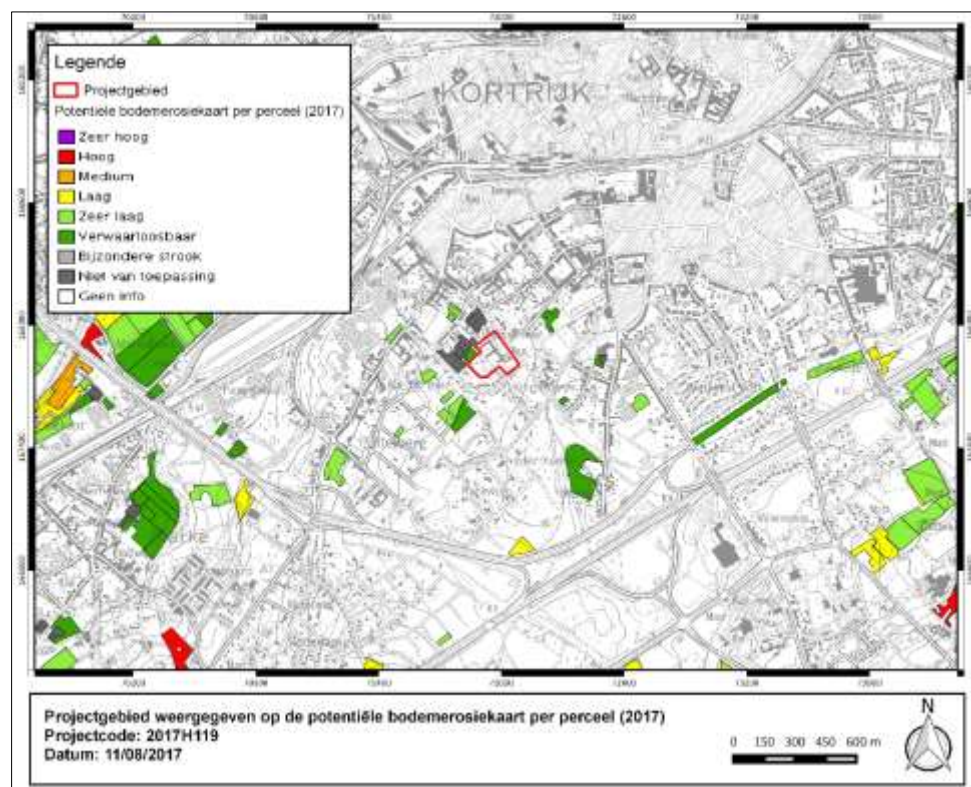
Figuur 20: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

2.3.1.2 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Leiebekken (deelbekken: Grensleie). Ten oosten van het projectgebied stroomt de Grote Wallebeek terwijl in het zuiden de Klakkaartsbeek stroomt.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met de verschillende waterlopen (bron: Geopunt).

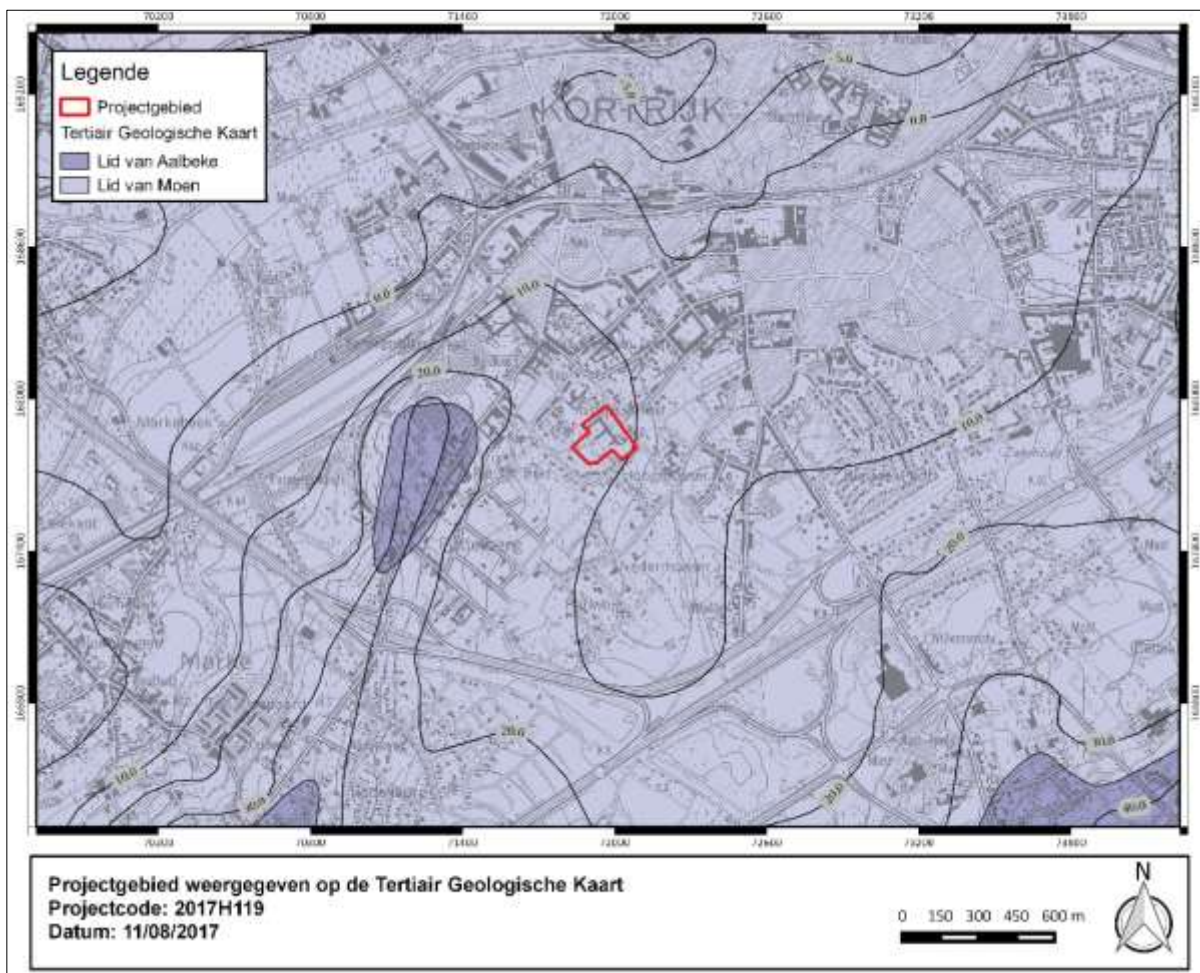

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).

2.3.1.3 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

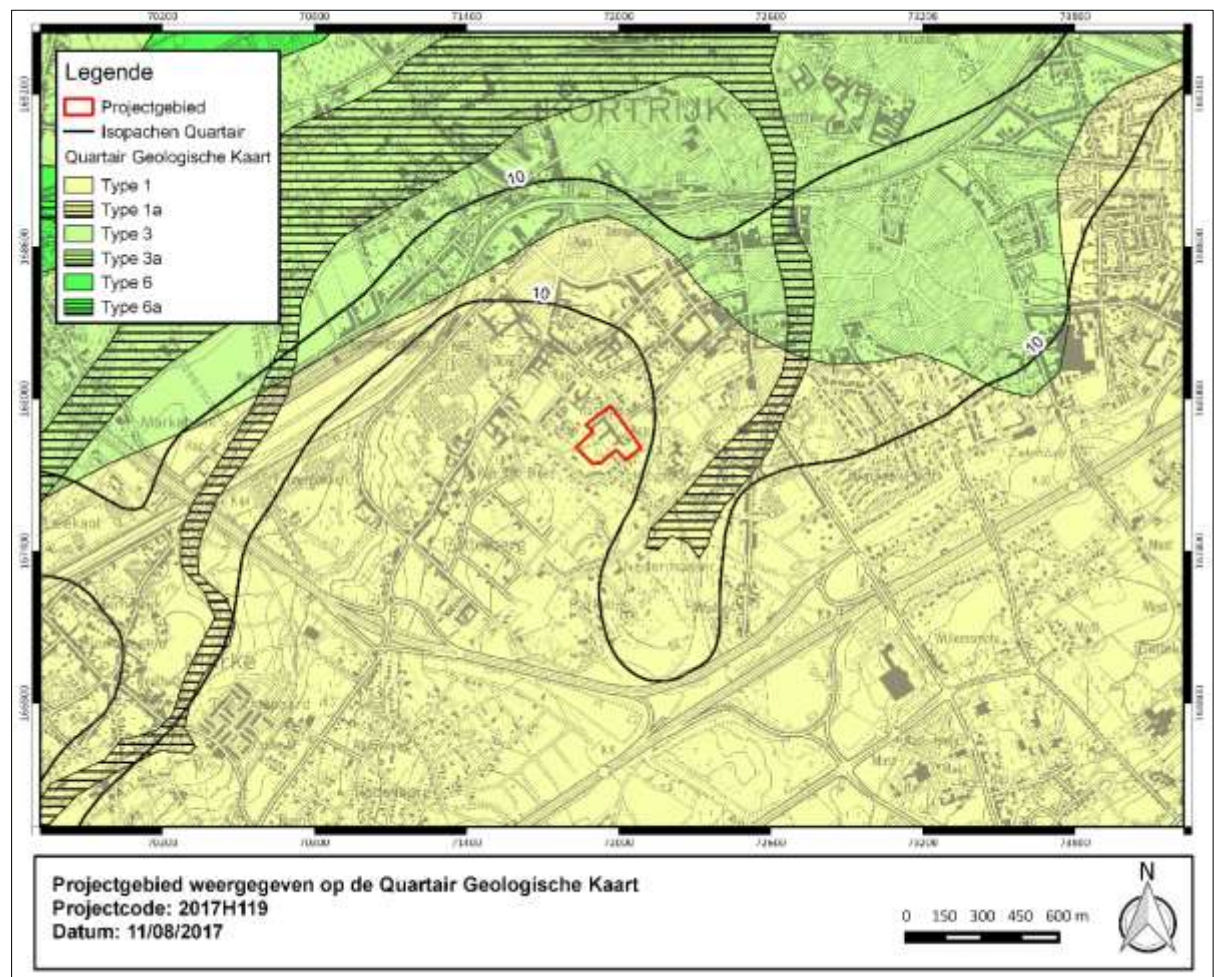
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

2.3.1.4 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

2.3.2 Historische en archeologische voorkennis

2.3.2.1 Historische context

Door de vruchtbare zandleembodem en de aanwezigheid van de Leie werd de regio van Kortrijk reeds zeer vroeg bewoond. Archeologische vondsten ten noorden van de Gavermeersen wijzen op bewoning tijdens het Mesolithicum. De continuïteit van de bewoning wordt bevestigd door vondsten die dateren uit het Midden-Neolithicum, het Laat-Neolithicum, de Bronstijd en de La Tène-periode. De bewoning situeert zich hoofdzakelijk op de vruchtbare akkergronden langs de Leieoevers, de Gaverbeek, de Heulebeek, de Markebeek, de Mosscherbeek en de Neerbeek.

Nog voor het midden van de 1ste eeuw voor Christus ontwikkelt zich op beide oevers van de Leie reeds de *vicus Cortoracium*. De oudste vermelding van de naam ‘Cortoracium’ dateert uit de 4de of 5de eeuw, wanneer melding wordt gemaakt van de ruitereenheid ‘de *Milites Cortoracenses*’. De *vicus* ontstond op het kruispunt van de heirbaan Boulogne-Tongeren en de heirbaan Doornik-Oudenburg en strekte zich op de linkeroever van de Leie uit over een afstand van 250m van west naar oost én 500m van zuid naar noord; op de rechteroever van de Leie van oost naar west over een afstand van 1150m.

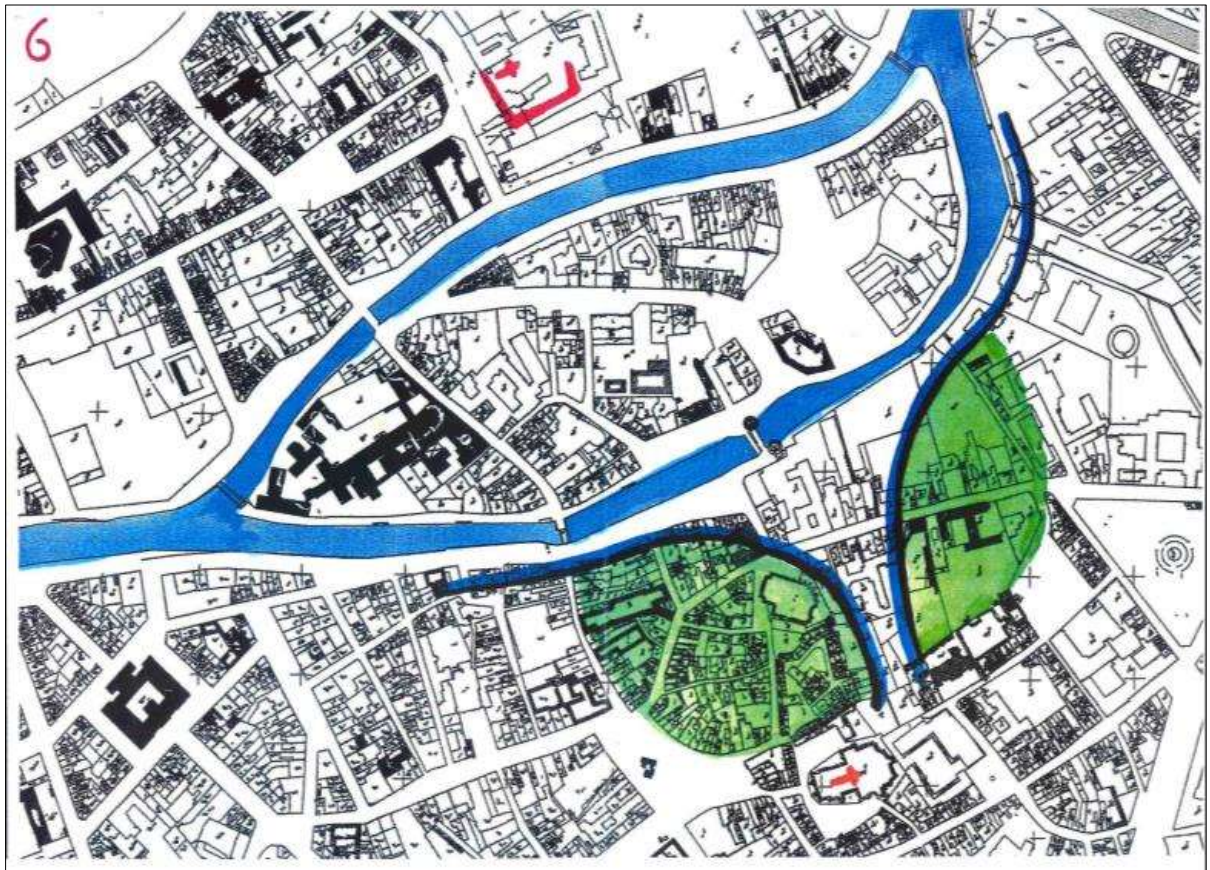
Deze vroege bewoning in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein werd geattesteerd door o.a. de vondst van een vroeg-Romeinse grafstructuur (incineratiegraf) precies ten oosten van het plangebied¹² en de lokalisering van een vroeg-Romeins militair marskamp ten zuidoosten.¹³

T.g.v. Germaanse invallen werd de *vicus* gedeeltelijk verlaten. Desalniettemin kan aan de hand van archeologische vondsten afgeleid worden dat het Romeinse Kortrijk zich ontwikkelde tot een vroegmiddeleeuwse bewoningskern. Onder de Merovingische vorsten wordt Kortrijk een *municipium* dat reeds in de 7de eeuw een uitgebreide christianisatie kent. Sint-Elooi sticht omstreeks 650 een kapel ter ere van Sint-Maarten op de plaats waar later de Sint-Maartenskerk zal verrijzen. Sint-Amandus zou een kapel gesticht hebben, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, waarrond de proosdij van Sint-Amand ontstond. In 847 schenkt Karel de Kale 30ha grond aan de Sint-Amandsabdij te Kortrijk. Een muntatelier, dat onder zijn bewind in Kortrijk is opgericht, slaat munten met de afbeelding van Karel de Kale en het opschrift ‘*Curtiaco*’.

Op het einde van de 9de eeuw komen op de zuidelijke oever van de Leie enkele halfcirkelvormige zones voor, die volgens Ph. Despriet als winterkamp werden ingericht door de Noormannen (880-881). Het kamp zou begrensd worden door de Leiestraat, de boogvormige zijde van de Grote Markt en de zuidelijke begrenzing van het begijnhof.

¹² De Landtsheer, K., 1982, pp. 199-200.

¹³ Leva, C. & Mertens, J. 1960, p.419.

Figuur 25. Kortrijk in de Karolingische periode (9de eeuw). Het winterkamp van de Noormannen is aangeduid in groen, de limiet van de waterrijke zone in blauw (DESPRIET 2008, fig. 9).

In 1071 wordt Kortrijk een onafhankelijke kasselrij onder het Graafschap Vlaanderen. Het ‘*Opidium Cortracense*’ wordt gevormd door een motte en de agglomeratie hier rond. Het grondgebied wordt in het noorden begrensd door de Leie, ten zuiden en ten oosten door een arm van de Klakkaardsbeek en ten westen door een gracht. Het grafelijk domein (Figuur 26) bestaat onder meer uit de burcht, een neerhof, een boomgaard en magazijnen. In 1199 begint men met de bouw van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in de boomgaard van het kasteel. Het burgerlijk centrum van de middeleeuwse stadskern situeert zich op en rondom de Grote Markt. De Halle, waar de kooplui hun waar aan de man brengen, wordt voor het eerst vermeld in de 13de eeuw.

Figuur 26 toont de middeleeuwse stadskern van Kortrijk, die reeds gedeeltelijk ommuurd is. Op het einde van de 13de eeuw rijst er een conflict tussen de Franse koning Filips de Schone en zijn leenman Gwijde van Dampierre, die toenadering gezocht had tot de Engelse kroon. In 1297 valt Kortrijk in Franse handen. De Franse vorst laat in 1300-1301 een imposante dwangburcht bouwen (Figuur 26-geel). De Fransen worden verslaan tijdens de Guldensporenslag. In 1385 krijgt de stad haar oude vrijheden terug.¹⁴

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kortrijk, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121715> (geraadpleegd op 19 oktober 2016).

Figuur 26: Situering van de middeleeuwse stadscore met het grafelijk domein (geel), de dwangburcht (geel), de O.L.V.-kerk (geel) het beginhof (rood). Toestand ca. 1350. (DESPRIET 2008, fig. 10)

Filips de Stoute, die het graafschap Vlaanderen beter wil beschermen, gaat in het midden van de 14de eeuw over tot de versterking van Kortrijk. De Bourgondische omwalling wordt gebouwd tussen 1354 en 1454 en omgeeft ook een deel van de noordelijke Leie-oever, alwaar zich - ondanks de minder gunstige bodemgesteldheid en wateroverlast - een nieuwe woonkern ontwikkelt. De twee-eenheid van de Broeltorens kwam tot stand, toen tussen beide Broeltorens een brug tot stand kwam.¹⁵

Op economisch vlak zijn de wolbewerking en de lakennijverheid dé industrieën die de Kortrijkse economie bepalen. Kortrijk heeft zijn ontwikkeling vooral te danken aan zijn gunstige ligging op een kruispunt van wegen aan de Leie. Vanaf het einde van de 15de eeuw zijn de eerste sporen van damastweverij in Kortrijk te situeren.

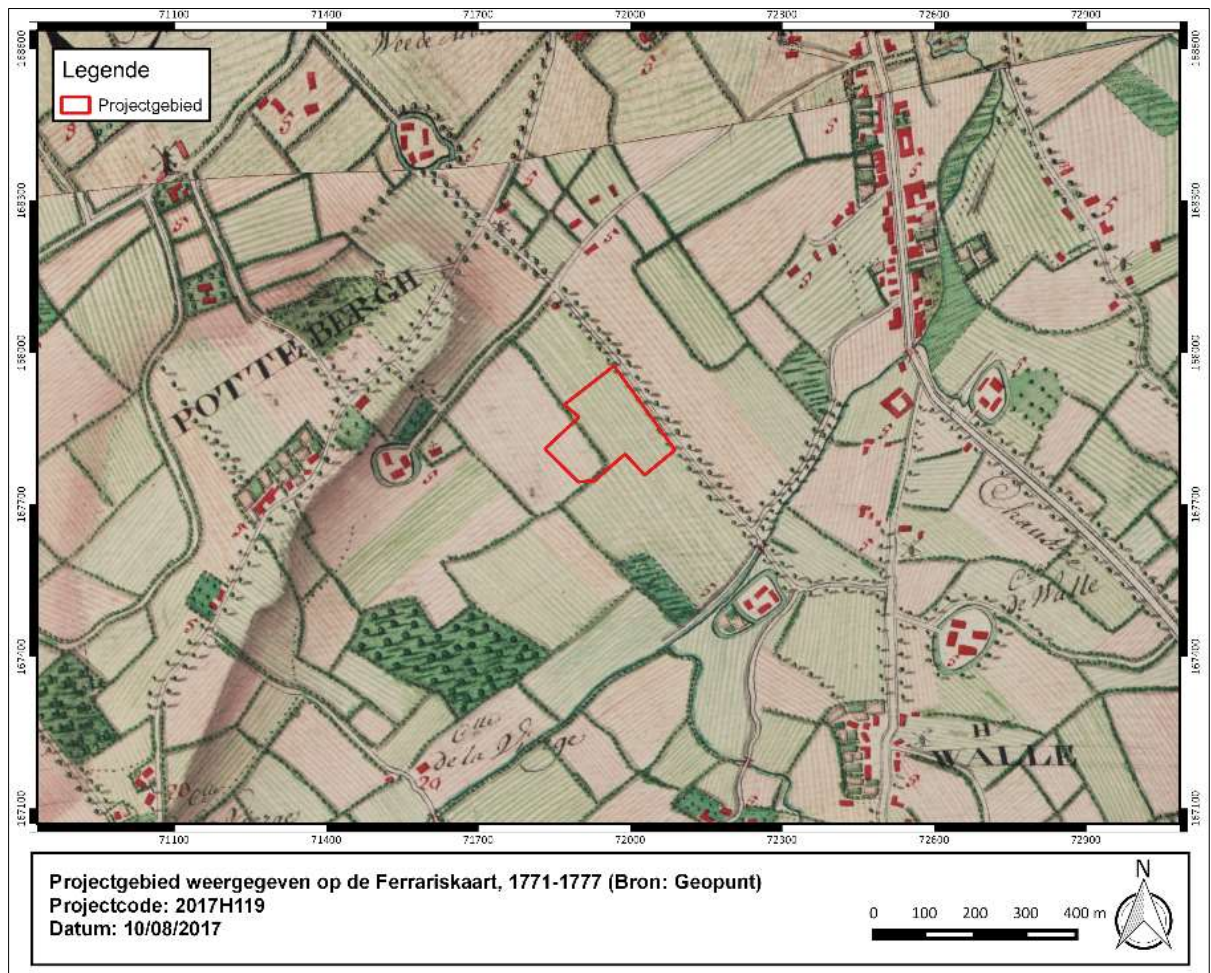
Het onderzoeksterrein situeert zich ten zuiden van het stadsweefsel van Kortrijk, nabij de Pottelberg. In de 17de en de 18de eeuw werd deze locatie nog de Strate van Tourcoing genoemd. De benaming Pottelbergh kwam echter reeds voor in 1502 in de toponymie van het *Goed te*

¹⁵ DESPRIET 2013.

Pottelberghe. Pottelberg verwijst naar de kleiputten waar potaarde ontgonnen werd. De Pottelberg werd reeds in de steentijd door mensen gefrequenceerd. (cfr. Gevonden silex bijl)

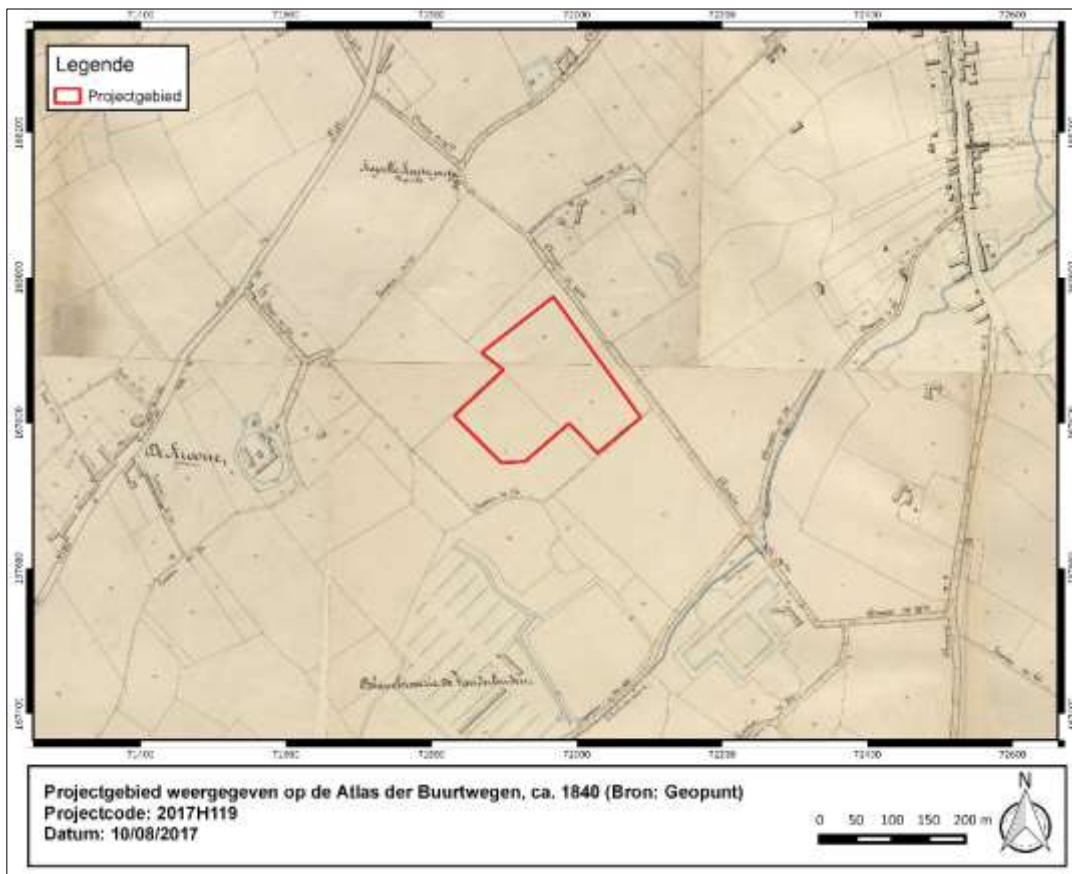
2.3.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart toont geen bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Het plangebied is volledig in gebruik als akkerland. De noordoostzijde van de locatie grenst aan een met bomen omzoomde weg waarvan het tracé reeds veel gelijkenissen met dat van de huidige Condédreef. In de nabije omgeving van het plangebied is er verspreide hoevebouw waarneembaar. Ca. 300 meter ten westen situeert zich een omwalde site.

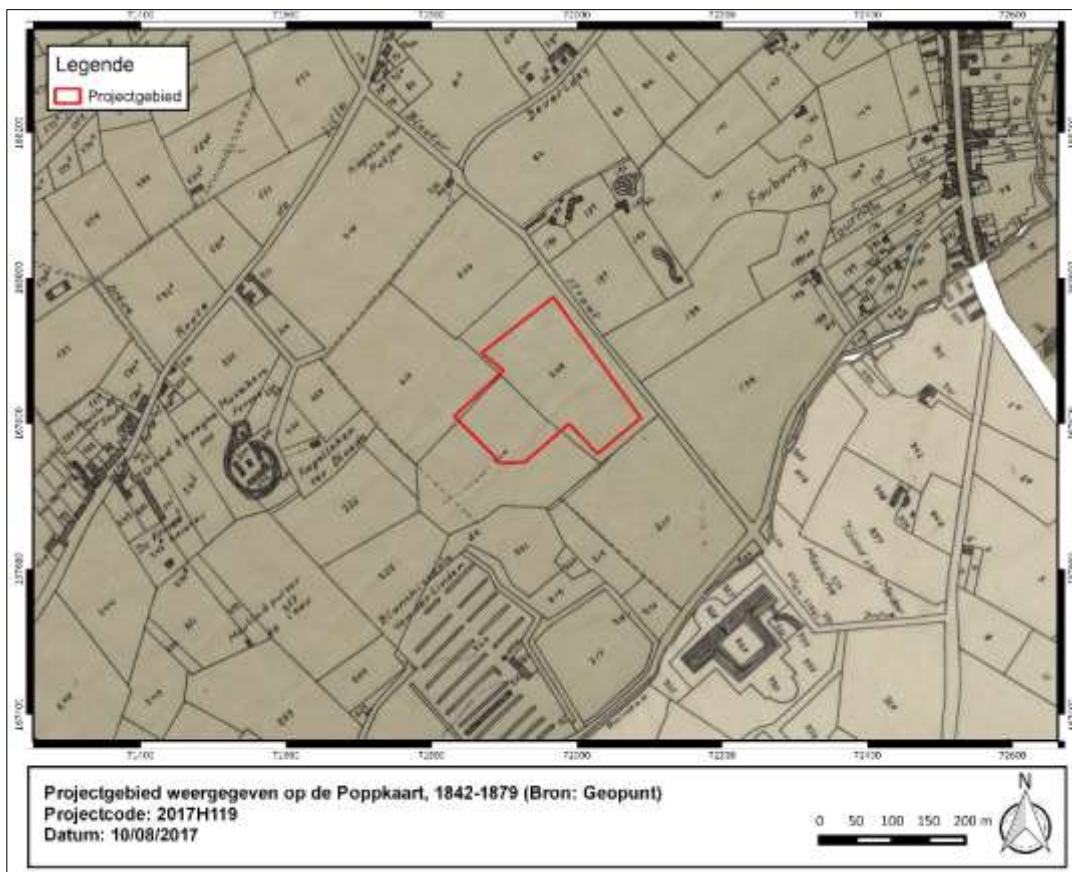

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

De Atlas der Buurtwegen toont geen bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Het tracé van de Condédreef en de Meiweg is reeds waarneembaar. Ca. 300 meter ten noorden situeert zich *Kapel het Kenterputje*. Ca. 300 meter ten westen situeert zich een omwalde site ter hoogte van het gehucht De Kroone. De Poppkaart toont een quasi gelijk beeld. *Kapel het Kenterputje* wordt op de Poppkaart niet vermeld. De Poppkaart lokaliseert een kapel (Ter Bloede) ca. 150 meter ten westen van het plangebied. De Condédreef wordt aangeduid met de benaming Bleekerstraat.

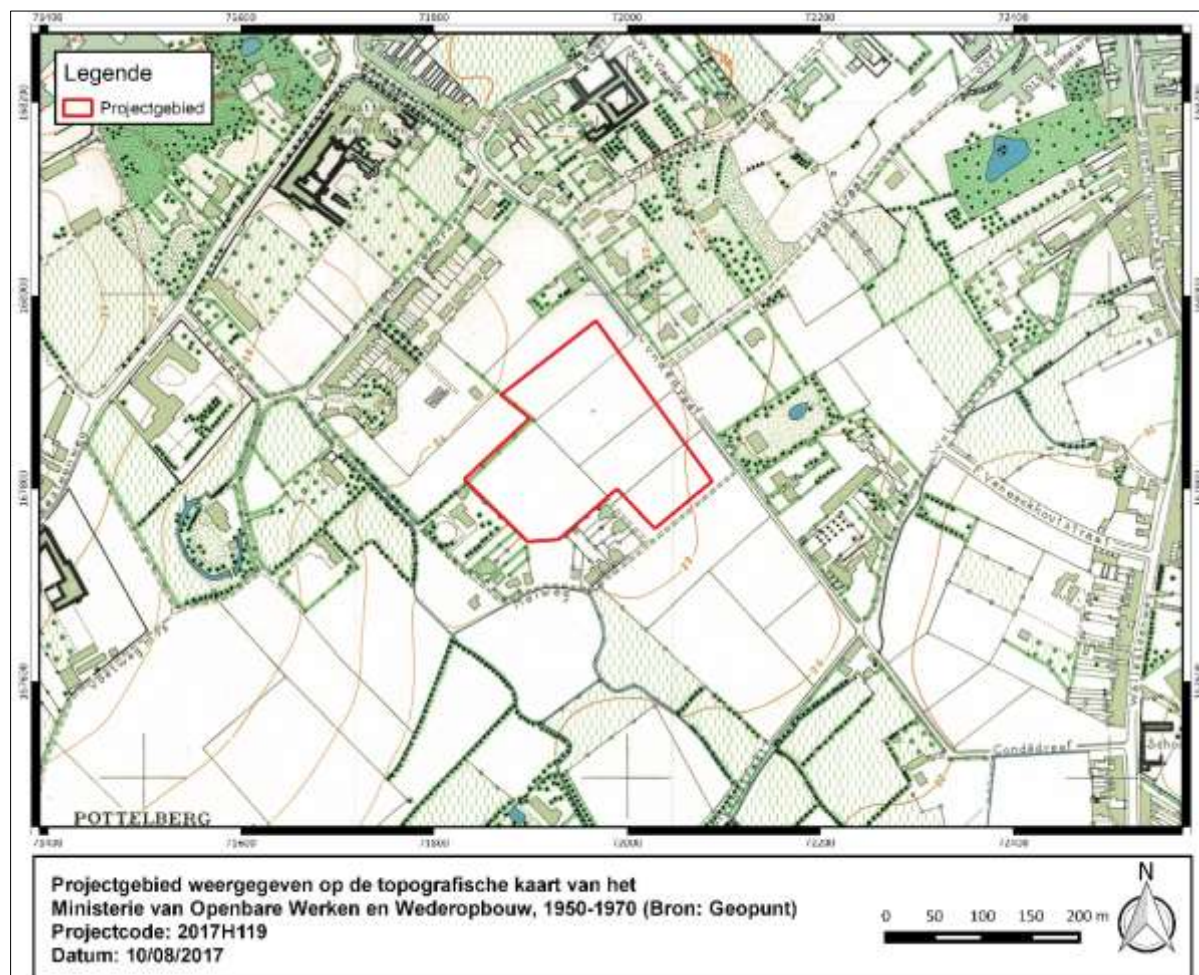

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)

Op de Ministeriekaart is er een duidelijke toename van bebouwing waarneembaar in de onmiddellijke omgeving van het plangebied. Het onderzoeksterrein is niet bebouwd. Het stratenpatroon op de Ministeriekaart vertoont veel gelijkenissen met het huidige wegtracé. Het verloop van de Condéstraat en de Meiweg is duidelijk zichtbaar. Beide straten worden op de kaart reeds met hun huidige benamingen aangeduid.

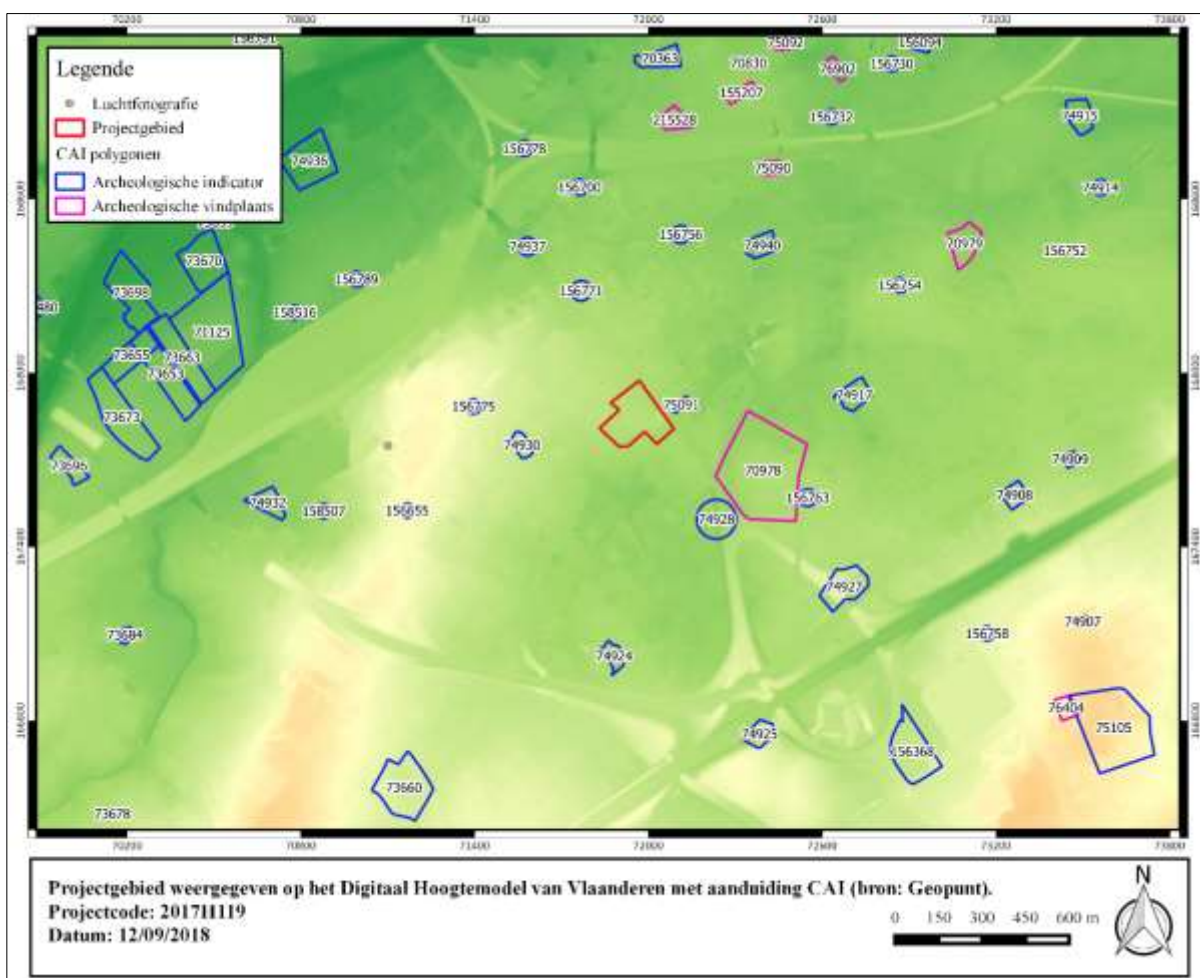

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt)

2.3.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

De regio van zuidwest Vlaanderen en met name de regio rond Kortrijk is rijk aan archeologische vindplaatsen. De ruime omgeving van het plangebied is bezaaid met zowel middeleeuwse als ijzertijd/romeinse vindplaatsen. Op basis van cartografische indicatoren wordt de aanwezigheid van menig laatmiddeleeuwse hoeve met walgracht verwacht, getuigen van het rurale karakter tot in de 19e-20e eeuw. Op het plangebied zijn in het verleden geen archeologische waarnemingen gemeld. Direct ten oosten van het plangebied werd bij de aanleg van een duiker voor de Grote Wallebeek/Klakkaertsbeek een romeins crematiegraf aangesneden (CAI 75091). Meest relevant voor het plangebied is eveneens de opgraving van een vermoed romeins legerkamp in de jaren '60 (CAI 70978).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)

I. Archeologische vindplaatsen

70978	Opgraving (1959, 1962); NK: 250 meter Vroeg-Romeinse tijd: militair marskamp - spitsgracht (gracht B) die over een afstand van meer dan 220m gevolgd kon worden: terwijl naar het zuiden de aanzet van een afgeronde hoek werd aangesneden, kon het verloop van de gracht naar het noorden praktisch niet verder gevolgd worden, dit omwille van uitzonderlijke terreinmoeilijkheden. Later werden nog ten minste 2 grachten aangetroffen (verloop gekend over een afstand van 20m) en een spoor met tal van vroeg-Romeinse en inheemse scherven en stukken van vuurbokken, gelijklopend met gracht B. Eveneens een 70m lang woonspoor (N-Z). - Wel werd in de noordelijke zone het spoor van een tweede spitsgracht (gracht C) aangetroffen (2e kamp?). - Sleuven binnen het kamp leverden sporen van houten gebouwen op; het schervenmateriaal is weinig aanzienlijk en tamelijk eenvormig. Vroeg-Romeinse tijd: Romeinse en inheemse scherven, stukken van vuurbokken, grachtencomplex met opvulling van vroeg-Romeinse scherven. Midden-Romeinse tijd: gebouwen in steen Romeinse tijd: verhard wegdek over een afstand van meer dan 100m (vermoedelijk een Romeins wegtracé Bavik-Doornik-Kortrijk) <- deze vondst is nooit gepubliceerd Bron: o.a. Léva, C. & Mertens, J. 1960: Kortrijk. Romeins kamp, Archeologie 1960.2, 419.
70979	Opgraving (1959); NK: 150 meter Vroeg-Romeinse tijd: een V-vormige gracht, gevolgd over ca. 40 m met noord-zuidoriëntatie en ca. 10m met oost-westoriëntatie. De hoek was afgerond. keramiek: "Menapisch", Belgische waar en 1 enkele scherf terra sigillata Bron: Viérin, J. 1962: Mededelingen: Romeins Kortrijk, Leiegouw IV.1, 129-132.
75090	Controle van werken (1971); NK: 15 meter Late middeleeuwen: middeleeuwse stadsgracht 16de eeuw: aardewerk in de vulling van de gracht, kruikjes in steengoed met zoutglazuur – in de vulling van de gracht lederen schoenzoelfragmenten Bron: DESPRIET, Ph. 1978, Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1976, in: De Leiegouw, jg. XX, afl. 1, p. 99-116.

75092	Opgravingen (1981, 1982, 1988); NK: 15 meter Laat-Romeinse tijd: één scherf terra sigillata in Argonne-waar – enkele stukken Romeinse dakpannen, gerecupereerde Doornikse kalksteen – munten Volle middeleeuwen: kerk Late middeleeuwen: vlakgraf - Op het grafveld rondom de kerk werden talrijke graven gevonden die zich aftekenden als kuil- of als kistverkleuring, waaronder 3 oude grafzerken - Op het grafveld bouwde men een doopkapel met aanpalend portaal en "tresorie". Later aanbouw van zuidtransept. – 6 bronzen munten – sarcofaagdeksel van Doornikse kalksteen - aardewerk 16de eeuw: kapel Bron: Janssens, D.M. 1982: Kortrijk - Sint-Maartenskerk, in <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 26-27/02/1982, p.32. & Rogge, M. 1988: Een overzicht van de laat-Romeinse vondsten te Kortrijk, in <i>Westvlaamse Archaeologica</i>, 4, 2, p. 45-54. -
76404	Controle van werken (1988); NK: 15 meter Late ijzertijd: afvalput / beerput – in de vulling vrij gevarieerd keramisch gebruiksaardewerk Bron: Van Doorselaer A., S. De Cock en M. Rogge (1988) Kortrijk (W.-VI.): sporen van ijzertijdbewoning, in <i>Archeologie</i> 1988/2, p. 158-159.
76902	Opgraving (2006); NK: 15 meter Late middeleeuwen: leerlooierij - 23 houten tonnen (met run), bakstenen bakken en hoornpitten, verspreid over het terrein. Men gaat ervan uit dat het om een leerlooiersatelier gaat. – verdedigingselementen; massieve stenen muur, mogelijk onderdeel van de stadsmuur Onbepaald: zuidelijk deel van het terrein: een complex van houten palen; mogelijk een beschoeiing. Bron: ACKE B., J. DECORTE, K. MAESEN, K. Sturtewagen, R. Trommelmans 2007: Archeologische opgraving, Sint-Janspoort Kortrijk, Basisrapport - mei 2007.
155207	Opgraving (1993); NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande waterput – enkele afvalkuilen met middeleeuws materiaal – enkele constructies met bakstenen onderbouw – afvalkuil met een baardmankruik 16de eeuw: een grote halle – tegen de noordzijde van de halle: een woonblok, 13 water- en beerputten Onbepaald: zandontginningen, blauwgrijs reducerend gebakken aardewerk en hoogversierde kruiken

	Bron: Despriet, Ph. 1994: Noodopgraving aan het Schouwburgplein in Kortrijk (W.-Vl.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 17, 58-59.
215528	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter 19 ^e eeuw: bewoningsstructuren Bron: Vanoverbeke R., Gierts I. 2011: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Kortrijk, "Parkhotel", BAAC Vlaanderen rapport 5, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73660	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73678	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73684	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
74907	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74908	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74909	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74914	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

74915	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74924	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74925	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74927	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74928	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74930	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74932	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74936	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74937	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74940	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
156655	Indicator cartografie; NK: 250 meter Late middeleeuwen: schorsmolen die toebehoorde aan de Groeningeabdij Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156700	Indicator cartografie; NK: Onbepaald 16 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156730	Indicator cartografie; NK: 250 meter

	16 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156732	Indicator cartografie; NK: 150 meter 16 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156752	Indicator cartografie; NK: 150 meter 17 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156754	Indicator cartografie; NK: 250 meter 16 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156756	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156758	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156763	Indicator cartografie; NK: 15 meter 18 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156771	Indicator cartografie; NK: 15 meter 16 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156775	Indicator cartografie; NK: 15 meter 18 ^{de} eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156778	Indicator cartografie; NK: 250 meter

	17de eeuw: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
156789	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen Bron: Mattelaer, P. 2011: De windmolens van Kortrijk, Leiegouw 53.1, 5-77.
74917	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74909	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospectie

71125	Veldprospectie; Nk: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal (mogelijk een bewoningssite) Late middeleeuwen: vondstenconcentratie aardewerk Nieuwe tijd: geweerkei in donkergrijs gevlekte silex Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73653	Veldprospectie; Nk: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal (mogelijk een bewoningssite) Post-middeleeuwen: vondstenconcentratie aardewerk Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73655	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Post-middeleeuwen: vondstenconcentratie aardewerk Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73663	Veldprospectie; NK: 15 meter Romeinse tijd: 1 randfragment aardewerk

	Steentijd: lithisch materiaal Post-middeleeuwen: vondstenconcentratie aardewerk Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
73673	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Post-middeleeuwen: vondstenconcentratie aardewerk Bron: Peperstraete, F. 1986, Archeologisch onderzoek in de gemeente Marke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie RUG
158507	Veldprospectie (2008); NK: 250 meter Late middeleeuwen: aardewerk
73696	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Toevalsvondst

70363	Toevalsvondst; NK: 150 meter Middeleeuwen: onderbouw vestingtoren; kruikje met staand oor Bron: Despriet, P. 1974: Keramiek uit middeleeuws Kortrijk, De Leiegouw XVI.1, 25-32.
70830	Toevalsvondst; NK: 15 meter Late middeleeuwen: Grote gewelfde kelder (12 m op 7,5 m). De toegang ligt aan de straatkant. Waarschijnlijk deed de kelder dienst als opslagplaats van een lakenhandelaar. De Doornikstraat en de Leiestraat vormden samen de "via Curtraciensis" waarlangs kooplieden zich vanouds gevestigd hebben. In de Leiestraat zijn nog dergelijke kelders ontdekt. Bron: J.D.C. 1956: Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis, in: Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, deel XCIII, 3-4, p. 165-166.
75105	Toevalsvondst (1973), NK: 150 meter IJzertijd: afvalput/beerput – vondstenconcentratie aardewerk – lithisch materiaal

	Vroeg-Romeinse tijd: grafstructuur - In 1951 werden 3 brandgraven gevonden. Een eerste graf was volledig vernield, een tweede bevatte, in een mengeling van houtskool en verbrande beenderresten, enkele scherven van 2 ruwaarden vazen. Op 20m afstand ten westen een derde graf waarin een urne en een scherf van een ruwwandige zwarte pot. – 1971: Bij vernieuwing van het wegdek van de Sint-Denijsweg werden nogmaals 6 brandgraven vernield. In de onderste lagen van de grafkuilen vond men tegulafragmenten, enkele potschereven en houtskool. Bron: DESPRIET Ph., 1974, Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1973, in: De Leiegouw, jg. 16, afl. 3-4, p. 327-338.
--	--

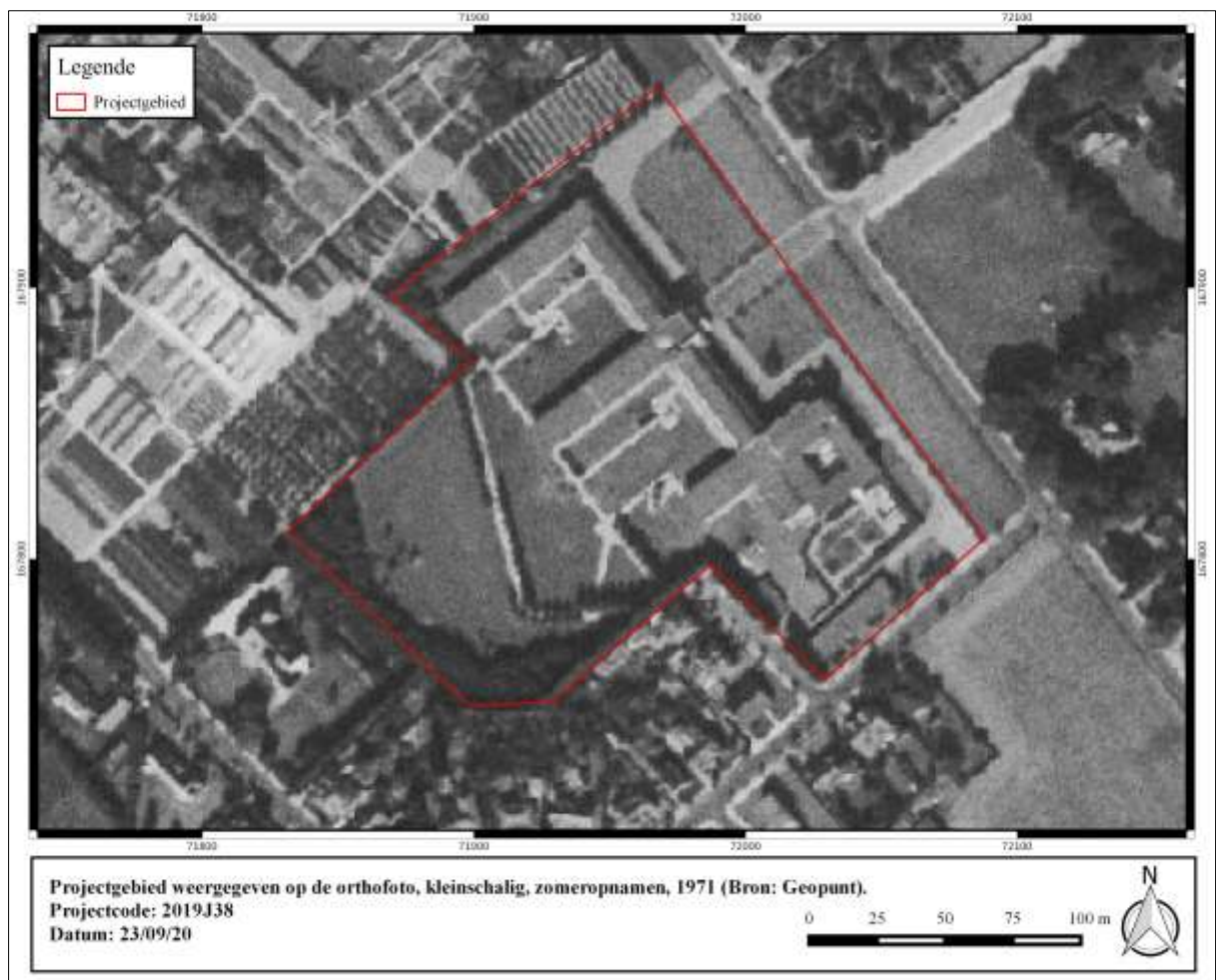
Onbepaald

75091	Onbepaald; NK: 15 meter Vroeg-Romeinse tijd: grafstructuur: Incineratiegraf blootgelegd bij de aanleg van een duiker voor de Klakkaertsbeek - massa houtskool en verkalkte beenderen - geen grafgiften, maar grote afmetingen (2x0,85m) - oriëntatie: OZO - kleine potscherf in grof gebakken aardewerk - geen brandsporen op de kleiwanden van het graf Bron: De Landtsheer, K. 1982: Vondstmeldingen en opgravingen, Biekorf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore 82.2, 199-200.
156094	Onbepaald (1966); NK: 15 meter Nieuwste tijd: fundering van de oude kazerne de Thienen - aardewerkfabriek van Galeyers van Robert Van Beveren, deze werd afgebroken in 1883 – aardewerk Bron: Van Hoonacker, A. 1968: Kortrijks aardewerk in de 18de eeuw, De Leiegouw X.1, 5-26.
156368	Onbepaald (1974); NK: 15 meter 17de eeuw: aardewerk Bron: Despriet, Ph. 1975: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1974, De Leiegouw XVII.4, 341-360.

2.3.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Er is weinig evolutie waarneembaar binnen de orthofoto-sequentie. Het oostelijk deel van de locatie is bebouwd. Het betreft de gebouwen van het Woonzorgcentrum Sint-Jozef met omliggende verharding, inrijlaan en parkeergelegenheid, in de jaren '60 gebouwd als rustoord voor 180 personen. Het complex bestaat uit een centraal gebouw met drie bouwlagen en achterliggend staan haaks op dit gebouw drie vleugels bestaande uit bouwlagen. Deze vleugels functioneren als beddenhuis voor het merendeel van de bewoners. In het centraal gebouw zijn op de eerste en tweede verdieping een aantal bewonerskamers. Het gelijkvloers van dit gebouw is gereserveerd voor polyvalente functies en ondersteunende diensten: keuken, restaurant, cafetaria, kapel, feestzalen, burelen, directie en administratie en een lokaal dienstencentrum.

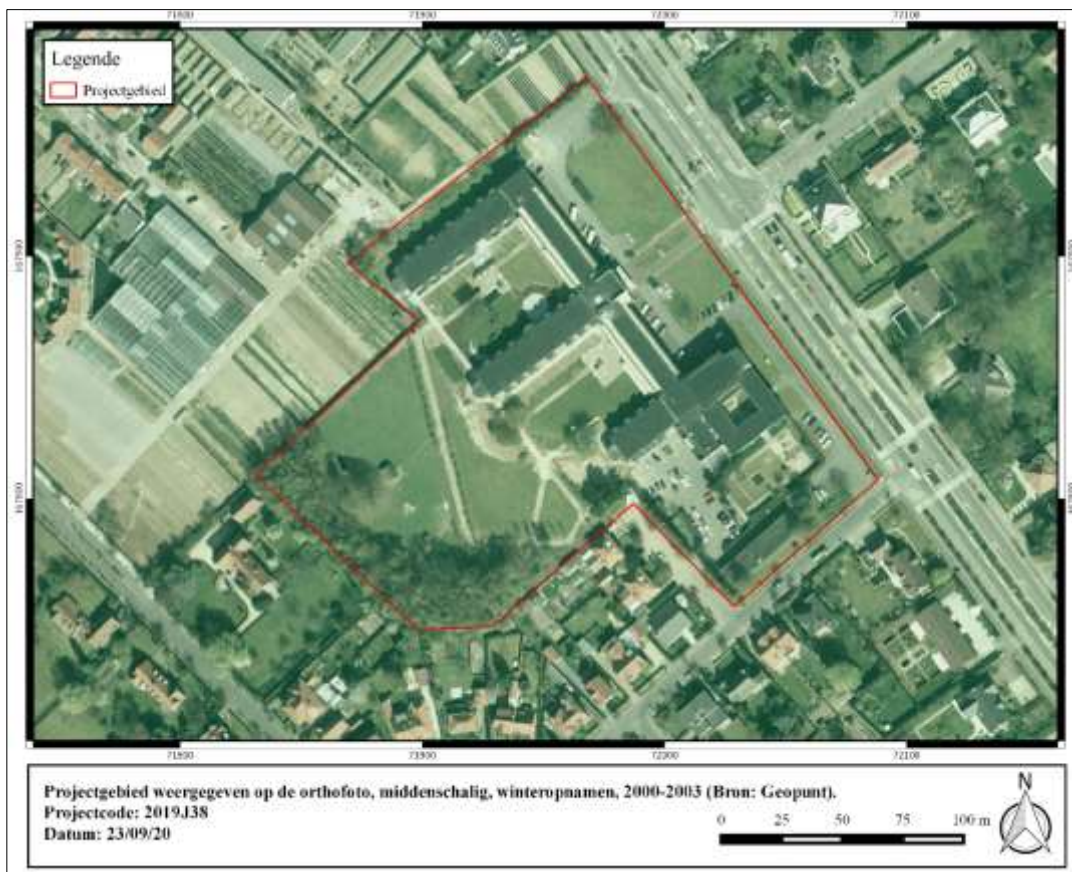
In het westelijk deel van het plangebied situeert zich grasland met smalle voetwegen. Verspreid over het terrein is er vegetatie waarneembaar.

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)

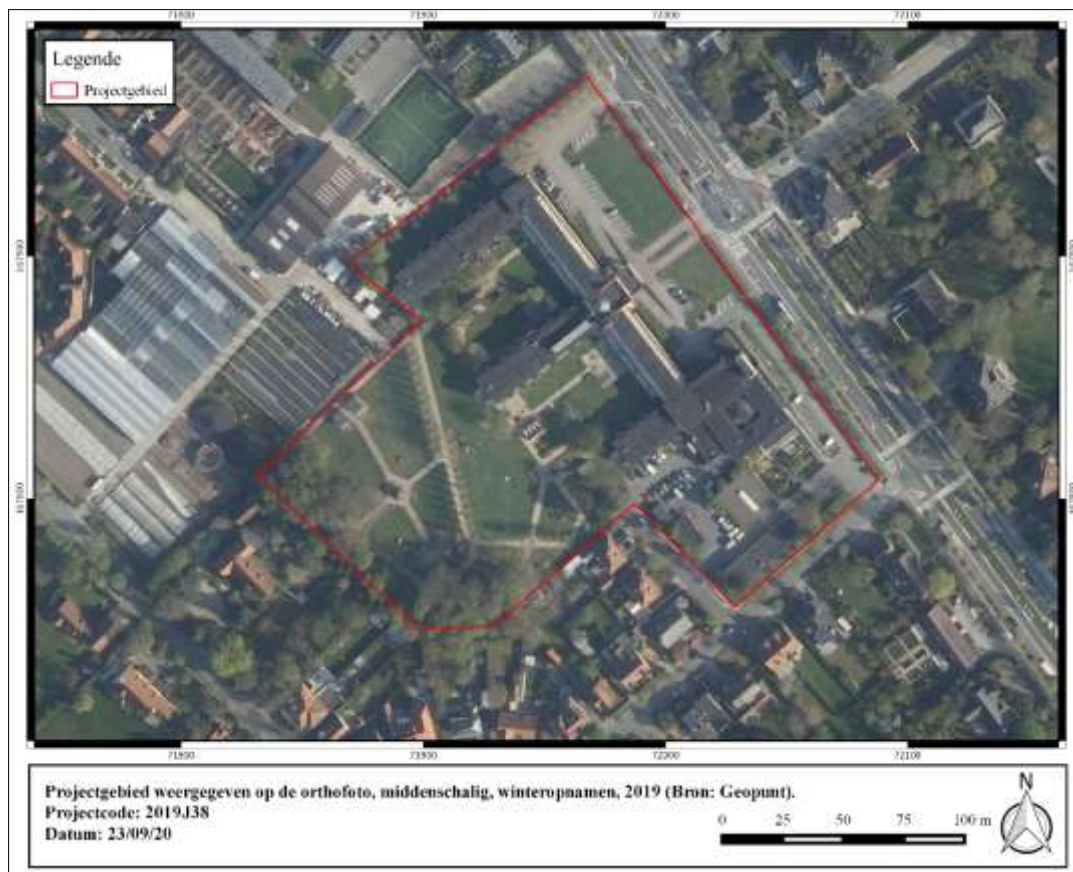
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)

Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

2.3.3 Bodemkundige beschrijving

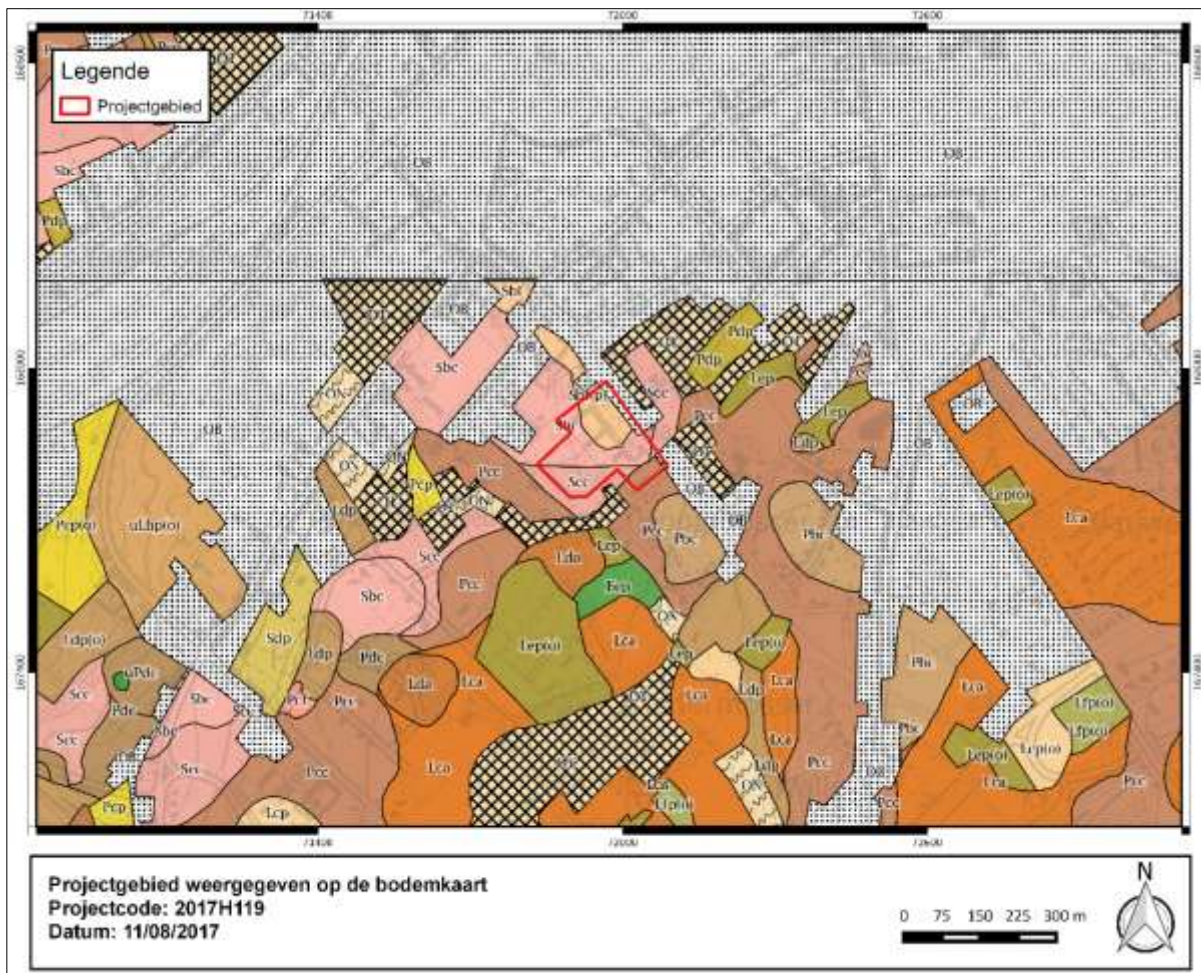
2.3.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **Sbc** is een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is ca. 25 cm dik en donker grijsbruin. De textuur B is gedeeltelijk opgelost en er komen veelal ijzerconcreties voor (Prepodzol). Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm.

Het bodemtype **Scc** is een matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm-mv.

Het bodemtype **Sbf(p)** is een droge lemig zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont met een diepe humus B horizont. De bouwvoor is ca. 20-30 cm dik.

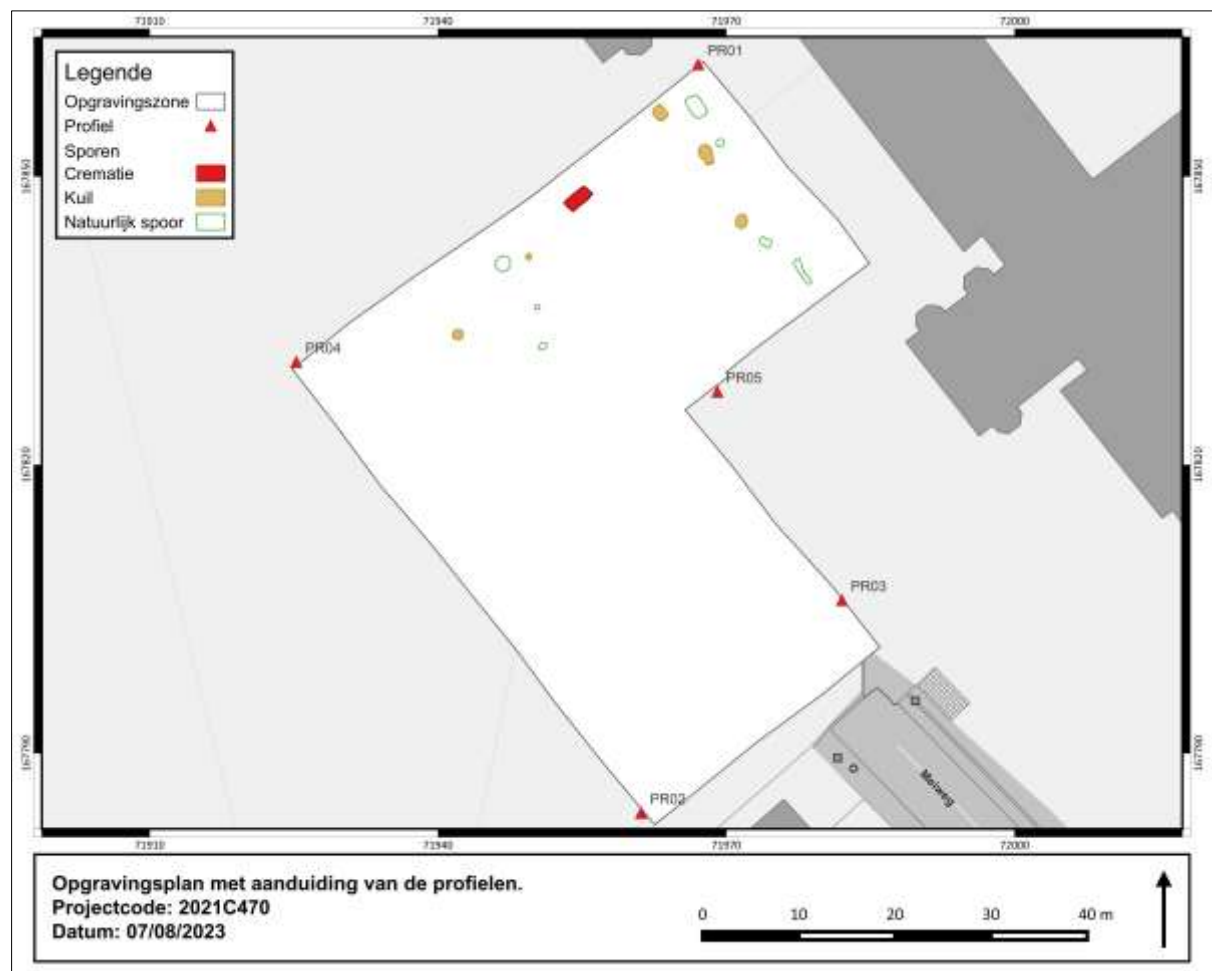
Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

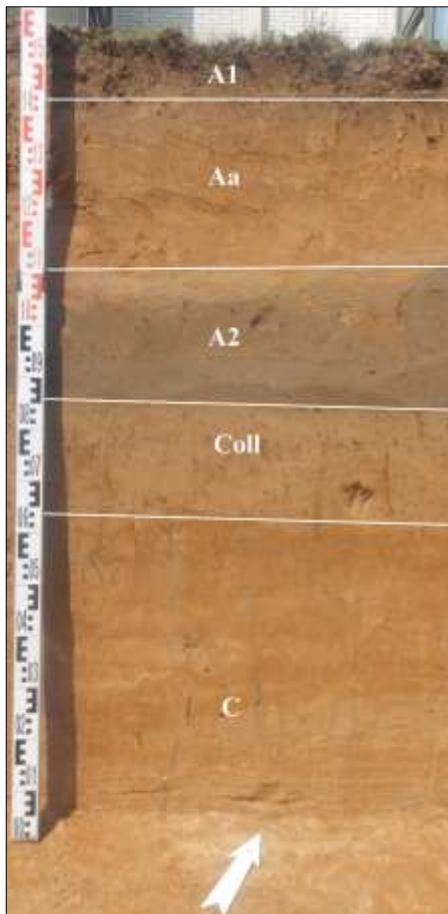
2.3.3.2 Algemene bodemopbouw

In functie van de analyse van de bodemopbouw werden in totaal 5 bodemprofielen geregistreerd. De profielen worden beschreven conform de FAO *guidelines for soil description*, de richtlijnen van de Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd volgens het Belgische bodemclassificatiesysteem.

Figuur 38: Opgravingsplan met aanduiding van de profielen

2.3.3.2.1 Referentieprofiel (Profiel 1)

A1: 0-10cm (onder maaiveld), homogeen donkergrijs tot bruin los zand, graszoden

Aa: 10-45cm (-mv), bruinoranjebeige, lemig zand, antropogene ophoging

A2: 45-70cm (-mv), homogeen donkergrijs, lemig zand, compact, scherpe ondergrens, originele ploeglaag

Coll: 70-90cm (-mv), homogeen beige, compact, lemig zand, mangaanspikkels, aardewerk, colluvium

C: 90-...cm (-mv), homogeen, beigeoranje, gley, lemig zand

Figuur 39: Profiel 1

Profiel 1 weerspiegelt de algemene bodemgesteldheid binnen de opgravingszone. De moederbodem bestaat uit lemig zand. Naar onder toe is er een pakket aanwezig dat is opgebouwd uit afwisselend lagen lemig-kleiig zand en leem. Deze sedimenten werden vermoedelijk tijdens het laat-Pleistoceen op eolische wijze afgezet. De moederbodem of C-horizont wordt afgedekt door een laag colluvium. De dikte van het colluvium neemt toe naar het noordoosten van het terrein, dit komt overeen met de helling van de Pottelberg. Het colluvium is te dateren in de 17^e eeuw – 1^e helft 18^e eeuw. Deze datering wordt bekomen aan de hand van 4 elementen:

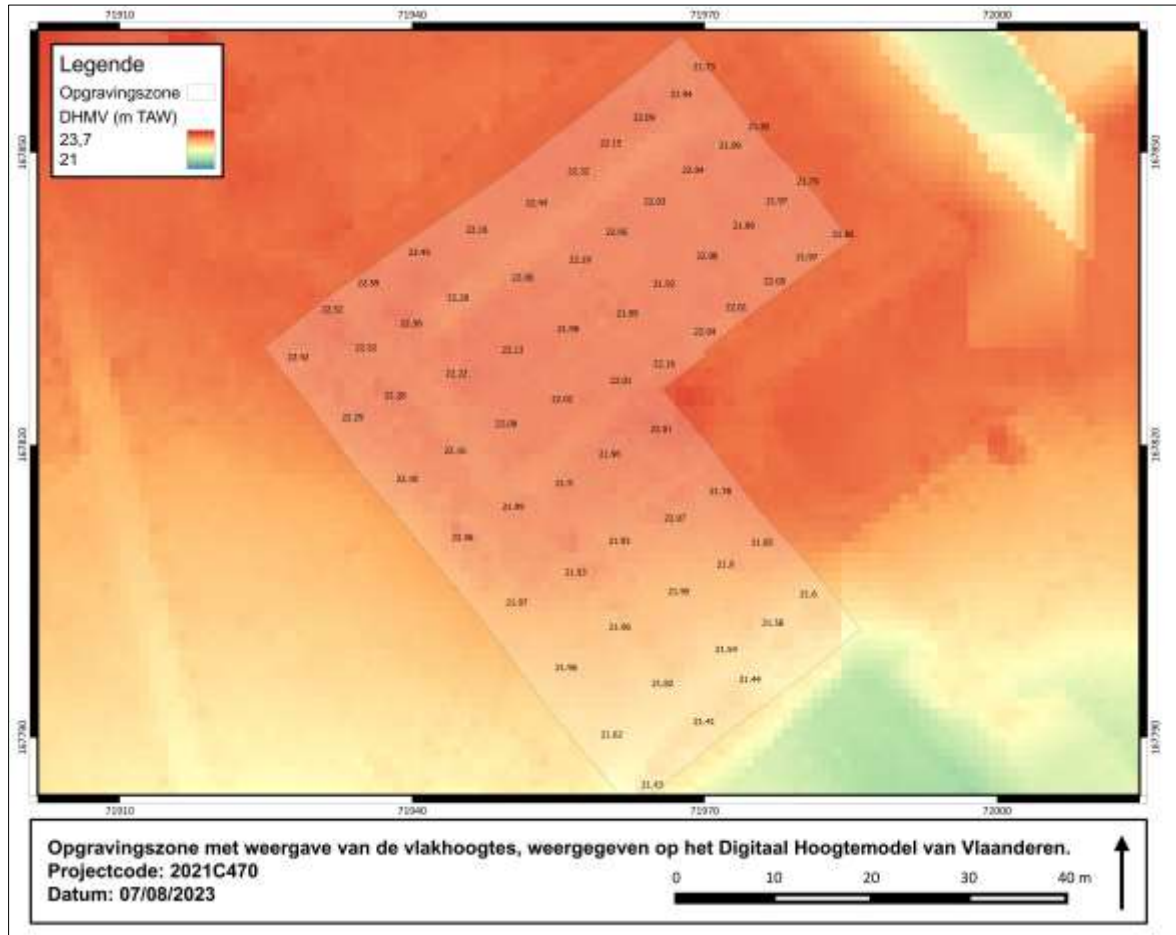
- Een fragment Rijnlands steengoed in het colluvium is te dateren tussen 1500 en 1750.
- C14 datering op afgedekte kuilen: 1480-1640.
- Aardewerk uit S1: terminus post quem eind 16^e eeuw
- Kleipijp uit S7: terminus post quem 17^e eeuw.

Het colluvium wordt op zijn beurt afgedekt door de originele ploeglaag met scherpe ondergrens welke wijst op ploegactiviteiten. Tot slot werd het terrein opgehoogd (vermoedelijk bij de bouw van het rusthuis in de jaren 60 van de vorige eeuw) en afgewerkt met graszoden of verharding.

Opvallend is dat deze bevindingen enerzijds afwijken van de weergegeven bodemtypes waar gewag gemaakt wordt van een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon. Anderzijds komen deze ook niet overeen met het landschappelijk bodemonderzoek (2019J38) waar sprake is van een AC-profiel. Vermoedelijk is dit te verklaren door de moeilijke leesbaarheid van het colluvium, waardoor het zowel als een B-horizont als deel van de moederbodem kan

geïnterpreteerd worden. Deze bevindingen sluiten wel aan bij de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Het archeologisch leesbaar niveau manifesteert zich bovenaan de C-horizont. De hoogte varieert tussen 22,36m TAW in het zuidwesten en 21,94 m TAW in het noordoosten, waarbij de helling van de Pottelberg wordt gevolgd. In het colluvium werden geen sporen aangetroffen.

Figuur 40: Opgravingszone met weergave van de vlakhoogtes weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen

2.3.4 Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand

2.3.4.1 Analyse van de opbouw van de archeologische site

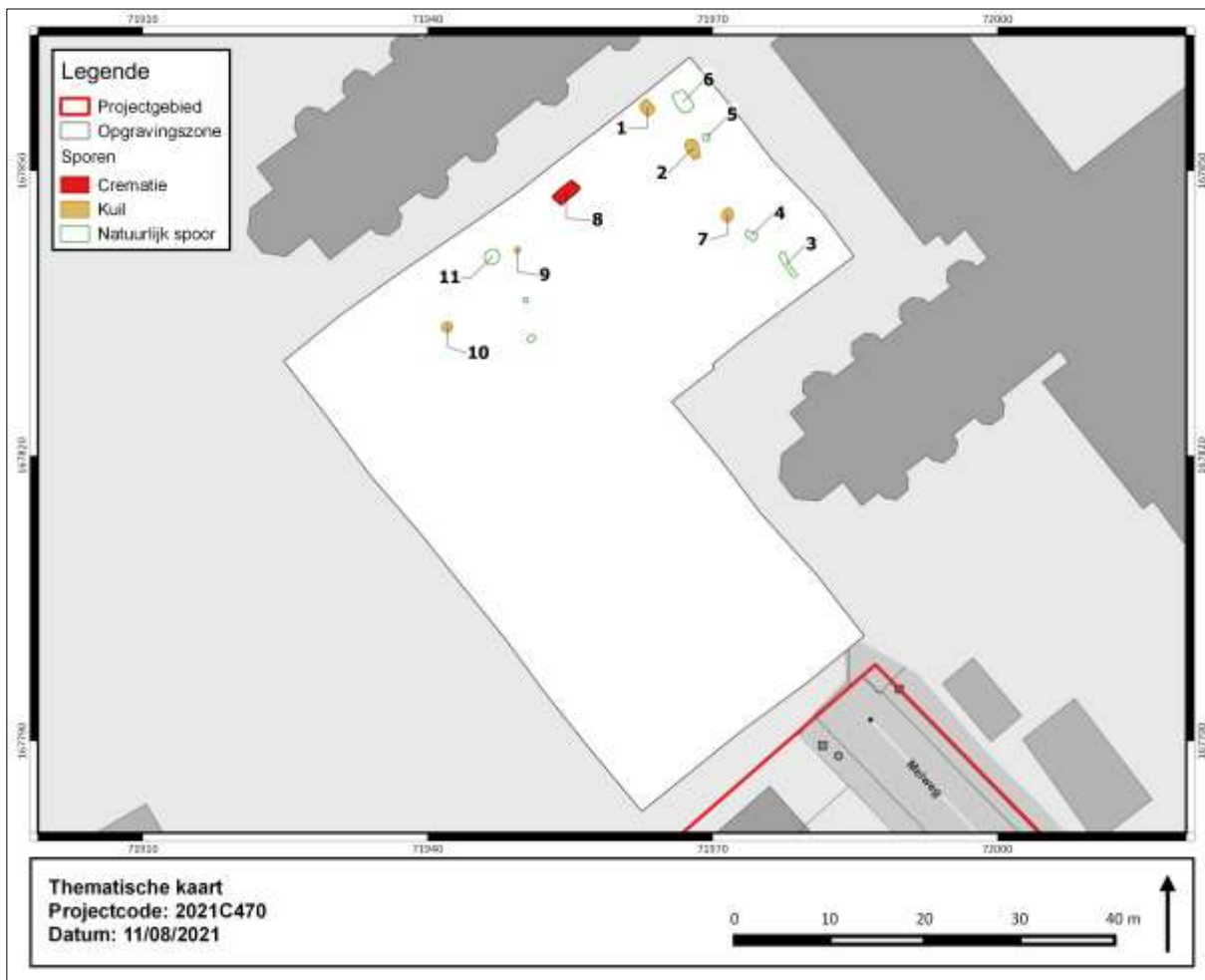
Tijdens de opgraving werden een Romeins brandrestengraf, een kuil uit de midden bronstijd, 3 kuilen uit de nieuwe tijd en een ongedateerde kuil aangetroffen.

2.3.4.2 Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen

In totaal werden 11 sporen geregistreerd, waarvan 6 weerhouden als archeologisch relevant.

Afkorting	Categorie	Aantal
CR	Crematiegraf / brandrestengraf	1
KL	Kuil	5

Tabel 6: Weergave van de relevante aangetroffen sporen

Figuur 41: Thematische kaart

Hieronder worden de sporen per categorie besproken:

2.3.4.2.1 Brandrestengraf

S8 is gelegen in het noordwestelijke deel van het terrein met een NO-ZW oriëntatie. De afgeronde rechthoekige kuil is 283cm lang, 143cm breed en maximaal 48cm diep bewaard. In vlak konden 2 vullingen worden onderscheiden, namelijk een heterogeen bruinbeige vulling met houtskoolspikkels en bioturbatie omringd door een homogeen zwarte houtskoolrijke band. In coupe wordt dit bevestigd. De houtskoolrijke band, tot 18cm dik, kan geïnterpreteerd worden als de resten van een brandstapel welke dan opnieuw werden afgedekt met de uitgegraven grond. S8 werd gecoupeerd in kwadranten en volledig ingezameld om uit te zeven op vondsten.

Volgende vondsten werden aangetroffen:

Vondstnummer	Soort	Kwadrant	Laag
26	Bouwmateriaal (verbrande imbrex)	BD	1 (houtskoolrijke laag)
27	Beslag uit ijzer + houtrestanten	BD	1
50	Bouwmateriaal (verbrande imbrex)	AC	1
51	Spijker klein + houtrestanten	AC	1

52	Bouwmateriaal (imbrex)	AC	1
53	Bouwmateriaal (imbrex)	AC	1
167	Munt	BD	1
188	Verbrand bot	AC	1
189	Bouwmateriaal	AC	2 (afdekkingslaag)
190	Aardewerk	BC	2
191	Nummeliet	BD	2
192	Spijkers (groot & klein) / schoennagels / beslag	BD	1

Tabel 7: Vondsten uit S8

Hieruit blijkt dat de verspreiding van de vondsten is geconcentreerd in de houtskoolrijke laag ter hoogte van de kwadranten AC & BD.

Figuur 42: S8 in vlak

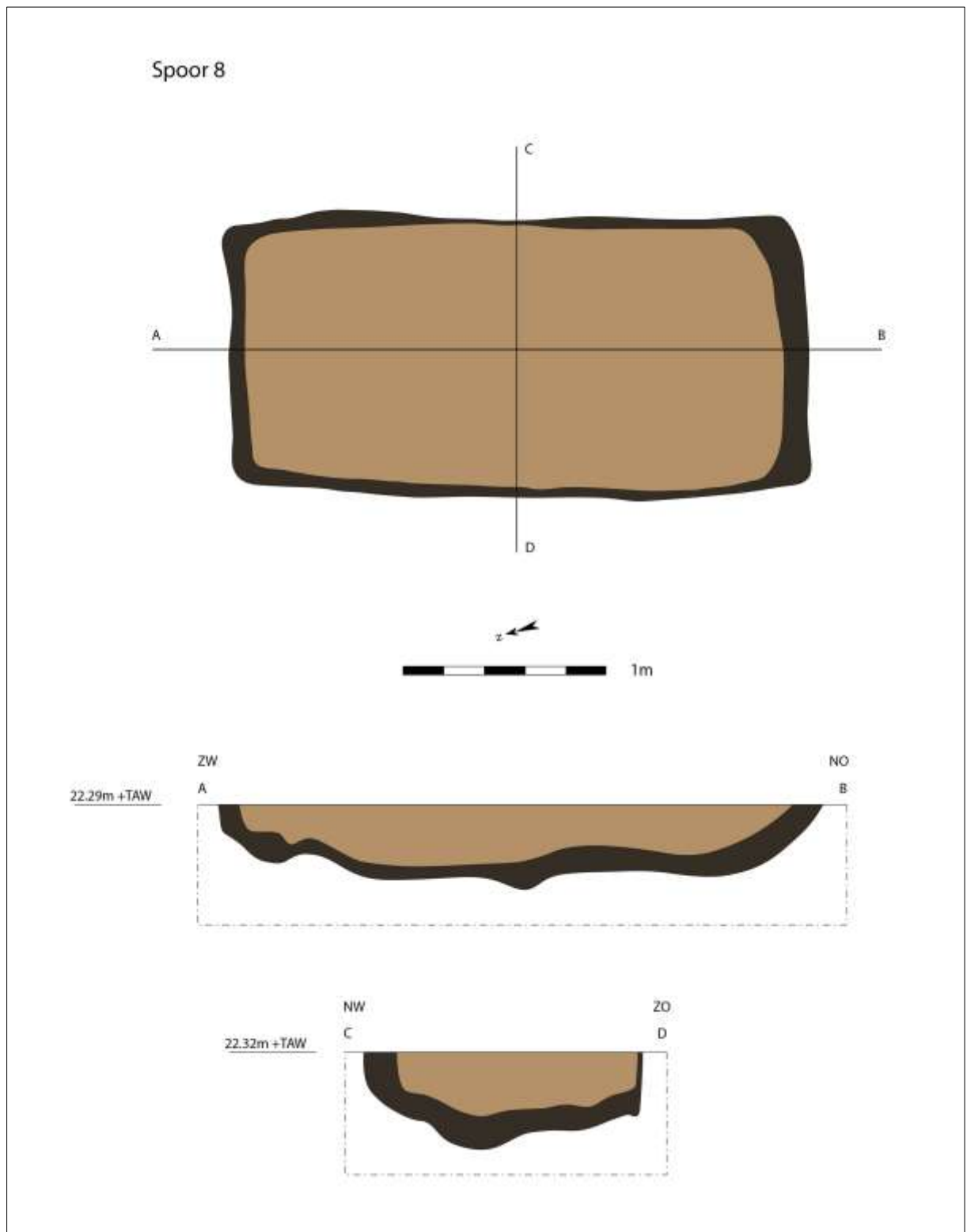
KOME-21 _ 2021C470: Put 1, Vlak 1, Spoor 8, Coupe AB

Figuur 43: S8 in coupe

KOME-21 _ 2021C470: Put 1, Vlak 1, Spoor 8, Vondstnr 52

Figuur 44: Imbrex (VNR 52 & 53)

Figuur 45: S8

De vondsten wijzen op enkele grafgiftten die werden meegegeven met de brandresten. M.a.w werden deze niet mee verbrand, maar toegevoegd bij de eigenlijke begraafing. Dit gebeurde niet in een nis, maar centraal in het brandrestengraf. De grafgiftten bestaan uit:

- Een munt uit koperlegering (3gr. / 23mm Ø) waarvan de randen en het oppervlak gedeeltelijk ontbreken. Vage afbeelding van persoon waarneembaar. Ondetermineerbaar.

- Restanten van hout met kleine spijkers en beslag wijzen mogelijk op de aanwezigheid van een houten kistje.
- Een quasi volledige imbrex: afdekking kistje? statussymbool? rituele functie?

Verder wijzen schoennagels op de aanwezigheid van schoenen.

Tot slot werd een verbrande imbrex aangetroffen. Deze bestaat uit 31 fragmenten. Aangezien de breukvlakken duidelijk zijn verbrand, kan er van uitgegaan worden dat de imbrex werd gebroken alvorens op de brandstapel te gooien. Is dit accidenteel of toch eerder ritueel?

Uit de afdekkingslaag konden fragmentaire stukjes aardewerk worden gerecupereerd die als verspit of intrusief kunnen beschouwd worden. Het betreft enerzijds 5 wandfragmenten handgevormd aardewerk en een randfragmentje van een terra rubra beker of kom (te dateren voor 70). Anderzijds een wandfragment grijs aardewerk en een wandscherf met loodglazuur.

Anthracologisch onderzoek¹⁶

Berk was de dominante soort, maar aangezien meerdere fragmenten van bewerkt berkenhout lijken te zijn, is het onzeker of berkenhout voor de brandstapel is gebruikt. Het lijkt er meer op dat het een houten voorwerp (grafgift?) betreft dat op de brandstapel is neergelegd. Naast berk zijn vele fragmenten van beuk en eik gevonden, evenals enkele stukken van haagbeuk. Dit zijn soorten met voor crematie geschikte brandeigenschappen. Ze zijn allen eerder geobserveerd in Romeinse crematiegraven in Vlaanderen. Tot slot zijn ook enkele fragmenten van liguster en kardinaalsmuts waargenomen. Hoe deze fragmenten in het brandrestengraf zijn gekomen is onzeker, maar mogelijk betreft het aanmaakhout of was er een rituele functie.

Waarderend macrorestenonderzoek¹⁷

Het waarderend onderzoek leverde slechts 1 fragment op dat vermoedelijk afkomstig is van een verkoolde graankorrel. Het staal is dan ook niet geschikt voor verdere analyse.

C14¹⁸

C14 op houtskool dateert S8 tussen 170 v.Chr en 40 v.Chr. Vermoedelijk is hier sprake van oud-hout effect. Een C14 datering op verbrand bot of eventueel de verkoolde graankorrel kan meer duidelijkheid brengen. Dit kon echter niet meer worden uitgevoerd binnen het voorziene budget.

2.3.4.2.2 *Kuilen*

S1

S1 ligt in het noorden van het projectgebied. Het betreft een afgeronde rechthoekige kuil van ca. 156cm x 124cm. De kuil is slechts 6cm diep bewaard en heeft een homogeen bruine vulling met houtskoolspikkels en een vrij vlakke bodem. In de vulling werd een sterk verweerd fragmentje geglazuurd aardewerk (VNR 5) aangetroffen. Zowel de binnen- als buitenzijde is voorzien van een dikke laag loodglazuur. Vanaf het einde van de 16^e eeuw zijn alle aardewerkvormen die vuil kunnen worden geheel geglazuurd.¹⁹ M.a.w. kan deze kuil ten

¹⁶ Zie bijlage 6

¹⁷ Zie bijlage 7

¹⁸ Zie bijlage 8

¹⁹ Bartels M. 1999, p.107

vroegste gedateerd worden vanaf het einde van de 16^e eeuw. Dit weliswaar met enige voorzichtigheid, want een klein wandscherfje als deze kan evengoed intrusief zijn.

Figuur 46: S1 in vlak

Figuur 47: S1 in coupe

S2

S2 ligt eveneens in het noorden van het projectgebied. Het betreft een klokvormige kuil van ca. 210cm x 138cm. De kuil is maximum 24cm diep bewaard en heeft een homogeen bruine vulling met houtskoolspikkels en een onregelmatige bodem met heel wat bioturbatie. Opvallend is de band verbrande leem met houtskool aan de zuidelijke zijde van het spoor. S2 werd gecoupeerd in kwadranten. Vondsten werden helaas niet aangetroffen. Tot slot werden een tweetal 10L stalen genomen. Hieruit werden 1L stalen gerecupereerd voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Het overige residu werd uitgezeefd op vondsten, zonder resultaat. C14 op houtskool dateert S2 tussen 1480 en 1640.

Figuur 48: S2 in vlak

Figuur 49: S2 in coupe

S7

S7 ligt direct ten zuidoosten van S2. Deze ovale kuil van 146cm x 118cm is maximum 16cm diep bewaard en heeft een homogeen bruinbeige vulling met houtskoolspikkels en een vrij vlakke bodem. Uit de vulling kon een fragmentje van een pijpensteel (VNR 12) worden gerecupereerd. Dit kan ten vroegste gedateerd worden in de 17^e eeuw.²⁰ M.a.w. kan deze kuil ten vroegste gedateerd worden vanaf de 17^e eeuw. Dit weliswaar met enige voorzichtigheid, want een klein fragmentje pijpensteel als deze kan evengoed intrusief zijn.

Figuur 50: S7 in vlak

Figuur 51: S7 in coupe

²⁰ Mondelinge communicatie Arno van den Dorpel

S9

S9 bevindt zich ten zuidwesten van S8. Het betreft een ovale kuil van ca. 70cm x 58cm. De kuil is slechts 4cm diep bewaard en heeft een heterogeen bruingrijszwarte vulling met veel houtskoolinclusies en een onregelmatige bodem. S9 kan beschouwd worden als een onderkant van een houtskoolrijk spoor. Uit de vulling kon een zeer fragmentarisch wandscherfje worden gerecupereerd (VNR 24). Het scherfje is zodanig klein en verweerd dat het onmogelijk te zeggen is of het gaat om handgevormd aardewerk of gedraaid aardewerk. Tot slot werden een drietal 10L stalen genomen. Hieruit werden 1L stalen gerecupereerd voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek werd niet uitgevoerd wegens budgettaire redenen. Het overige residu werd uitgezeefd op vondsten, zonder resultaat.

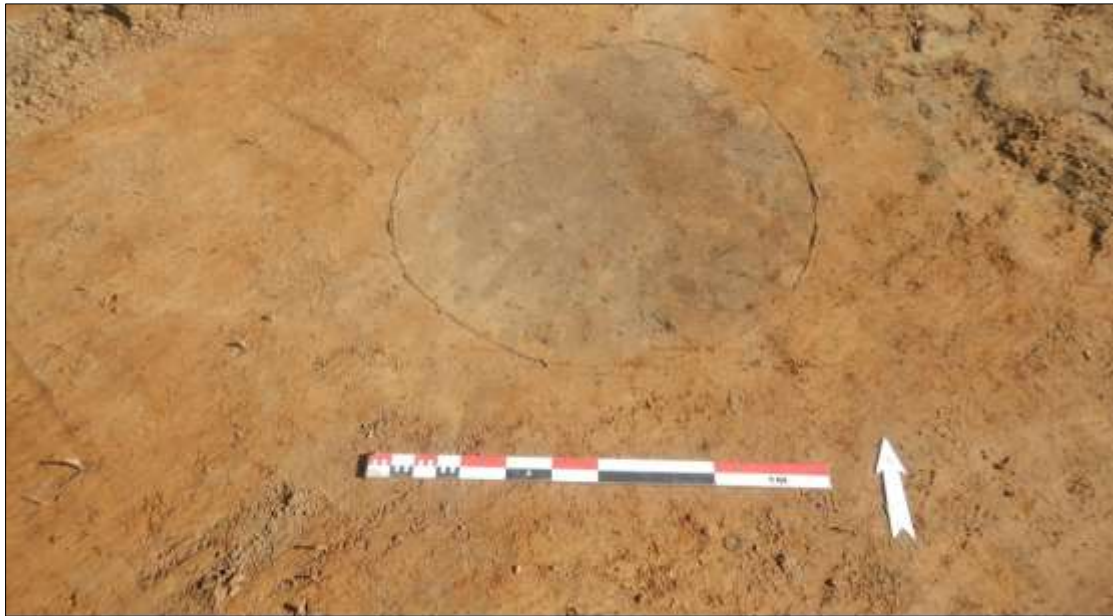
Figuur 52: S9 in vlak

Figuur 53: S9 in coupe

S10

S10 tot slot bevindt zich 19m ten zuidwesten van S8. Het betreft een ronde kuil van ca. 100cm x 100cm. De kuil is tot 58cm diep bewaard en heeft een heterogene donkergrijsbruine vulling met veel houtskoolinclusies en verbrande leembrokken. S10 werd volledig ingezameld om uit te zeven op vondsten. Tot slot werden hieruit 1L stalen gerecupereerd voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek.

KOME-21 _ 2021C470: Put 1, Vlak 1, Spoor 10

Figuur 54: S10 in vlak

KOME-21 _ 2021C470: Put 1, Vlak 1, Spoor 10, Coupe AB

Figuur 55: S10 in coupe

Volgende vondsten werden gerecupereerd:

VNR	Soort	Beschrijving
126	Aardewerk	Handgevormde wandscherven (2) en bodemscherf
127	Vuursteen	Kling
128	Aardewerk	Handgevormd aardewerk (1 wand, 1 rand en 1 bodem), Atlantische stijl
182	Metaal	1 spijker
183	Aardewerk	Handgevormde wandscherven (8)
185	Verbrand bot	

Tabel 8: Vondsten uit S10

C14 op houtskool dateert S10 tussen 1690 v.Chr. en 1530 v.Chr. (midden bronstijd).

Conclusie:

S1, 2 en 7 tonen een gelijkaardige vulling. Bovendien liggen ze geclusterd in een NW-ZO georiënteerde lijn. Fragmentair aardewerk en een C14 datering wijzen in de richting van een gelijktijdige datering in de nieuwe tijd, vermoedelijk meer bepaald in de 17^e eeuw. Het is niet uitgesloten dat S3, 4, 5 & 6 eveneens tot deze kuilenrij behoren, maar door hun zeer ondiepe bewaring niet als zodanig herkend worden. De functie van deze kuilen blijft onbekend. De aanwezigheid van houtskool en verbrande moederbodem kan wijzen in de richting van houtskoolmeilers, artisanale activiteiten of de restanten van een militair kampement al is dit niet bewezen.

S10 is een zeer houtskoolrijke kuil met resten verbrand bot. Of deze menselijk of eerder dierlijk zijn is niet duidelijk. Wel is duidelijk dat er geen sporen zijn van in-situ verbranding. Daarnaast werden scherven handgevormd aardewerk, een spijker en een vuurstenen kling aangetroffen. C14 dateert S10 in de midden bronstijd, wat aansluit bij het aangetroffen aardewerk. Betreft het hier de restanten van een menselijke crematie? Verder onderzoek op het botmateriaal is essentieel voor interpretatie.

2.3.5 Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijke onderzoek

2.3.5.1 Beschrijving van de analysemethoden en technieken

In afweging met het voorziene budget werden enkele stalen geselecteerd voor effectieve analyse. Volgende stalen werden onderzocht met het oog op het beantwoorden van de gestelde onderzoeksvragen:

Onderzoek	Spoornummer	Vondstnummer
C14	S8 (brandrestengraf)	VNR 193
	S2 (houtskoolrijk spoor)	VNR 187
	S10 (houtskoolrijk spoor)	VNR 186

Waardering macroresten	S8 (brandrestengraf)	VNR 170
Anthracologisch onderzoek	S8 (brandrestengraf)	VNR 194

Tabel 9: Geselecteerde stalen

Het waarderend onderzoek macroresten en anthracologisch onderzoek werden uitgevoerd door BIAX consult en zitten als bijlage in dit rapport.

Zoals gebruikelijk is in archeobotanisch onderzoek, is het macrorestenmonster eerst met leidingwater gezeefd. De kleinste maaswijdte die hiervoor is gebruikt is 0,25 mm. De zeefresiduen zijn naar gelang het volume in hun geheel of steekproefsgewijs onderzocht met behulp van een opvallend-lichtmicroscop met een vergroting van maximaal 50 maal. Het inventariserend onderzoek aan botanische macroresten werd uitgevoerd door Frederike Verbruggen (Senior KNA-Specialist Archeobotanie bij BIAX).

Het houtskoolstaal is gezeefd met leidingwater over zeven met maaswijdten van 4 en 2 mm. De zeefresiduen zijn vervolgens aan de lucht gedroogd en in afsluitbare zakken bewaard. De determinatie is uitgevoerd met behulp van een opvallend-lichtmicroscop met vergrotingen tot 500 maal. Bij het onderzoek zijn op elk fragment drie verse breuken gemaakt om houtanatomische kenmerken op de transversale, radiale en tangentiële oppervlakte te kunnen bekijken. Bij de soortenbepaling is gebruik gemaakt van gepubliceerde en digitale determinatiesleutels. Per houtskoolfragment zijn de gebruikte onderdelen (bv. hout van stam, tak of wortel), de toestand van het hout vóór verkoling (zoals de aanwezigheid van schimmels, scheuren, vraat, degradatie-verschijnselen), de verbrandingsomstandigheden (kleur van de houtskool, verglazing) en de conserveringsomstandigheden na het verkolen (aanslag, afronding, uiteenvallen van de houtskool) onderzocht. Uit het staal zijn willekeurig honderd fragmenten voor onderzoek geselecteerd. Om een over- of ondervertegenwoordiging van taxa die overwegend in kleine of juist grote stukken zijn gefragmenteerd te voorkomen, zijn uit elk staal 50 fragmenten geselecteerd uit de >4 mm-fractie en 50 uit de 2-4 mm-fractie. Stukken kleiner dan 2 mm zijn niet gedetermineerd. Tot slot is elk staal, ná de determinatie, nogmaals gescand op afwijkende fragmenten die van andere houtsoorten of boomdelen zouden kunnen zijn. Tijdens deze scan is ook gelet op andere vondstcategorieën (organische resten, artefacten, etc.) die relevant kunnen zijn voor de interpretatie van het spoor. Het houtskoolonderzoek is uitgevoerd door R.A. Grabowski (Senior KNA-Specialist Archeobotanie bij BIAX).

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de vergelijkingscollecties en de bibliotheek met determinatieliteratuur van BIAX. De werkzaamheden zijn uitgevoerd conform de richtlijnen in de vigerende KNA, het protocol Specialistisch onderzoek (BRL 4006) en het interne kwaliteitshandboek van BIAX. Op deze wijze wordt ook voldaan aan de Code van Goede Praktijk die in Vlaanderen bepalend is. Na afloop zijn de monsterrestanten geretourneerd aan de opdrachtgever (Ruben Willaert NV). Beschrijving van de resultaten

De C14 dateringen werden uitgevoerd door Mathieu Boudin (KIK). Ten behoeve van de datering werden houtskool en verbrand bot opgestuurd naar het KIK. Mathieu Boudin nam de beslissing om de dateringen uit te voeren op de aangeleverde houtskool.

2.3.5.2 C14

Vondst	spoor	context	labcode KIK	datering (¹⁴ C-jaar BP)	gekalibreerde ouderdom 2 σ
193	8	brandrestengraf	RICH-30182	2082± 21	170-40BC
186	10	kuil	RICH-30191	3345 ± 22	1690-1530BC

187	2	kuil	RICH-30192	333± 20	1480-1640AD
-----	---	------	------------	---------	-------------

Tabel 10: C14

2.3.5.3 Anthracologisch onderzoek

Zie bijlage 6

Zie 2.3.4.2.1

2.3.5.4 Waarderend onderzoek macroresten

Zie bijlage 7

Zie 2.3.4.2.1

2.3.6 Beschrijving van de vondsten die op basis van selectie bij het assessment verder onderzocht werden

Alle vondsten werden bij het assessment weerhouden en verder onderzocht (bestudeerd, beschreven en indien mogelijk gedateerd). Het vondstmateriaal was schaars en essentieel voor het begrip van de site.

2.3.6.1 Onderzoeksmethode van de vondsten

Alle vondsten werden gewassen, geteld, gewogen, gedetermineerd en in een lijst toegevoegd. Indien nodig werden ze getekend door Emiel Vandewalle. Het aardewerk werd voorgelegd aan Emiel Vandewalle, Sofie Vanhoutte & Guy De Mulder. De vuursteen aan Gunther Noens.

2.3.6.2 Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten

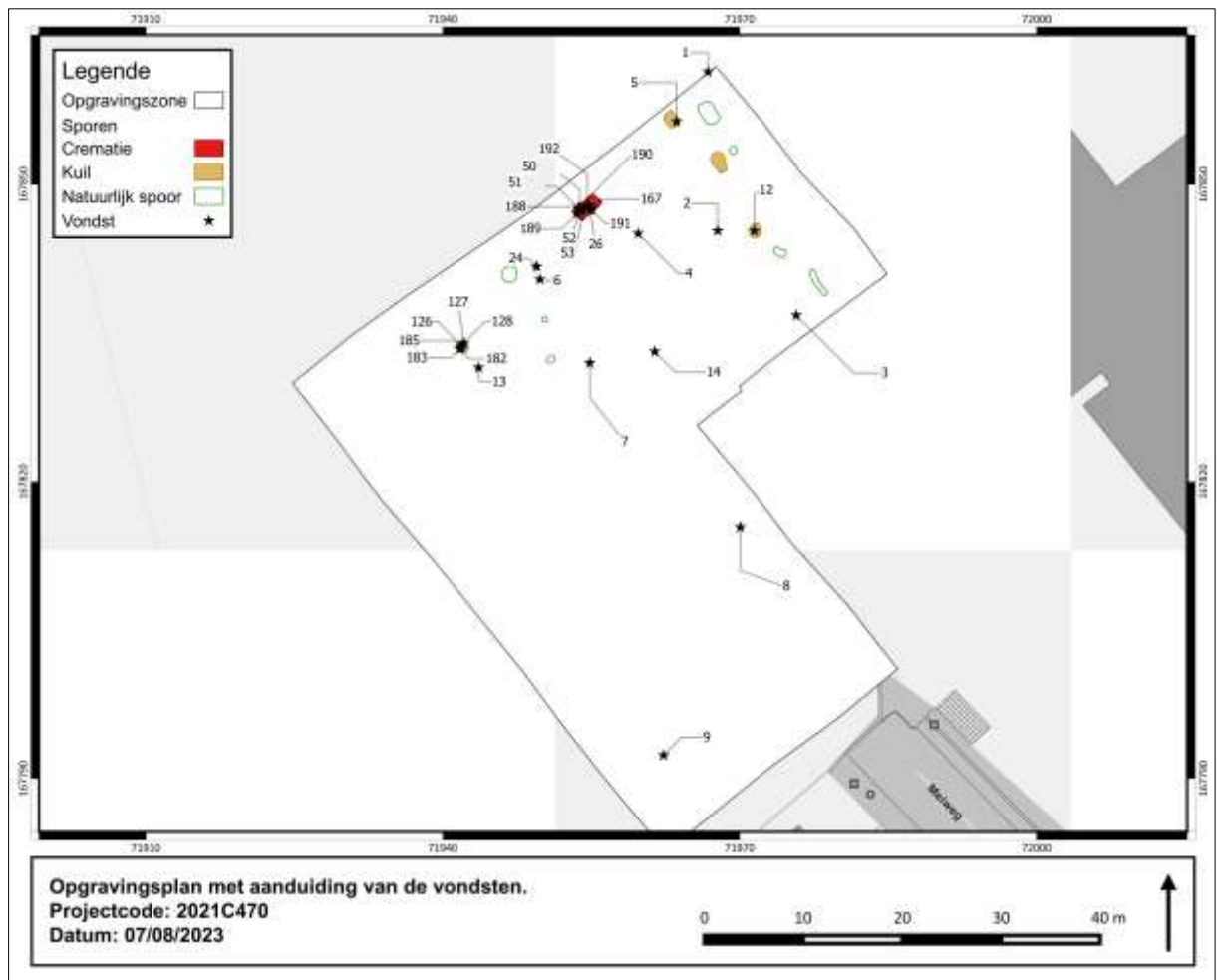
In totaal werden zo 30 vondsten gerecupereerd. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per materiaalcategorie.

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	7
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	5
MXX	Metaal	12
KER	Keramiek (pijp)	1
SVU	Vuursteen	2
VBOT	Verbrand bot	2
NUM	Nummeliet	1

Tabel 11: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën

Voor een gedetailleerd overzicht van de verschillende vondsten, wordt verwezen naar de vondstenlijst in bijlage.

Ruimtelijk overzicht vondstlocaties:

Figuur 56: Opgravingsplan met aanduiding van de vondstlocaties.

Hieronder worden de vondsten per categorie besproken:

2.3.6.2.1 Aardewerk

Tijdens de opgraving werd aardewerk aangetroffen in het colluvium, S1, 8, 9 & 10. Het gaat om een totaal van 7 uitgeschreven vondstnummers. Bij het opmaken van het assessment werd duidelijk dat het aardewerk overwegend uit handgevormd aardewerk bestaat. Het handgevormd aardewerk bestaat uit 19 scherven (190 gr) en het gedraaide aardewerk wordt vertegenwoordigd door 6 scherven (34 gr). Het gedraaide aardewerk maakt op basis van het gewicht 15% uit van het totale assemblage, terwijl het handgevormde aardewerk goed is voor 85%. Op basis van het aantal betreft het 24% (gedraaid) tegenover 76% (handgevormd). Het aardewerk is beperkt in aantal maar ook in diagnostische kenmerken. Het betreft 2 randfragmenten, 2 bodems en 21 wanden. Verder bestaat het gedraaid aardewerk uit 17% grijs, 50% rood en 33% steengoed. Tot slot wordt 56% gedateerd in de bronstijd, 24% in de Romeinse periode en 8% in de nieuwe tijd. 12% blijft ongedateerd.

2.3.6.2.1.1 Handgevormd aardewerk

Bronstijd

Uit S10 konden 14 fragmenten handgevormd aardewerk (VNR 126, 128 & 183) worden gerecupereerd. Het betreft 11 wandscherven, 2 bodems en 1 rand. De scherven zijn sterk verweerd en verschaald met chamotte, organisch materiaal en kiezel. De typische grove kalkverschraling is in Noord-Frankrijk gekend als de zogenaamde Atlantische stijl. Deze wordt algemeen gedateerd in de metaaltijden. C14 op houtskool dateert S10 tussen 1690 v.Chr. en 1530 v.Chr. (midden bronstijd).

Figuur 57: VNR 128

Figuur 58: VNR 126

Romeinse tijd

Uit S8 (Romeins brandrestengraf) konden 5 sterk verweerde wandfragmenten handgevormd aardewerk (VNR 190) worden gerecupereerd. De wandscherven zijn niet verbrand. Deze fragmenten werden aangetroffen in de afdekkingslaag.

2.3.6.2.1.2 Gedraaid aardewerk

Romeinse tijd

Uit S8 (Romeins brandrestengraf) kon een randfragmentje van een beker of kom in terra rubra (VNR 190) worden gerecupereerd. Deze is te dateren voor 70 n.Chr. Dit fragmentje werd aangetroffen in de afdekkingslaag.

Nieuwe Tijd

Uit het colluvium kon een wandfragment Rijnlands steengoed (VNR 1) worden gerecupereerd. Het betreft de overgang van de schouder naar de hals van een kan of kruik. De hals is voorzien van ribbels met intern zoutglazuur en extern een bruin gevlekte engobe en zoutglazuur. Deze scherf is te dateren tussen 1500 en 1750.

Figuur 59: VNR 1

Uit S1 kon een klein wandfragmentje met interne en externe koperhoudende loodglazuur (VNR 5) worden gerecupereerd. Dit komt voor vanaf eind 16^e eeuw.

Ongedateerd

Tot slot werden een klein sterk verweerd wandfragmentje oxiderend gebakken aardewerk (VNR 24) uit S9, een reducerend gebakken wandscherfje (VNR 190) uit S8 en een wandfragmentje steengoed met loodglazuur (VNR 190) uit S8 aangetroffen. Deze zijn ruim te dateren.

2.3.6.2.2 Bouwmateriaal

In het brandrestengraf S8 werden de restanten teruggevonden van 2 imbrices. 1 imbrex was onverbrand en in 2 stukken gebroken (VNR 52 & VNR 53). Deze was zo goed als volledig bewaard. Een tweede imbrex was verbrand. Hiervan werden 31 fragmenten aangetroffen (VNR 26 & VNR 50). Aangezien de breukvlakken duidelijk zijn verbrand, kan er van uitgegaan worden dat de imbrex werd gebroken alvorens op de brandstapel te gooien.

Figuur 60: VNR 52 & 53

Figuur 61: VNR 26 & 50

2.3.6.2.3 *Keramik*

In S7 werd een fragmentje teruggevonden van een kleipijp (VNR 12). Deze is te dateren vanaf de 17^e eeuw.

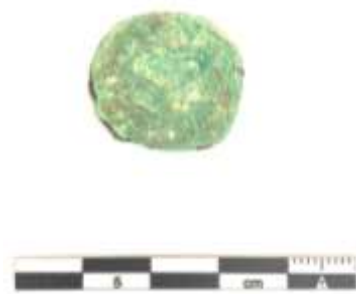
2.3.6.2.4 *Metaal*

De metaalvondsten werden enerzijds aangetroffen in S8 en S10. Anderzijds werden ze ingezameld aan de hand van metaaldetectie.

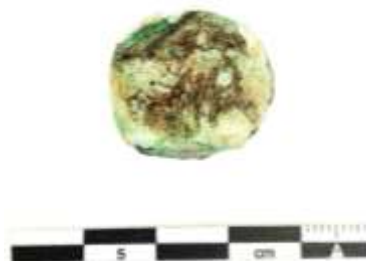
2.3.6.2.4.1 S8 (brandrestengraf)

Romeinse munt

Een munt uit koperlegering (VNR 167) met een gewicht van 3gr. en een doorsnede van 23mm waarvan de randen en het oppervlak gedeeltelijk ontbreken. Vage afbeelding van persoon waarneembaar op achterzijde. Ondetermineerbaar. Geconserveerd door Ansje Cools.

Figuur 62: VNR 167 voorzijde

Figuur 63: VNR 167 achterzijde

Romeinse spijkers/nagels & beslag

In S8 werden 3 verschillende soorten spijkers en nagels aangetroffen. Enkele grote spijkers zijn vermoedelijk afkomstig van constructiehout op de brandstapel. Daarnaast zijn enkele nagels te identificeren als schoennagels (VNR 192) en tot slot werden talrijke kleine spijkers aangetroffen met houtrestanten (VNR 51). Dit in combinatie met metalen stukjes op houtrestanten welke kunnen beschouwd worden als beslag (VNR 27). Deze laatste doen de aanwezigheid van een houten kistje vermoeden.

Figuur 64: VNR 27, 51 & 192

2.3.6.2.4.2 S10

In S10 werd 1 spijker (VNR 182) aangetroffen.

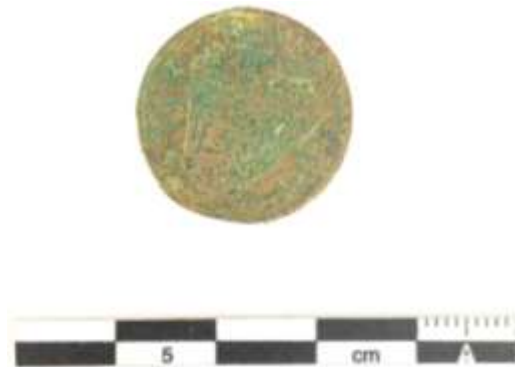
2.3.6.2.4.3 Metaaldetectie

Alle vondsten werden aangetroffen onder de originele ploeglaag, bovenop het colluvium

VNR	Aard	Beschrijving	Datering
2	Musketkogel	halve musketkogel / lood	1e helft 16e eeuw – 1 ^e helft 19 ^e eeuw.
3	/	ongedetermineerd	/
4	Musketkogel	lood	1e helft 16e eeuw – 1 ^e helft 19 ^e eeuw.
6	Munt	ongedetermineerd	/
7	Musketkogel	lood	1e helft 16e eeuw – 1 ^e helft 19 ^e eeuw.
8	Musketkogel	lood	1e helft 16e eeuw – 1 ^e helft 19 ^e eeuw.

9	Munt	ongedetermineerd	/
13	Munt	2 centiem Leopold I / Leopold II of Albert I (BEL)	1831-1934

Tabel 12: Overzicht detectievondsten

Figuur 65: VNR 13

2.3.6.2.5 Vuursteen

In S10 werd een kling (VNR 127) aangetroffen welke wijst op vuursteenbewerking.

Figuur 66: VNR 127

Verder werd op het vlak (de C-horizont) een fragment vuursteen (VNR 14) aangetroffen welke als natuurlijk kan bestempeld worden.

2.3.6.2.6 Verbrand bot

Zowel in S8 (VNR 188) als in S10 (VNR 185) werd gecremeerd bot aangetroffen. Of dit menselijk of dierlijk is kon binnen dit onderzoek niet worden uitgemaakt. Hoogstwaarschijnlijk

betreffen de resten van S8 menselijke resten aangezien alle andere elementen wijzen op een Romeins brandrestengraf of m.a.w. een menselijke begraafing.

2.3.6.2.7 Fossiel

Opmerkelijke vondst in S8 is een nummuliet (VNR 191). Nummulieten zijn foraminiferen, kleine eencelligen met een kalkskelet, die zijn uitgegroeid tot een uitzonderlijk groot formaat. Ze konden namelijk verschillende centimeters groot worden, reusachtig groot voor een eencellige. Het formaat van deze “grootforams” was een aanpassing om zonlicht op te vangen in voedselarme omgevingen. Nummulieten zijn echte tropische organismen, die vooral gedijen in super warm zeewater. In het vroege Eoceen (56 tot 47 miljoen jaar geleden) duiken deze fossieltjes plotseling massaal op in onze Belgische regio.²¹ M.a.w. komen deze voor in de tertiaire ondergrond.

Figuur 67: Nummulieten (Bron: Paleobiologische kring)

2.3.7 Datering en interpretatie van de archeologische site

2.3.7.1 Datering op basis van de vondsten

2.3.7.1.1 Bronstijd / ijzertijd

- S10 (kuil): op basis van VNR 128

2.3.7.1.2 Romeinse Tijd

- S8 (brandrestengraf): op basis van VNR 167 (munt), VNR 26, 50, 52 & 53 (bouw materiaal), VNR 190 (aardewerk), VNR 192 (schoennagels)

2.3.7.1.3 Nieuwe Tijd

- S1 (kuil): terminus post quem eind 16^e eeuw (op basis van VNR 5).
- S7 (kuil): terminus post quem 17^e eeuw (op basis van VNR 12).
- Colluvium: tussen 1500 en 1750 (op basis van VNR 1).

²¹ [Nummulieten: kleine tijdcapsules uit de Eocene broeikaswereld | \(paleobiologischekring.org\)](http://paleobiologischekring.org)

2.3.7.2 Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken

2.3.7.2.1 Midden-Bronstijd

- S10 (kuil): 1690-1530 v.Chr. (op basis van VNR 186).

2.3.7.2.2 Late IJzertijd

- S8 (brandrestengraf): 170-40 v.Chr. (op basis van VNR 193).

2.3.7.2.3 Nieuwe Tijd

- S2 (kuil): 1480-1640 n.Chr. (op basis van VNR 187).

2.3.7.3 Datering op basis van historische kaarten en orthofoto's.

De aangetroffen sporen konden niet gekoppeld worden aan historische kaarten of orthofoto's.

2.3.7.4 Relatieve datering op basis van het sporenbestand

Relatieve datering wordt bekomen door oversnijdingen van sporen en vergelijkingen op basis van oriëntatie, afmetingen en typologieën.

Alle aangetroffen relevante archeologische sporen liggen onder een laag colluvium en zijn bijgevolg dus ouder. Dit colluvium kan voorzichtig gedateerd worden op basis van 4 elementen:

- Een fragment Rijnlands steengoed in het colluvium is te dateren tussen 1500 en 1750.
- C14 datering op de jongste afgedekte kuil: 1480-1640.
- Aardewerk uit S1: terminus post quem eind 16^e eeuw
- Kleipijp uit S7: terminus post quem 17^e eeuw.

Met andere woorden kan het colluvium vermoedelijk gedateerd worden in de 17^e-1^e helft 18^e eeuw.

S1, 2 en 7 tonen een gelijkaardige vulling. Bovendien liggen ze geclusterd in een NW-ZO georiënteerde lijn. Fragmentair aardewerk en een C14 datering wijzen in de richting van een gelijktijdige datering in de nieuwe tijd, vermoedelijk meer bepaald in de 17^e eeuw. Het is niet uitgesloten dat S3, 4, 5 & 6 eveneens tot deze kuilenrij behoren, maar door hun zeer ondiepe bewaring niet als zodanig herkend worden.

2.3.7.5 Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site

De bodemgesteldheid binnen de opgravingszone wordt gekenmerkt door een **Ap-Aa-Ap-COLL-C** profiel. De moederbodem of C-horizont bestaat uit lemig zand. Naar onder toe is er een pakket aanwezig dat is opgebouwd uit afwisselend lagen lemig-kleilig zand en leem. Deze sedimenten werden vermoedelijk tijdens het laat-Pleistoceen op eolische wijze afgezet. De moederbodem wordt afgedekt door een laag colluvium. De dikte van het colluvium neemt toe naar het noordoosten van het terrein, dit komt overeen met de helling van de Pottelberg. Het colluvium is te dateren in de 17^e eeuw – 1^e helft 18^e eeuw. Het colluvium wordt op zijn beurt afgedekt door de originele ploeglaag met scherpe ondergrens welke wijst op ploegactiviteiten. Tot slot werd het terrein opgehoogd (vermoedelijk bij de bouw van het rusthuis in de jaren 60 van de vorige eeuw) en afgewerkt met graszoden of verharding.

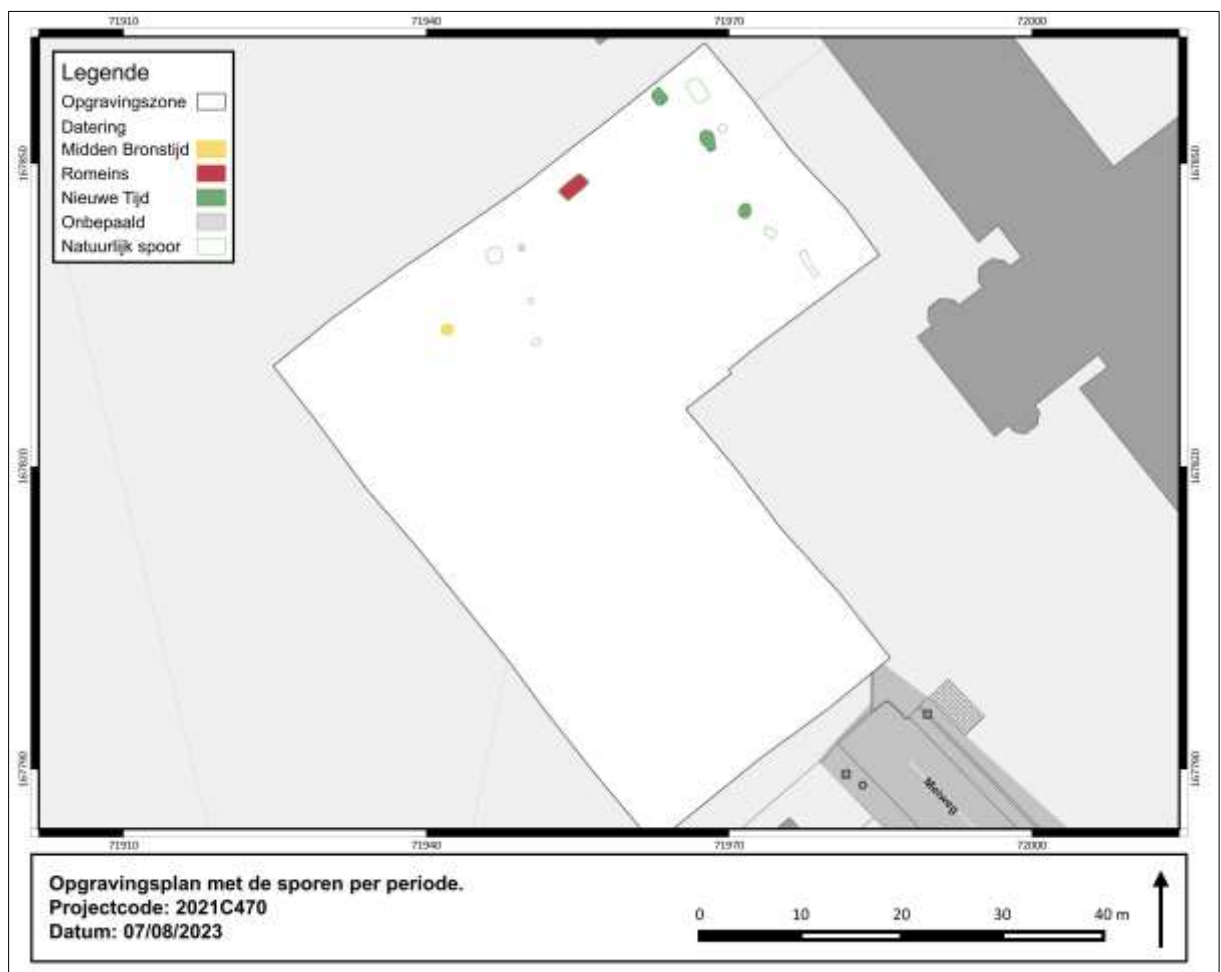
Opvallend is dat deze bevindingen enerzijds afwijken van de weergegeven bodemtypes waar gewag gemaakt wordt van een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Anderzijds komen deze ook niet overeen met het landschappelijk bodemonderzoek (2019J38) waar sprake is van een AC-profiel. Vermoedelijk is dit te verklaren door de moeilijke leesbaarheid van het colluvium, waardoor het zowel als een B-horizont als deel van de moederbodem kan geïnterpreteerd worden. Deze bevindingen sluiten wel aan bij de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Het archeologisch leesbaar niveau manifesteert zich bovenaan de C-horizont. De hoogte varieert tussen 22,36m TAW in het zuidwesten en 21,94 m TAW in het noordoosten, waarbij de helling van de Pottelberg wordt gevolgd. In het colluvium werden geen sporen aangetroffen.

2.3.8 Synthese

2.3.8.1 Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren, en activiteitenzones

Op basis van bovenstaande gegevens is het mogelijk om de site te schetsen doorheen de tijd. Het is belangrijk op te merken dat ondanks de schaarse vondsten en budgettaire beperkingen de site zo goed mogelijk werd uitgewerkt om zo de onderzoeksvragen te beantwoorden. Desondanks blijft er potentieel voor meer gedetailleerder onderzoek. In het opgravingsarchief blijven stalen ter beschikking voor aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek.

Figuur 68: Opravingsplan met de sporen per periode

2.3.8.1.1 Midden-Bronstijd

Op basis van C14 werd S10 gedateerd in de midden-bronstijd (1690 - 1530 v.Chr.) S10 betreft een kuil met houtskoolrijke vulling met daarin handgevormd aardewerk, een vuurstenen kling, een spijker en verbrand bot. Het handgevormd aardewerk sluit aan bij de C14 met een datering in de metaaltijden. Of het verbrand bot menselijk is of eerder dierlijk is niet duidelijk. Een identificatie van het bot kan uitsluitsel brengen of het hier gaat om de restanten van een menselijke crematie of niet. De functie blijft dus ongekend.

Op de site Egem Drogenbroodstraat²² werd een gelijkaardige houtskoolrijke kuil aangesneden. Net zoals in Kortrijk Condéreef was er geen indicatie voor in situ verbranding en dateert C14 het spoor in de midden-bronstijd (1750-1610 v.Chr.). In Egem werden echter geen vondsten aangetroffen.

2.3.8.1.2 Romeinse Tijd

S8 kan op basis van typologie en vondsten geïdentificeerd worden als een Romeins brandrestengraf met grafgiften in de vorm van een houten kistje, munt en imbreces.

Anthracologisch onderzoek toont aan dat er vermoedelijk een berken voorwerp (grafgift?) op de brandstapel is neergelegd. Naast berk zijn vele fragmenten van beuk en eik gevonden, evenals enkele stukken van haagbeuk. Dit zijn soorten met voor crematie geschikte brandeigenschappen. Ze zijn allen eerder geobserveerd in Romeinse crematiegraven in Vlaanderen. Tot slot zijn ook enkele fragmenten van liguster en kardinaalsmuts waargenomen. Hoe deze fragmenten in het brandrestengraf zijn gekomen is onzeker, maar mogelijk betreft het aanmaakhout of was er een rituele functie.

Het waarderend onderzoek leverde slechts 1 fragment op dat vermoedelijk afkomstig is van een verkoolde graankorrel.

C14 op houtskool dateert S8 tussen 170 v.Chr en 40 v.Chr. Vermoedelijk is hier sprake van oud-hout effect. Een C14 datering op verbrand bot of eventueel de verkoolde graankorrel kan meer duidelijkheid brengen.

In de nabije omgeving werden gelijkaardige sporen aangetroffen. Direct ten oosten van het projectgebied werd bij de aanleg van een duiker voor de Grote Wallebeek in 1982 een Romeins crematiegraf met grote afmetingen (200cm x 85cm) aangesneden (CAI 75091).²³ Een kilometer verderop ten zuidoosten van het projectgebied waren er in 1951 en 1971 bij wegenwerken ook al meldingen van een 9-tal Romeinse brandrestengraven (CAI 75105).²⁴

2.3.8.1.3 Nieuwe Tijd

S1, 2 en 7 tonen een gelijkaardige vulling. Bovendien liggen ze geclusterd in een NW-ZO georiënteerde lijn. Fragmentaire keramiek (terminus post quem 17^e eeuw) en een C14 datering (1480-1640) wijzen in de richting van een gelijktijdige datering in de nieuwe tijd, vermoedelijk meer bepaald in de 17^e eeuw. Het is niet uitgesloten dat S3, 4, 5 & 6 eveneens tot deze kuilenrij behoren, maar door hun zeer ondiepe bewaring niet als zodanig herkend worden. De functie van deze kuilen blijft onbekend. De aanwezigheid van houtskool en verbrande moederbodem

²² Polfliet B. & Slabbinck F. 2023

²³ De Landtsheer K. 1982

²⁴ Despriet Ph. 1974

kan wijzen in de richting van houtskoolmeilers, artisanale activiteiten of de restanten van een militair kampement al is dit niet bewezen.

2.3.8.1.4 *Ongedateerd*

S9 kan beschouwd worden als een onderkant van een houtskoolrijk spoor. Uit de vulling kon een zeer fragmentarisch wandscherfje worden gerecupereerd (VNR 24). Het scherfje is zodanig klein en verweerd dat het onmogelijk te zeggen is of het gaat om handgevormd aardewerk of gedraaid aardewerk. Tot slot werden een drietal 10L stalen genomen. Hieruit werden 1L stalen gerecupereerd voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek werd niet uitgevoerd wegens budgettaire redenen. Het overige residu werd uitgezeefd op vondsten, zonder resultaat.

2.3.8.2 Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden een vermoedelijk Romeins brandrestengraf en enkele houtskoolrijke kuilen aangetroffen. De opgraving bevestigt de aanwezigheid van een Romeins brandrestengraf en brengt meer duidelijkheid omtrent de dateringen van de houtskoolrijke kuilen. De functie blijft echter ongekend.

2.3.8.3 Verwachtingen ten aanzien van nog niet opgegraven archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein

Tijdens de opgraving werd de advieszone volledig onderzocht, op die manier zal er zich binnen het opgravingsterrein geen archeologisch erfgoed meer bevinden. Dit archeologisch traject betreft slechts fase 1 van de geplande werken. Tijdens fase 2 kunnen mits beperkte verstoring gelijkaardige sporen worden verwacht.

2.3.8.4 Besluit

Het archeologisch onderzoek aan de Condédreef te Kortrijk toont het rijke verleden van Kortrijk aan. Het projectgebied kent een rurale geschiedenis met geattesteerde aanwezigheid vanaf de midden bronstijd over de Romeinse tijd tot in de nieuwe tijd. De archeologische sporen bleven beperkt tot niet verder gedetermineerde houtskoolrijke kuilen en een Romeins brandrestengraf.

2.3.8.5 Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis

Deze site vormt enerzijds een belangrijke aanvulling voor de geschiedenis van de stad Kortrijk. Anderzijds levert deze een bijdrage voor onze kennis over Romeinse brandrestengraven en houtskoolrijke kuilen uit de midden bronstijd.

2.3.8.6 Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is.

Zoals eerder aangegeven werd de volledige advieszone opgegraven. Hieruit blijkt dat in het noordoosten en noordwesten van de advieszone sporen werden aangetroffen. Vermoedelijk bevinden zich dan ook gelijkaardige sporen ten noorden van het adviesgebied. Dit op voorwaarde van een beperkte verstoring door de bouw van het rusthuis in de jaren'60. De zuidelijke zone van het adviesgebied leverde geen sporen op. Deze zone kon tijdens het proefsleuvenonderzoek vanwege coronamaatregelen niet worden onderzocht en werd ter controle opgenomen in het adviesgebied.

2.3.9 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Hieronder wordt getracht de onderzoeksvragen geformuleerd in het programma van maatregelen²⁵ zo goed mogelijk te beantwoorden:

Wat is de landschapstypologische context van het projectgebied? Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw?

Het projectgebied situeert zich in de zandleemstreek, in de vallei van de Leie, gelegen aan de voet van de tertiaire getuigenheuvel met het toponiem ‘Pottelberg’. Ten oosten van het plangebied stroomt de gekanaliseerde Grote Wallebeek. Natuurwetenschappelijk onderzoek toont aan dat in de Romeinse periode het landschap gekenmerkt was door eiken-beukenbossen op de drogere gronden en elzen-vogelkersbossen op de nattere gronden. Het projectgebied is op heden gelegen in het zuiden van de stad Kortrijk. Uit de cartografische bronnen blijkt dat het terrein pas na de Tweede Wereldoorlog werd opgenomen in het stadsweefsel.

De bodemgesteldheid binnen de opgravingszone wordt gekenmerkt door een **Ap-Aa-Ap-COLL-C** profiel. De moederbodem of C-horizont bestaat uit lemig zand. Naar onder toe is er een pakket aanwezig dat is opgebouwd uit afwisselend lagen lemig-kleilig zand en leem. Deze sedimenten werden vermoedelijk tijdens het laat-Pleistoceen op eolische wijze afgezet. De moederbodem wordt afgedekt door een laag colluvium. De dikte van het colluvium neemt toe naar het noordoosten van het terrein, dit komt overeen met de helling van de Pottelberg. Het colluvium wordt op zijn beurt afgedekt door de originele ploeglaag met scherpe ondergrens welke wijst op ploegactiviteiten. Tot slot werd het terrein opgehoogd (vermoedelijk bij de bouw van het rusthuis in de jaren 60 van de vorige eeuw) en afgewerkt met graszoden of verharding.

Het archeologisch leesbaar niveau manifesteert zich bovenaan de C-horizont. De hoogte varieert tussen 22,36m TAW in het zuidwesten en 21,94 m TAW in het noordoosten, waarbij de helling van de Pottelberg wordt gevolgd. In het colluvium werden geen sporen aangetroffen.

Wat is de terminus post quem voor het colluvium?

Het colluvium kan voorzichtig gedateerd worden op basis van 4 elementen:

- Een fragment Rijnlands steengoed in het colluvium is te dateren tussen 1500 en 1750.
- C14 datering op de jongste afgedekte kuil: 1480-1640.
- Aardewerk uit S1: terminus post quem eind 16e eeuw
- Kleipijp uit S7: terminus post quem 17e eeuw.

Met andere woorden kan het colluvium vermoedelijk gedateerd worden in de 17e-1e helft 18e eeuw.

Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende elementen in de vindplaats?

De opgraving te Kortrijk Condédreef leverde één Romeins brandrestengraf en enkele houtskoolrijke kuilen op. De houtskoolrijke kuilen kunnen opgedeeld worden in een kuil uit de midden-bronstijd, een ongedateerde kuil en een NW-ZO georiënteerde rij van 3 kuilen uit de nieuwe tijd. De juiste functie van deze kuilen blijft onbekend.

²⁵ Polfliet, B., 2021

Wat zijn de structuren die werden aangetroffen?

De aangetroffen sporen betreffen een brandrestengraf en enkele houtskoolrijke kuilen.

Is er een grafveld aanwezig?

Er is sprake van 1 geïsoleerd brandrestengraf.

Kunnen andere sporen gekoppeld worden aan de funeraire sporen?

Mogelijks kan de houtskoolrijke kuil uit de midden bronstijd als de resten van een menselijke crematie worden beschouwd.

Verder is het niet uitgesloten dat het ongedateerde houtskoolrijke spoor kan gekoppeld worden aan funeraire praktijken.

Is er sociale differentiatie merkbaar?

De aanwezigheid van imbrices in het brandrestengraf kan mogelijk wijzen op status.

Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten en wat is de vondstdichtheid?

Op het terrein werden in totaal 30 vondsten aangetroffen en ingezameld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per materiaalcategorie.

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	7
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	5
MXX	Metaal	12
KER	Keramik (pijp)	1
SVU	Vuursteen	2
VBOT	Verbrand bot	2
NUM	Nummeliet	1

Tabel 13: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën

De vondsten waren eerder schaars en vooral geconcentreerd in het brandrestengraf.

Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën?

Het aardewerk bleef goed bewaard, zij het fragmentair.

Het bouw materiaal bleef goed bewaard, doch deels verbrand.

De metaalvondsten bleven ondanks corrosie vrij goed bewaard. Dit was niet het geval voor de Romeinse munt welke dan ook werd geconserveerd.

Houtresten van een vermoedelijk kistje in het brandrestengraf zijn slecht bewaard.

Tot slot bleek uit het natuurwetenschappelijk onderzoek dat de houtskool overwegend goed bewaard is.

Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?

De aangetroffen hoeveelheid vondsten is te schaars en fragmentair om hier een antwoord op te bieden. De aangetroffen vondsten zijn vergelijkbaar met gelijkaardige archeologische sites.

Is er sprake van culturele invloeden of handelscontacten vanuit andere gebieden?

De romanisering van onze streken wordt duidelijk weergegeven in het brandrestengraf.

Tijdens de nieuwe tijd was er import aanwezig vanuit het Rijnland.

Zijn er aanwijzingen voor de sociale status?

De aanwezigheid van imbrices in het brandrestengraf kan mogelijk wijzen op status.

Wat kan er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie van de nederzetting? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

De vondsten zijn te schaars en fragmentair om hier een gedegen antwoord op te geven. Alleen de vondsten in het brandrestengraf wijzen op grafgiften.

Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de site? Welke cultuurgewassen werden in verschillende bewonings- en gebruiksfasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

De aanwezigheid van een vermoedelijke verkoolde graankorrel wijst op akkerbouw.

Hoe past de vindplaats in het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of omstandigheden binnen de nederzetting?

De aangetroffen sporen passen volledig in het gekende beeld. Namelijk geïsoleerde houtskoolrijke kuilen uit de midden bronstijd en geïsoleerde Romeinse brandrestengraven.

Sluiten de sporen aan bij resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI? Zijn de sporen van dezelfde aard?

In de buurt zijn geen meldingen van houtskoolrijke sporen uit de midden bronstijd en nieuwe tijd.

Direct ten oosten van het projectgebied werd bij de aanleg van een duiker voor de Grote Wallebeek in 1982 een Romeins crematiegraf met grote afmetingen (200cm x 85cm) aangesneden (CAI 75091).²⁶ Een kilometer verderop ten zuidoosten van het projectgebied waren er in 1951 en 1971 bij wegenwerken ook al meldingen van een 9-tal Romeinse brandrestengraven (CAI 75105).²⁷

Wat betekenen de resultaten voor een aanvulling van kennisleemtes binnen de lokale en regionale geschiedenis?

Deze site vormt enerzijds een aanvulling voor de geschiedenis van de stad Kortrijk. Anderzijds levert deze een bijdrage voor onze kennis over Romeinse brandrestengraven en houtskoolrijke kuilen uit de midden bronstijd.

²⁶ De Landtsheer K. 1982

²⁷ Despriet Ph. 1974

Kunnen S1, 2 en 7 gekoppeld worden aan de restanten van een militair kampement uit de 17^e tot 19^e eeuw?

Het vondstmateriaal wijst in de richting van de 17^e eeuw. Duidelijke bewijzen voor militaire aanwezigheid of functie zijn niet aangetroffen.

Kan S10 gekoppeld worden aan het aangetroffen brandrestengraf?

S10 kan op basis van aardewerk en C14 gedateerd worden in de midden bronstijd en staat dus los van het Romeins brandrestengraf.

2.3.10 Samenvatting van het onderzoek voor een gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van de geplande realisatie van een nieuw OCMW-gebouw (rusthuis) langs de Condédreef te Kortrijk werd een archeologisch traject, voor fase 1 van de geplande werken, doorlopen bestaande uit een bureaustudie, booronderzoek, proefsleuvenonderzoek en opgraving. Op basis van het proefsleuvenonderzoek kon worden vastgesteld dat er binnen het projectgebied een vermoedelijk Romeins brandrestengraf en enkele houtskoolrijke sporen voorkwamen. Er werd bijgevolg een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving geadviseerd over een oppervlakte 2523m². De opgraving bevestigt de aanwezigheid van een Romeins brandrestengraf en brengt meer duidelijkheid omtrent de dateringen van de houtskoolrijke kuilen. De functie blijft echter ongekend. De houtskoolrijke kuilen kunnen opgedeeld worden in een kuil uit de midden-bronstijd, een ongedateerde kuil en een NW-ZO georiënteerde rij van 3 kuilen uit de nieuwe tijd.

2.3.11 Samenvatting van het onderzoek voor een niet-gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van de geplande realisatie van een nieuw OCMW-gebouw (rusthuis) langs de Condédreef te Kortrijk werd een opgraving uitgevoerd over een oppervlakte 2523m². Hierbij werden een Romeins crematiegraf en enkele houtskoolrijke kuilen blootgelegd. Deze kuilen kennen een uiteenlopende datering waaronder 1 kuil uit de midden bronstijd (1750-1610 v.Chr.) en een NW-ZO georiënteerde rij van 3 kuilen uit de nieuwe tijd (17^e eeuw). De functie blijft echter ongekend.

2.4 Bibliografie

Bartels M. et al. 1999: *Steden in Scherven 1*. Amersfoort.

Cools A., 2009: *Inpakken; een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten*, Onroerend Erfgoed Brussel.

De Landtsheer, K. 1982: *Vondstmeldingen en opgravingen*, Biekorf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore 82.2, 199-200.

Despriet Ph. 1974: *Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1973*, in: De Leiegouw, jg. 16, afl. 3-4, p. 327-338.

Despriet Ph. 2013: *Archeologische atlas van Kortrijk. Deel I Buda en Overleie*. Kortrijk (Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen, 84).

Ervynck A., Debruyne S. & Ribbens R. 2015: *Assessment Een handleiding voor de archeoloog*, Handleiding agentschap Onroerend Erfgoed 9

Grabowski R.A. 2022, *Houtskoolonderzoek van een vroeg-Romeins brandrestengraf aan de Condédreef te Kortrijk*, BIA Xiaal 1469, Zaandam

Léva C. & Mertens J. 1960: *Kortrijk. Romeins kamp*, Archeologie 1960.2, 419.

Polfliet B. & Debouck Y. 2021: *Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Kortrijk Condédreef*, Ruben Willaert nv, Brugge.

Polfliet B. & Slabbinck F. 2021: *Archeologierapport Kortrijk Condédreef*, Ruben Willaert nv, Brugge.

Polfliet B. & Slabbinck F. 2023: *Eindrapport Pittem Drogenbroodstraat 50*, Ruben Willaert nv, Brugge.

Willaert A., Ghyselbrecht E. & Deryckere J. 2020: *Verslag van resultaten bureauonderzoek Kortrijk Condédreef*, Ruben Willaert nv, Brugge.

Verbruggen F. 2021: *Voorstel voor selectieadvies Kortrijk-Condédreef: waarderend onderzoek botanische macroresten*, Zaandam.

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kortrijk, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121715> (geraadpleegd op 19 oktober 2016).

[Nummuliet: kleine tijdcapsules uit de Eocene broeikaswereld | \(paleobiologischekring.org\)](#)

2.5 Bijlagen

2.5.1 Fotolijst

Zie Bijlage 1

2.5.2 Sporenlijst

Zie Bijlage 2

2.5.3 Vondstenlijst

Zie Bijlage 3

2.5.4 Stalenlijst

Zie Bijlage 4

2.5.5 Tekeningenlijst

Zie Bijlage 5

2.5.6 Anthracologisch onderzoek

Zie Bijlage 6

2.5.7 Waarderend onderzoek macroresten

Zie Bijlage 7

2.5.8 C14

Zie Bijlage 8